

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Lex. A. *S. o. u.*
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1929:27
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

ANGÄENDE

STATENS MEDVERKAN FÖR VINNANDE AV ÖKAD SKOGSPRODUKTION Å VISSA MARKER

AVGIVET DEN 1 NOVEMBER 1929

S T O C K H O L M

1 9 2 9

Statens offentliga utredningar 1929

Kronologisk förteckning

1. Betänkande och förslag till förenkling av organisation och förvaltning å flottans stationer och varv samt örlogsdepån i Göteborg. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid flottans station i Stockholm. (Supplement till del 3. Lokallfrågor.) Beckman. 30 s. **Fö.**
2. Betänkande och förslag angående vissa ekonomiska spörsmål berörande enskilda järnvägar. Beckman. 64 s. **K.**
3. Betänkande och förslag angående tryggande av hos enskild arbetsgivare anställd personals rätt till utfäst pension. Norstedt. 92 s. **Ju.**
4. Svenska aktiebolags balansräkningar åren 1911—1925. Tiden. 529 s. **Fi.**
5. Redogörelse för de ekklesiastika boställena. 6. Kopparbergs län. Av Henrik Bovin. Beckman. ljj. 718 s. **E.**
6. Utredning och förslag rörande studieunderstöd åt lärjungar vid statens läroverk och med dem jämförliga läroanstalter. Norstedt. 107 s. 14 pl. **E.**
7. Berättelse rörande studier i vissa sinnessjukvårdsfrågor — särskilt arbetsterapi och hjälpverksamhet — i Danmark, Tyskland, Holland och Schweiz. Norstedt. 117 s. **S.**
8. 1928 års tjänstesakkunnigas utredning och förslag i fråga om underofficerarnas tjänsteställning. Fabbrantz. 90 s. **Fö.**
9. Betänkande med förslag till lagstiftning om åtgärder mot lösdriveri samt åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. Norstedt. 208 s. **S.**
10. Utredning och förslag rörande praktisk lärarkurs för blivande lärare vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter. Norstedt. 116 s. **E.**
11. Förslag till omorganisation av rättsobducentväsendet m. m. Norstedt. 66 s., 1 karta. **S.**
12. Lagberedningens förslag angående vissa internationella rättsförhållanden. 1. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap m. m. Norstedt. 130 s. **Ju.**
13. Lagberedningens förslag angående vissa internationella rättsförhållanden. 2. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge angående indrivning av underhållsbidrag m. m. Norstedt. 59 s. **Ju.**
14. Betänkande med förslag till steriliseringslag. Beckman. 111 s. **S.**
15. Betänkande med utkast till lagstiftning om ekonomiska föreningars rätt att driva inlåningsrörelse. Marcus. 39 s. **Fi.**
16. Betänkande med förslag till förordning om motorfordon m. m. jämte därmed sammanhängande författningar samt till stadga om trafiken å vägar och gator. Marcus. 305 s. **K.**
17. Betänkande angående rationell skatteuppörd. Marcus. 334 s. 5 utkast till blanketter. **Fi.**
18. Förslag till lag angående bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar (epizootilag) och förordning med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar (epizootiförordning). Norstedt. 151 s. **Jo.**
19. Utredning beträffande centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet och en blivande högre lantbruksundervisnings inbördes ställning. Norstedt. 174 s. 28 skissritningar. **Jo.**
20. Utredning och förslag rörande lantmateriundervisningens ordnande. Marcus. 120 s. **Jo.**
21. Betänkande och förslag rörande understöd åt den civila luftfarten. Beckman. 198 s. **K.**
22. Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken. 3. Förslag till lag om testamente m. m. Norstedt. 450 s. **Ju.**
23. Förslag till tillämpningsföreskrifter till tulltaxeförordningen med motivering jämte utkast till anvisningar till nämnda föreskrifter. Norstedt. 72 s. **Fi.**
24. Betänkande angående en reformerad sjukförsäkring m. m. Beckman. vj. 99 s. **S.**
25. Yttranden av häradshövdingar och rådhusrätter över processkommissionens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning. Norstedt. iv. 325 s. **Ju.**
26. Falsk förklaring. Falsk angivelse m. m. Förberedande utkast till strafflag. Speciella delen. 8. Av J. C. W. Thyren, Lund. Berling. 217 s. **Ju.**
27. Betänkande angående statens medverkan för vinnande av ökad skogsproduktion å vissa marker. Marcus. 120 s. **Jo.**

Ann. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till del departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ekklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1929:27
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

STATENS MEDVERKAN FÖR VINNANDE AV ÖKAD SKOGSPRODUKTION Å VISSA MARKER

AVGIVET DEN 1 NOVEMBER 1929

STOCKHOLM 1929

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

STATISTICS, MEDICAL RESEARCH, AND
THE THEORY OF PROBABILITY
BY
A. W. WILSON

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
1951

Till herr statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet.

De av herr statsrådet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 oktober 1928 tillkallade utredningsmän med uppdrag att inom jordbruksdepartementet verkställa utredning samt avgiva förslag angående statens medverkan, utöver vad för närvarande äger rum, till vinnande av skogsbörd å marker, vilka därtill äro tjänliga men vilka icke äro föremål för rationellt utnyttjande, få härmed värdsamt överlämna sitt i ämnet utarbetade betänkande.

Vid betänkandets avfattande har undertecknad Sjöfors enligt uppdrag tjänstgjort såsom sekreterare. Extra byråchefen i domänstyrelsen E. F. L. Lindeberg, som förordnats att vid utredningen vara sekreterare i frågor av ej rättslig natur, har utarbetat de i betänkandet ingående tabeller samt avdelningen »Beskrivning över de å enskilda skogar förekommande kala skogsmarker samt skogsmarker med synnerligen glesa bestånd» ävensom bilagorna I—III till betänkandet.

Beträffande en av skogssällskapet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 maj 1928 gjord framställning om vidtagande av åtgärder för tillgodogörande av kala eller försumpade marker genom deras sammanförande till gemensamhetsskogar och sättande i skogbärande skick med stöd av statslån, vilken skrivelse överlämnats till utredningsmännen för att tagas i övervägande vid utredningens verkställande, komma dessa att framdeles avgiva särskilt betänkande.

Stockholm den 1 november 1929.

JOH. NILSSON.

C. J. JOHANSSON.

WILH. LOTHIGIUS.

P. PERSSON.

THOR SJÖFORS.

Erik Lindeberg.

Kommitténs uppdrag.

I tvenne likalydande motioner vid 1928 års riksdag, den ena nr 46 i första kammaren av herr J. B. Johansson m. fl. och den andra nr 44 i andra kammaren av herr Arvid Lindman m. fl., hemställdes, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående statens medverkan till skogsodling av sådana kala, till skogsbörd tjänliga marker, för vilka skogsodlingsskyldighet enligt gällande skogslagar ej kunde åläggas markägaren. Därjämte hemställdes i en vid samma riksdag inom andra kammaren av herr Per Edvin Sköld väckt motion nr 45, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta med hänsynstagande till vad i motionen anförts verkställa utredning och för riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till genomgripande åtgärder för den svenska skogsmarkens rationella utnyttjande till skogsbörd.

Sedan jordbruksutskottet, till vilket nämnda motioner remitterades, i vederbörlig ordning införskaffat yttranden över motionerna från centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, arbetslöshetsutredningen och statens arbetslöshetskommission, hemställde utskottet i utlåtande nr 71, att riksdagen i anledning av motionerna måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning rörande de åtgärder, som kunde vara erforderliga för vinnande av det i motionerna avsedda syftet samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen, som i enlighet härmed avlät skrivelse i ämnet den 1 juni 1928 nr 329.

Vid anmälan av denna skrivelse för Kungl. Maj:t den 26 oktober 1928 beslöt Kungl. Maj:t bemyndiga chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla fem utredningsmän att inom nämnda departement i anslutning till riksdagens förslag och i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden samma dag närmare angivna grunder verkställa utredning samt avgiva förslag angående statens medverkan, utöver vad för närvarande ägde rum, till vinnande av skogsbörd å marker, vilka därtill vore tjänliga men vilka icke vore föremål för rationellt utnyttjande.

Beträffande utredningens omfattning och allmänna syfte anförde departementschefen därvid till statsrådsprotokollet:

Enligt vad riksdagen förutsatt borde den begärda utredningen avse ej endast äldre kalmarker, vilka i förevarande hänseende krävde särskilt beaktande, utan över huvud taget områden, be vuxna med mindervärdig skog samt andra marker, vilka borde bliva föremål för skogskultur. I sistnämnda avseende torde särskilt vara att märka åtgärder för försumpade områdets överförande till skogsbörd.

Den omständigheten, att den direkta och närmaste vinsten av skogsproduktionen tillkomme markägaren, syntes hava i viss mån bortskymt den fördel, som det allmänna hade att vinna. Man hade ej tillräckligt beaktat den betydelse ur nationalekonomisk och social synpunkt, som måste tillmätas åtgärder för överförande till skogsproduktion av de synnerligen omfattande områden, det här gällde, vilka åtgärder innebure ökning av nationalförmögenheten och beredande av möjlighet till utvidgning av den på skogen såsom råvara grundade industrien med därav följande stegrad omsättning och nya arbetstillfällen.

Det allmänna gagn, som kunde förväntas av åtgärder till vinnande av ökad skogsbörd, syntes även departementschefen berättiga ett ingripande från statens sida, vilket tillika komme att innebära en uppmuntran för den enskilde att söka tillgodogöra sig alla ekonomiska möjligheter av förevarande slag.

Vid utredningen borde hänsyn tagas jämväl till spörsmålet angående betesdriftens förhållande till skogsskötseln samt om en rationell uppdelning av mark avsedd för skogsbruk och mark avsedd för bete, eller i vad mån en kombination av skogs- och betesdrift kunde tillämpas.

Rörande understödsverksamhetens anordnande och utförande borde upprättas en fullständig plan. Härvid borde beaktas de olika åtgärder för skogsbrukets främjande, till vilka statsunderstöd skulle utgå, även som graden, i vilken olika åtgärder borde stödjas. I sistnämnda avseende ville departementschefen endast erinra, att en av de viktigaste av de åtgärder, som komme i fråga, nämligen skogsdikning, redan varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Genom sakkunniga, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande av den 23 september 1926 tillkallats av chefen för jordbruksdepartementet, hade verkställts en omfattande utredning angående ökat statsbidrag för utdikning av enskilda tillhöriga, försumpade marker, tjänliga till skogsbörd. Sedan med stöd av denna utredning Kungl. Maj:t till 1927 års riksdag gjort framställning om anslag för ändamålet, hade av riksdagen medel ställts till förfogande. Visserligen vore det belopp, som på Kungl. Maj:ts förslag beviljats, endast 200 000 kronor och således jämförelsevis ringa i förhållande till behovet, men hade sagda anslag redan av 1928 års riksdag, likaledes efter Kungl. Maj:ts framställning, förhöjts. Det stora intresse, som visats anslaget både från riksdagens och allmänhetens sida, häntydde på ytterligare framtida utveckling. Någon mera ingående undersökning rörande förutsättningarna för statsunderstöd till skogsdikning syntes under dessa omständigheter näppeligen nu påkallad. Däremot borde givetvis skogsdikningen givas den plats i planen för den åsyftade verksamheten för skogsproduktion, som borde tillkomma densamma.

Såsom jordbruksutskottet i sitt i ärendet avgivna utlåtande i samband med frågan om betesdriftens förhållande till skogsskötseln framhållit, krävdes för ernående av bättre ordning härutinnan en planmässig och intensivt bedriven upplysningsverksamhet. Erinras finge att, då nyligen chefen för jordbruksdepartementet av Kungl. Maj:t bemyndigats att

tillkalla utredningsmän för undersökning rörande bättre ordnande av den lägre lantbruksundervisningen, i statsrådsprotokollet i ärendet uppmärksamheten blivit fäst vid vikten av att vid nämnda undervisning skogs-skötselns gåvas det utrymme, den förtjänade. Frågan i denna del vore sålunda redan föremål för undersökning genom de utredningsmän, som jämlikt nämnda bemyndigande tillkallats.

Jordbruksutskottet hade med avseende å formen för statens understöd-jande av skogsproduktionen i nu omhandlade fall ifrågasatt olika möj-ligheter, nämligen understöd utan återbetalningsskyldighet, lån på för-delaktiga villkor, förening av båda dessa former samt premielån. En viktig uppgift för de blivande utredningsmännen vore utfinnandet av en lämplig och framkomlig väg härutinnan, vilken, med beaktande av den ekonomiska fördel, som genom skogsdriften tillfölle den enskilde, toge nödig hänsyn till dels det behov av uppmuntran och stöd åt denne, som torde vara nödvändigt för åvägabringande av skogsproduktion i större utsträckning, dels ock det allmännas intresse, att största areal mar-ker under rimlig tid komme under skogsbörd. Beträffande denna fråga finge erinras, att det statsbidrag, som utginge till skogsavdikning, läm-nades utan återbetalningsskyldighet samt med högst viss andel av den beräknade kostnaden för dikningsföretaget. I övrigt finge bringas i er-inran, ej mindre att, förutom anslaget till skogsavdikning, jämväl vissa andra under nionde huvudtiteln upptagna anslag toges i anspråk för än-damål av hithörande art, än även det samband, vari åtgärder i föreva-rande syfte kunde ställas till statens ingripande för arbetslöshetens be-kämpande. Slutligen finge framhållas, att i det uppdrag att verkställa utredning angående den primära fastighetskreditens ordnande, som över-lämnats åt särskilt tillkallade sakkunniga, inginge även undersökning av möjligheterna och villkoren för skogsbelåning, vilken fråga torde vara av viss betydelse för nu föreliggande spörsmål.

Såsom naturligt vore och av utskottet berörts, borde vid utredningen hänsyn tagas till nu i landet verksamma organ för skogsskötselns förkov-ran samt tillses, att anordnandet av statens nu ifrågasatta understöds-verksamhet i möjligaste mån skedde i anslutning till dem ävensom i övrigt till det statliga arbetet, som bedreves inom områden, som komme att be-röras av verksamheten. Föreskrifterna härutinnan borde ingå såsom ett led i den för verksamheten uppgjorda allmänna plan, varom förut talats.

Med hänsyn till frågans stora betydelse ur såväl allmän som enskild synpunkt vore det av vikt, att utredningen i görligaste mån snabbt brag-tes till slut, på det förslag i ämnet snarast kunde föreläggas riksdagens prövning.

På grund av förenämnda bemyndigande tillkallade departementsche-fen landshövdingen J. Nilsson, ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren C. J. Johansson i Uppmälby, lantbrukaren J. Rehn, nu-mera revisionssekreteraren T. W. G. Sjöfors och länsjägmästaren W. Lo-thigius att inom jordbruksdepartementet verkställa ifrågavarande ut-redning. Till ordförande vid utredningen förordnades landshövdingen Nilsson samt till sekreterare, i den del utredningen avsåge frågor av rättslig natur, revisionssekreteraren Sjöfors samt i övriga delar numera extra byråchefen E. F. L. Lindeberg. Sedan Rehn avlidit, förordnades

den 14 mars 1929 ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren P. Persson i Trången att i dennes ställe deltaga i utredningen.

Genom remiss den 27 november 1928 har till utredningsmännen, som under fullgörande av sitt uppdrag antagit benämningen 1928 års skogsvårdskommitté, överlämnats för att tagas i övervägande vid utredningens verkställande skogssällskapets skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 maj 1928, däri sällskapet hemställt om vidtagande av åtgärder för tillgodogörande av kala eller försumpade marker genom deras sammanförande till gemensamhetsskogar och sättande i skogbärande skick med stöd av statslån.

Efter anmodan av kommittén hava yttranden rörande vissa i utredningen ingående spörsmål avgivits av samtliga skogsvårdsstyrelser samt vederbörande skogsstatstjänstemän i de delar av landet, där skogar, lydande under förordningen den 18 juni 1915 (nr 251) angående utsyning å viss skog inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden (lappmarkslagen), lagen den 5 juni 1909 (nr 53 s. 1) angående husbehovsskogar inom vissa områden samt lagen den 24 juli 1903 (nr 79 s. 7) angående skyddsskogar, äro belägna.

Förevarande betänkande innefattar den genom Kungl. Maj:ts beslut den 26 oktober 1928 anbefallda utredningen. Beträffande den i skogssällskapets berörda skrivelse avsedda frågan kommer, såsom i remisskrivelsen angivits, betänkande framdeles att av kommittén avgivas.

Vilka skogar bör utredningen avse?

Tydligt är, att de statliga åtgärder, som kunna ifrågakomma för vinnande av ökad skogsproduktion å därtill tjänliga marker, bliva av väsentligt olika natur, alltefter som fråga är om statens eller enskildas skogar. I det förra fallet ankommer det å staten själv att i eget intresse vidtaga erforderliga anstalter i nyssangivna syfte, under det i senare fallet det principiellt tillhör den enskilde skogsägaren att bestämma, huruvida och i vad mån dylika åtgärder skola utföras. Den enskildes äganderätt utesluter dock ej möjligheten för staten att utöva inverkan å det sätt, varpå skogsskötseln bedrivs å sistnämnda skogar. Staten kan i detta avseende ingripa dels genom lagstiftningsåtgärder och dels genom administrativa åtgöranden, och har staten, som bekant, i stor utsträckning begagnat sig av båda dessa utvägar för att främja skogsväxten å enskildas skogar.

Av de direktiv för utredningen, som innehållas i departementschefens förenämnda anförande till statsrådsprotokollet den 26 oktober 1928, måste anses framgå, att utredningen skall begränsas till frågan om åtgärder

för främjande av skogsproduktion å enskilda skogar. Denna uppfattning vinner även stöd av de uttalanden av jordbruksutskottet vid 1928 års riksdag, som i berörda anförande åberopats. För en dylik begränsning talar ock det förhållandet, att å statens och andra allmänna skogar ett fortlöpande arbete i regel bedrivs för skogarnas rationella utnyttjande för skogsbörd samt att något större behov av särskilda åtgärder i förevarande syfte beträffande dessa skogar därför näppeligen kan anses föreligga. Med de allmänna skogarna torde i detta avseende de inom Kopparbergs och Gävleborgs län belägna besparingsskogarna samt allmänningsskogarna i Västerbottens och Norrbottens län väsentligen kunna likställas.

Med hänsyn till det anförda finner kommittén förevarande utredning böra gälla allenast enskilda skogar, vartill i detta sammanhang böra hänföras de skogar, som lyda under 1923 års skogsvårdslag, lappmarkslagen samt lagarna angående husbehovs- och skyddskogar. Skogar, som tillhöra landskommuner, landsting och hushållningssällskap, böra såsom lydande under skogsvårdslagen här betraktas såsom enskilda skogar. Städernas skogar lyda däremot under förordningen den 24 juli 1903 (nr 79) angående förvaltningen av städernas skogar och skola enligt denna stå under domänstyrelsens överinseende och i vissa fall jämväl under skogsstatens vård och förvaltning. Med hänsyn härtill och då något mera framträdande behov av statsåtgärder i förevarande syfte beträffande städernas skogar ej torde föreligga, synas dessa skogar här böra likställas med allmänna skogar och sålunda ej inbegripas under utredningen.

Redogörelse för de enskilda skogarnas areal och skogstillstånd m. m.

Till ledning för bedömandet av de åtgärder, som från statens sida böra vidtagas för främjande av skogsproduktionen å de enskilda skogarna i landet torde till en början en kort redogörelse för dessa skogars areal och fördelning å vissa skogsägaregrupper samt skogstillstånd böra lämnas.

Med ledning av riksskogstaxeringsnämndens uppgifter och domänstyrelsens årliga förvaltningsberättelser samt vissa inom finansdepartementet tillgängliga preliminära resultat från pågående utredningar i samband med 1928 års allmänna fastighetstaxering har kommittén beräknat arealen av landets enskilda skogar samt huru denna areal fördelar sig å aktiebolags samt andra skogsägares skogar. Resultatet av dessa beräkningar har sammanställts i tre tabeller (*tabellerna I—III*), avse-

Areal m. m.

Tabell I. Arealen skogar under skogsvårdslagen och dennas fördelning å aktiebolags samt andra skogsägares skogar.

Landstingsområde	Skogsmark i hektar, tillhörande			P r o c e n t	
	Aktiebolag	Andra skogsägare	Summa	Aktiebolag	Andra skogsägare
Norrbottnens	213 200	773 700	986 900	22	78
Västerbottnens	327 900	709 200	1 037 100	32	68
Jämtlands	1 020 900	941 700	1 962 600	52	48
Västernorrlands	888 400	850 100	1 738 500	51	49
Gävleborgs.....	613 000	630 700	1 243 700	49	51
Kopparbergs	610 200	911 200	1 521 400	40	60
Värmlands.....	490 900	723 600	1 214 500	40	60
Västmanlands	118 400	196 000	314 400	38	62
Örebro	136 500	304 500	441 000	31	69
Uppsala	81 900	149 700	231 600	35	65
Stockholms	70 400	300 800	371 200	19	81
Södermanlands.....	32 300	268 500	300 800	11	89
Östergötlands	81 200	406 100	487 300	17	83
Skaraborgs.....	33 200	275 900	309 100	11	89
Gotlands.....	3 000	119 300	122 300	2	98
Älvsborgs	46 100	575 100	621 200	7	93
Kronobergs	78 800	427 300	506 100	16	84
Jönköpings	32 800	575 300	608 100	5	95
Kalmar norra	24 800	284 100	308 900	8	92
» södra	19 700	227 400	247 100	8	92
Göteborgs och Bohus.....	4 100	150 700	154 800	3	97
Hallands.....	4 400	193 800	198 200	2	98
Blekinge	7 200	166 500	173 700	4	96
Kristianstads.....	6 800	234 500	241 300	3	97
Malmöhus	2 300	63 900	66 200	3	97
Summa	4 948 400	10 459 600	15 408 000	32	68

ende 1) skogar under skogsvårdslagen, 2) skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna samt 3) skogar under skyddsskogslagen. I tabellerna hava särskilda uppgifter i förevarande avseende lämnats för varje landstingsområde eller, vad angår Västerbottnens och Norrbottens läns landstingsområden, särskilt för de till vardera området hörande lappmark och kustland. De i tabellerna upptagna arealerna avse produktiv skogsmark.

Vid upprättande av tabellerna rörande skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna samt skyddsskogarna hava ej medräknats de sko-

Tabell II. Arealen skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna samt dennas fördelning å aktiebolags och andra skogsägares skogar.

Landstingsområde	Skogsmark i hektar, tillhörande			Procent	
	Aktiebolag	Andra skogsägare	Summa	Aktiebolag	Andra skogsägare
Norrbottnens					
kustland.....	13 000	18 000	31 000	42	58
lappmark	181 200	442 300	623 500	29	71
Västerbottnens					
kustland.....	1 200	600	1 800	68	32
lappmark	412 300	556 600	968 900	42	58
Västernorrlands	—	56	56	—	100
Kopparbergs	38 800	27 100	65 900	59	41
Summa	646 500	1 044 656	1 691 156	38	62

Tabell III. Arealen skogar under skyddsskogslagen och dennas fördelning å aktiebolags och andra skogsägares skogar.

Landstingsområde	Skogsmark i hektar, tillhörande			Procent	
	Aktiebolag	Andra skogsägare	Summa	Aktiebolag	Andra skogsägare
Jämtlands	178 000	218 000	396 000	45	55
Kopparbergs	4 000	5 400	9 400	43	57
Summa	182 000	223 400	405 400	45	55

gar, som enligt förordningen den 14 juni 1929 (nr 172) om ändrad lydelse av 1 och 10 §§ i lappmarkslagen överförts från sagda lag till skogsvårdslagen (dessa skogar utgöras av skogar å skatte- och frälsehemman samt lägenheter av skatte- och frälse natur i Västerbottnens och Norrbottens läns kustland samt Västernorrlands och Jämtlands län) samt ej heller de skogar, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 april 1928 angående revision av skyddsskogsgränsen överförts från skyddsskogslagen till skogsvårdslagen.

Av tabellerna framgår, att totala arealen utgör, för skogar under skogsvårdslagen 15 408 000 hektar, för skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna 1 691 156 hektar samt för skogar under skyddsskogslagen 405 400 hektar. Enligt tabellerna fördela sig dessa arealer å aktiebolag och andra skogsägares skogar på följande sätt:

	Skogsmark i hektar, tillhörande			P r o c e n t	
	Aktiebolag	Andra skogsägare	Summa	Aktiebolag	Andra skogsägare
Skogar under skogsvårdslagen ...	4 948 400	10 459 600	15 408 000	32	68
Skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna	646 500	1 044 656	1 691 156	38	62
Skogar under skyddsskogslagen	182 000	223 400	405 400	45	55
Summa	5 776 900	11 727 656	17 504 556	33	67

Skogstillstånd.

Med hänsyn till skogstillståndet kan skogsmarken å de enskilda skogarna i huvudsaklig anslutning till vid riksskogstaxeringen tillämpade grunder uppdelas i fyra grupper, nämligen 1) kal skogsmark, 2) skogsmark, bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0₃—0₄, 3) skogsmark, varå skogstillståndet överhuvudtaget anses otillfredsställande, samt 4) skogsmark med i stort sett tillfredsställande skogstillstånd. Till kal skogsmark bör härvid i överensstämmelse med nämnda grunder hänföras ej allenast skogsmark, som är helt utan trädvegetation, utan jämväl dylik mark, som är bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad, som är lägre än 0₃. Slutenhetsgraden avser härvid, enligt riksskogstaxeringsnämndens föreskrifter, att giva ett uttryck för i vad mån det förefintliga beståndet med hänsyn tagen till ålder och trädslag utnyttjar ståndortens virkesproducerande förmåga. Vid fullt utnyttjad produktionsförmåga åsättes slutenhetsgrad 1, vid lägre grader tiondelar 0₉, 0₈ etc. Graderna 0₃—0₄ beteckna synnerligen glesa bestånd och graderna 0, 0₁ och 0₂ så låg grad av utnyttjande, att marken, på sätt nyss sagts, bör redovisas som kalmark. Beträffande gruppen 3) är att märka, att såsom orsaker till den av riksskogstaxeringsnämnden använda beteckningen otillfredsställande skogstillstånd anges i nämndens instruktion år 1925 bland annat följande: »Felaktig avverkningsmetod, t. ex. borttagande av den mest produktionskraftiga delen av beståndet med kvarlämnande av skräpskog, bristande slutenhet, felaktigt trädslag, försummad förnygring, riklig förekomst av fel och skador m. m. Därest ett visst tillstånd är av mera tillfällig eller övergående art, såsom då ett nyavverkat hygge ännu ej hunnit rödjas, betecknas tillståndet icke som otillfredsställande, så snart av den kringliggande skogens skötsel framgår, att snar förbättring genom lämplig åtgärds vidtagande är att förvänta.» Av berörda instruktion framgår därjämte, att under sagda beteckning av nämnden inbegripes jämväl av ålder kal skogsmark. Gruppen 3) innefattar sålunda till väsentlig del marker, som jämväl äro att hänföra under grupperna 1) och 2). Till det inbördes förhållandet mellan ifrågavarande tre grupper återkommer kommittén närmare i det följande. Vad angår gruppen 4) eller skogsmarker med i stort sett tillfredsställande skogstillstånd är till denna grupp att hänföra, förutom marker med fullt tillfredsställande

sådant tillstånd, jämväl vissa i riksskogstaxeringsnämndens sammanställningar redovisade marker med mindre tillfredsställande skogstillstånd. Då något behov av statsåtgärder för vinnande av ökad skogsproduktion å dessa marker ej kan anses föreligga, bortser kommittén från dem i det följande.

Med ledning av riksskogstaxeringsnämndens uppgifter har kommittén utarbetat tabeller över arealerna av de under 1)—3) härovan upptagna grupperna skogsmark å samtliga enskilda skogar i landet, därvid skilda tabeller uppgjorts för 1) skogar under skogsvårdslagen, 2) skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna samt 3) skogar under skyddsskogslagen. I tabellerna (*tabellerna IV—VI*) hava arealerna av ifrågavarande markgrupper angivits särskilt för varje landstingsområde eller, vad angår Västerbottens och Norrbottens läns landstingsområden, särskilt för till varje område hörande lappmark och kustland.

Beträffande de grunder, enligt vilka tabellerna utarbetats, må framhållas, att riksskogstaxeringsnämnden med avseende å Jämtlands, Väster-norrlands, Gävleborgs, Västmanlands och Örebro län verkställt specialutredningar rörande förekomsten å enskilda skogar därstädes av kal skogsmark och skogsmark, bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0:3—0:4, samt att de vid dessa utredningar erhållna arealuppgifterna oförändrade upptagits i tabellerna. Angående förekomsten i övrigt av ifrågavarande markgrupper å de enskilda skogarna hava några direkta upplysningar ej kunnat erhållas från nämnden, utan hava de i tabellerna i detta avseende införda arealerna av kommittén beräknats med ledning dels av nämndens uppgifter över förefintligheten å samtliga skogar i landet av marker av ifrågavarande beskaffenhet, dels ock av de i tabellerna I—III upptagna arealerna för enskilda skogar. De sålunda erhållna arealsiffrorna, som i tabellerna införts i avrundade tal, äro givetvis ej exakta, men torde felkällorna näppeligen äga större betydelse. I detta avseende är att märka, att de enskilda skogarna i vissa trakter utgöra den ojämförligt största delen av all skogsmark — detta är fallet exempelvis i Götaland — samt att i övriga områden av landet dessa skogar äro av väsentligen samma typ som de allmänna skogarna.

Tabell IV. Kal skogsmark, skogsmark, bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0³—0⁴, samt skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd å skogar under skogsvårdslagen.

Zon	Landstingsområde	Skogsmark (hektar)		
		Kal (innefattande även mark med bestånd av slutenhetsgrad 0 ⁰ —0 ²)	Bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0 ³ —0 ⁴	Med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd ¹
I	Norrbottnens	41 500	113 400	218 000
	Västerbottnens.....	48 700	98 500	145 000
	Jämtlands	224 000	375 000	388 000
	Västernorrlands	78 200	154 800	348 000
	Gävleborgs	83 300	80 800	145 500
	Kopparbergs	86 600	284 000	480 000
	Värmlands.....	83 000	80 000	121 000
	Summa	645 300	1 186 500	1 845 500
II	Västmanlands	14 300	25 500	33 000
	Örebro	35 300	41 400	42 700
	Uppsala	18 700	24 600	50 500
	Stockholms.....	27 800	45 300	77 200
	Södermanlands	46 500	47 200	61 500
	Östergötlands.....	45 800	43 400	89 600
	Skaraborgs	37 700	23 200	40 000
	Gotlands.....	14 700	17 600	20 400
Summa	240 800	268 200	414 900	
III	Älvsborgs	62 800	51 500	99 400
	Kronobergs.....	96 100	85 500	180 000
	Jönköpings.....	101 000	116 800	155 000
	Kalmar norra	52 000	56 600	75 100
	» södra	42 000	56 400	74 000
	Göteborgs och Bohus	45 400	14 700	52 600
	Hallands.....	56 900	15 300	79 500
	Blekinge	21 200	27 100	66 500
	Kristianstads	55 500	28 200	66 300
	Malmöhus	15 700	4 800	13 200
Summa	548 600	456 900	861 600	
Totalsumma för zonerna I—III		1 434 700	1 911 600	3 122 000

¹ I de i denna kolumn angivna arealerna ingå betydande arealer kal skogsmark och skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0³—0⁴. Jämför texten å sid. 17.

Tabell V. Kal skogsmark, skogsmark, bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0'3—0'4, samt skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd å skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna.

Landstingsområde	Skogsmark (hektar)		
	Kal (innefattande även mark med bestånd av slutenhetsgrad 0'0—0'2)	Bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0'3—0'4	Med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd ¹
Norrbottnens kustland	1 300	3 600	6 800
» lappmark	16 800	100 500	81 800
Västerbottnens kustland	100	200	300
» lappmark	41 700	156 000	216 000
Kopparbergs	3 800	12 300	20 800
Summa	63 700	272 600	325 700

Tabell VI. Kal skogsmark, skogsmark, bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0'3—0'4, samt skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd å skogar under skyddsskogslagen.

Landstingsområde	Skogsmark (hektar)		
	Kal (innefattande även mark med bestånd av slutenhetsgrad 0'0—0'2)	Bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0'3—0'4	Med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd ¹
Jämtlands	7 100	75 600	78 500
Kopparbergs	200	1 800	3 000
Summa	7 300	77 400	81 500

Tabellerna utvisa, att förenämnda tre markgrupper å de olika kategorierna enskilda skogar omfatta följande totalarealer i hektar:

	Kal skogsmark	Skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0'3—0'4	Skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd
Skogar under skogsvårdslagen	1 434 700	1 911 600	3 122 000
Skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna	63 700	272 600	325 700
Skogar under skyddsskogslagen	7 300	77 400	81 500
Summa	1 505 700	2 261 600	3 529 200

¹ Se noten å sid. 14.

Totala arealerna för ifrågavarande tre markgrupper å samtliga enskilda skogar i landet utgöra alltså: för kal skogsmark 1 505 700 hektar, för skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0³—0⁴ 2 261 600 hektar och för skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd 3 529 200 hektar.

Beträffande skogar under skogsvårdslagen hava i tabellen IV arealerna av här avsedda tre markgrupper uträknats för tre särskilda zoner, inom vilka de skogliga förhållandena kunna anses i viss mån likartade. Dessa zoner omfatta zon I Norrland samt Kopparbergs och Värmlands län, zon II övriga län i Svealand samt Östergötlands och Skaraborgs län samt zon III övriga län i Götaland. Enligt tabellen utgöra arealerna för de särskilda markgrupperna inom de olika zonerna i hektar:

	Zon I	Zon II	Zon III
Kal skogsmark	645 300	240 800	548 600
Skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0 ³ —0 ⁴	1 186 500	268 200	456 900
Skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd	1 845 500	414 900	861 600

Beträffande de i tabellerna angivna kalmarksarealerna är att märka, att dessa ej avse allenast sådana skogsmarker, som av ålder legat kala. I sagda arealer ingår även mark, som med tillämpande av nu gängse avverkningsmetoder normalt måste räknas vara utan skog. Även vid tillfredsställande utnyttjande av skogsmark finnes i regel en viss yta, som är kal, å vilken ny skog skall uppdragas. Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har i förenämnda yttrande till jordbruksutskottet vid 1928 års riksdag såsom sin åsikt uttalat, att denna yta i genomsnitt för hela landet kunde beräknas till fem procent av hela arealen skogsproduktiv mark, d. v. s. att man vid 100-årig omloppstid räknade med normalt fem års kalmarkstid, vid 80-årig med fyra års och vid 140-årig med sju års kalmarkstid etc. Förekomsten av dylik normal kalmark är självfallet i viss mån beroende av olika skogsbrukssätt. Å större skogar har detta hittills ofta varit s. k. *trakthyggesbruk*. Detta innebär, att avverkningen sker på en gång å jämförelsevis stora ytor med äldre skog med eller utan kvarlämnande av fröträd. Föryngring efter dylika avverkningar åstadkommes antingen genom skogsodling i form av sådd eller plantering eller genom självsådd från fröträd eller från angränsande skog. Å bondeskogar har däremot i regel en annan avverkningsmetod tillämpats, enligt vilken de största träden uttagits var för sig, i den mån de utvuxit, eller gruppvis under en längre följd av år. Detta skogsbrukssätt utgör närmast en form av *blädningsbruk*. Återväxten grundas i detta fall på självsådd, men understödes stundom av markberedning eller skogsodling å de efter avverkningen uppkomna smärre kalmarksytorna. Mångenstädes hava likväl avverkningarna, vare sig trakthyggesbruk eller blädningsbruk tillämpats,

icke utförts med någon egentlig tanke på skogens föryngring. Med ledning av de i centralrådets berörda skrivelse angivna grunder samt med beaktande i möjligaste mån av inom olika trakter förekommande skogsbrukssätt och i samband därmed hittills tillämpade föryngringsmetoder, kalmarkstidens längd m. m. har kommittén för de olika slagen enskilda skogar beräknat den normala kalytan.

I fråga om skogarna under skogsvårdslagen har kommittén uppskattat sagda yta för zon I till 520 300 hektar, för zon II till 180 800 hektar och för zon III till 188 600 hektar. Därest de i tabell IV för de särskilda zonerna angivna kalmarksarealerna minskas med nyssangivna arealer normal kalmarksyta, erhålles för varje zon den areal skogsmark, som ligger kal utöver nämnda yta eller, med andra ord, kan anses av ålder vara kal, och utgör denna areal för zon I 125 000 hektar, för zon II 60 000 hektar och för zon III 360 000 hektar. Totala arealen skogsmark, som av ålder ligger kal å skogar under skogsvårdslagen, utgör sålunda enligt denna beräkning 545 000 hektar.

Beträffande skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna har kommittén uppskattat den normala kalytan till 58,700 hektar. Därest denna areal drages från den i tabell V upptagna totala kalmarksarealen för dessa skogar, återstår en areal av allenast 5 000 hektar, som sålunda utgör den av ålder kala skogsmarken å i frågavarande skogar.

Vad angår skyddsskogarna torde den normala kalytan för dessa skogar väsentligen motsvara den i tabell VI upptagna kalmarksarealen, vadan å berörda skogar ej i nämnvärd omfattning torde förekomma skogsmark, som av ålder ligger kal.

Med avseende å de i tabellerna IV—VI angivna arealerna skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0₃—0₄ må erinras, att dessa ej uteslutande avse marker med otillfredsställande skogstillstånd. I vissa undantagsfall kan nämligen ett bestånd med dylik slutenhet anses såsom tillfredsställande. Detta är ex. händelsen med ett bestånd av nämnda slutenhetsgrad, som utgöres av en väl ordnad fröträdsställning.

Vad slutligen angår de i berörda tabell upptagna arealer för skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd bör uppmärksammas, att denna grupp ej avser en från de övriga grupperna skild marktyp utan att, på sätt riksskogstaxeringsnämndens instruktion för år 1925 utvisar, i densamma ingå såväl av ålder kala skogsmarker som huvudparten skogar med bestånd av slutenhetsgrad 0₃—0₄. Med ledning av från riksskogstaxeringsnämnden inhämtade upplysningar har kommittén beräknat arealen av ifrågavarande markgrupp, efter avdrag av däri ingående arealer kal skogsmark och skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0₃—0₄, för skogar under skogsvårdslagen till cirka 1 100 000 hektar. Beträffande övriga enskilda skogar hava i brist på erforderliga uppgifter motsvarande beräkningar ej kunnat göras.

I samtliga i tabellerna IV—VI redovisade markgrupper torde i någon

utsträckning ingå försumpade skogsmarker. Närmare upplysningar härutinnan hava ej kunnat vinnas. Det synes dock böra antagas, att berörda förhållande ej förekommer i någon större omfattning.

Beträffande förekomsten å enskilda skogar av försumpade skogsmarker överhuvudtaget ävensom av myrar hava ingående uppgifter lämnats i det av särskilda sakkunniga den 26 november 1926 avgivna betänkande angående statsbidrag för torrläggning av mark i ändamål av skogsbörd m. m. (statens off. utredn. 1926: 29). Någon undersökning i detta avseende i förevarande sammanhang är därför ej påkallad, utan får kommittén beträffande detta spörsmål hänvisa till nämnda betänkande.

Beskrivning över de å enskilda skogar förekommande kala skogsmarker samt skogsmarker med synnerligen glesa bestånd.

Då förenämnda kala skogsmarker samt skogsmarker med bestånd av slutenhetsgrad 0₃—0₄ i förevarande sammanhang äro förtjänta av särskilt intresse, torde här böra lämnas en kort beskrivning över dessa markers allmänna beskaffenhet, läge och bonitet m. m. ävensom över de huvudsakliga orsakerna till markernas nuvarande tillstånd. I denna beskrivning bortses från sådana kalmarker, som enligt vad förut anförts äro att hänföra till normal kalyta, ävensom från de undantagsvis förekommande fall, då bestånd med nyssnämnda slutenhet kunna anses utgöra ett tillfredsställande skogstillstånd.

Kala skogsmarker.

I Norrland och Svealand förekomma knappast några större sammanhängande kalmarksområden. Där kal skogsmark utöver den normala tennes, är marken stundom helt kal, stundom bevuxen med enbuskar eller slyskog och stundom försedd med en mycket gles eller fläckvis uppkommen föryngring. I Norrland utgöres kalmarken på sina håll av äldre brännor.

De kala markerna i Norrland och Svealand torde till övervägande del vara belägna nära bebyggda orter och trafikleder samt av förhållandevis god bonitet. Inom vissa trakter återfinnas dock dessa marker i höjdlägen å svagare boniteter med dåliga avsättningslägen. Där skogsodling kräves, vilket särskilt i fråga om en del av de bättre belägna kalmarkerna torde vara fallet på grund av markvegetationens och markens nuvarande tillstånd, torde i regel få räknas med förhållandevis höga skogsodlingskostnader. En del av den kala marken, särskilt hagmarken, torde även för framtiden komma att övervägande disponeras för betesdrift.

I Götaland förekomma även kalmarker av samma typ som i Norrland och Svealand. För en extensiv betesdrift utnyttjade gärdesbackar, kala

hagmarker ävensom annan kal skogsmark finnes emellertid här såväl absolut som procentuellt långt mer än i Norrland och inre Svealand. Dylika marker förekomma huvudsakligen nära inpå bebyggelsen och den odlade jorden och äro särskilt vanliga å de talrika mindre jordbruksfastigheterna, som i Götaland omfatta huvudparten av jorden. Inom de sydsvenska landskapen utgöra dessa kala eller i det närmaste kala marker en synnerligen karakteristisk bild.

Förutom nu angivna marker förekomma emellertid i Götaland kalmarker av helt annan beskaffenhet, nämligen de sedan mycket lång tid tillbaka kala, sammanhängande större ljunghagskomplexen. Dessa finnas särskilt i sydvästra Sverige, eller Skaraborgs, Älvsborgs, Göteborgs och Bohus, Hallands, Kronobergs, Malmöhus, Kristianstads och Blekinge län, där de beräknats omfatta en areal av omkring 140 000 hektar. I de sydligaste delarna av landet benämnas dessa ljunghags- eller rymarker stundom fäladsmarker, vilka karakteriseras, förutom av ljunghagen, av en mycket kraftig enbuskvegetation.

Inom Götaland äro de kala markerna i regel mycket väl belägna, nära bebyggda orter och trafikleder. I och med vägnätets utveckling samt möjligheten att med ekonomisk fördel använda motorfordon för virkestransporter komma avsättningsbetingelserna för virkesprodukter från dessa kalmarker att bli ännu gynnsammare än tidigare. I regel äro de kala markernas virkesproducerande förmåga mycket god. Där detta ej är fallet, kan den efter markernas skogsbeklädande ofta förväntas bliva god. Vissa undantag må dock göras, särskilt för marker i exponerade lägen nära kusten och där berggrunden till större delen ligger i dagen. Där skogsodling kräves, vilket oftast torde vara fallet på grund av markvegetationens och markens nuvarande tillstånd samt bristande naturlig frötillgång, torde i regel få räknas med förhållandevis höga skogsodlingskostnader. En del av den kala marken, särskilt hagmarken, torde även här för framtiden huvudsakligen komma att disponeras för betesdrift.

Orsaken till att självföryngring icke uppkommit å den mark, som nu ligger kal utöver vad som bör hänföras till normal kalyta, eller att föryngringen blivit otillfredsställande, torde i allmänhet vara, förutom vissa klimatiska förhållanden, bristande naturlig frötillgång, plantbeståndets förödande på grund av uppfrysning och skador genom snöskytte eller insekter m. m. ävensom olämpligt utförda avverkningar, efter vilka erforderliga hyggesrensnings- och röjningsarbeten eller, i vissa fall, dikningar eller markberedningar blivit eftersatta. Härförutom har emellertid, särskilt i de fall, då marken är belägen intill tätare befolkade jordbruksbygder, betning å denna tillbakahållit uppspirande återväxt och förhindrat trädvegetationens utveckling. Med tiden har även markens tillstånd, särskilt den rikliga gräsvegetation, som mångenstädes infunnit sig, försvårat skogens naturliga föryngring.

Särskilt intresse i detta sammanhang erbjuda ljunghags- och fäladsmarkerna. Tidigare torde dessa i stor utsträckning hava varit bevuxna med bok-

och ekskogar. Orsakerna till deras kallläggande äro flera, såsom hårda och olämpligt utförda avverkningar, upprepade bränningar under gränskrigen mellan Sverige och Danmark-Norge samt bränningar för en extensiv betesdrift och för sädesproduktion å svedjorna. Orsaken till att förnygring icke infunnit sig å dessa marker torde främst vara bristande naturlig frötillgång, markvegetationens och markens beskaffenhet samt betesdriften.

*Skogsmarker
med bestånd
av slutenhets-
grad 0,3—0,4.*

Skogsmarker, bevuxna med i skogligt avseende otillfredsställande bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4, förekomma synnerligen allmänt över hela landet. De torde omfatta inemot 12 procent av den i enskild ägo varande skogsmarksarealen, förhållandevis lika fördelade på olika landsdelar. Skogen utgöres av ett synnerligen glest, ofta luckigt bestånd av efter tidigare avverkningar kvarstående, med hänsyn till kvaliteten sämre träd, i huvudsak utan egentliga utvecklingsmöjligheter samt utan eller med ringa värde. I större luckor förekommer stundom återväxt.

Den för stora delar av Norrland, liksom för vissa områden av inre Svealand, vanligaste orsaken till uppkomsten av dessa bestånd är tidigare bedrivit blädningsbruk i form av s. k. *dimensionsavverkningar*. Dessa avverkningar inneburo, att vid förekommande huggningar i ett bestånd endast de träd avverkades, som ansågos kunna vinna avsättning, varvid grövre timmer ursprungligen utgjorde det enda virke, som kunde utnyttjas. Alla träd, som icke uppnått önskade dimensioner, kvarlämnades för att utväxa till erforderlig storlek och för att genom sin frösättning giva upphov till återväxt i de avverkade trädens ställe. Likaså kvarlämnades träd, som på grund av kvalitativ undermålighet icke kunde vinna avsättning. När avverkningarna sedermera återkommo, hade visserligen en del träd utvuxit till avsättningsbara dimensioner och kunde samtidigt gränsen för denna dimension på grund av förbättrade avsättningsmöjligheter i regel nedflyttas, men till slut kvarstod ett restbestånd av kvalitativt sämre, i regel värdelös skog utan egentliga utvecklingsmöjligheter. Efter dylika avverkningar infann sig i regel ej återväxt i tillräcklig omfattning, beroende, bland annat, på ringa tillgång å grobart frö och ogynnsamma mark- och klimatförhållanden samt det kvarlämnade beståndets relativa täthet. Härtill kom, att i barrblandskog granen efter huggningarna i beståndet ofta torkade i stor utsträckning.

En särskild typ av skogsmarker med glesa bestånd utgöra de i stora delar av Svealand och Götaland förekommande hagmarkerna. Dessa marker, varå ett blandat extensivt skogs- och betesbruk förekommer, hava i regel varit föremål för olämpligt utförda plockhuggningar, varigenom uppkommit glesa och ojämna skogsbestånd, i vilka björk oftast utgör det mest framträdande trädslaget. Inom dessa bestånd hava avverkningarna ofta utförts i syfte att, samtidigt som träden tillgodogjorts, gynna gräsproduktionen för betet.

I flertalet fall äro de skogsmarker, som äro bevuxna med glesa bestånd, väl belägna samt av i grunden förhållandevis god bonitet, om än nuvarande marktillståndet stundom är mindre gott. Vad nu sagts gäller särskilt hagmarkerna. Mångenstädes, företrädesvis i Norrland, finnes dock icke för närvarande möjlighet att vinna avsättning för den nu kvarvarande glesa och kvalitativt dåliga skogen. Med kommunikationsväsendets utveckling torde emellertid avsättningsbetingelserna för virkesprodukter även i fråga om dessa marker bliva gynnsammare än tidigare.

Huvudorsakerna till att självföryngring icke uppkommit eller blivit otillfredsställande eller att de kvarvarande bestånden icke utvecklats hava redan i korthet omnämnts. Härförutom hava till berörda ogynnsamma resultat bidragit, att erforderliga hyggesrensnings- och röjningsarbeten blivit eftersatta samt att naturlig frötillgång stundom saknats, varjämte förekommande skogsbetning förhindrat utvecklingen av kvarstående bestånd och uppspirande återväxt. Med tiden har även markvegetationens och markens tillstånd försvårat skogens naturliga föryngring.

Att rensningshuggningar och röjningar ej utförts i erforderlig omfattning å dessa marker torde ej sällan hava berott därpå, att skogsägarna, särskilt de mindre hemmansägarna, varit obenägna att verkställa sådana avverkningar med hänsyn till den skyldighet att vidtaga åtgärder för återväxtens betryggande, som avverkningarna enligt skogsvårdslagstiftningen skulle hava för dem medfört.

En del av den skogsmark, som är bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4, torde även för framtiden komma att väsentligen disponeras för betesbruk. Särskilt lärer detta vara fallet med hagmarken.

Med allmänna medel understödd hittillsvarande verksamhet för ifrågavarande ändamål.

För främjande av skogsväxt å enskilda skogar beträffande marker, som ligga kala eller vara skogstillståndet eljest är otillfredsställande, har sedan länge understöd i olika former lämnats av allmänna medel.

I detta avseende må först erinras, att redan 1889 års riksdag efter förslag av enskild motionär beviljade ett extra anslag å 25 000 kronor för skogsodlingens befrämjande, avsett att i mån av tillgång tilldelas lands- ting eller hushållningssällskap, som understödde enskilda skogsodlare genom tillhandahållande av skogsfrö och plantor till billigt pris eller be- redande av kostnadsfritt biträde vid skogsarbeten, dock med villkor att

*Anslag till
skogso
dning
och främjande
av skogsvård.*

statsbidrag icke finge utgå till något län med högre belopp, än vad landsting och hushållningssällskap tillsammans eller ettdera av dem för ändamålet anslagit, och ej heller till högre belopp än 2 000 kronor för varje landstingsområde. Sagda anslag utgick sedermera under ett vart av åren 1890—1896 med oförändrat belopp. För åren 1897—1901 höjdes anslaget till 50 000 kronor årligen och för åren 1902—1904 till 70 000 kronor, och vidtogs i samband härmed den ändring i anslagsvillkoren, att högsta bidragsbeloppet bestämdes till 4 000 kronor. Efter tillkomsten av 1903 års lag om vård av enskildes skogar och inrättande av skogsvårdsstyrelser för utövande av tillsyn över dessa skogar höjdes berörda anslag för 1905 ytterligare till 100 000 kronor, och bestämdes därvid, att bidrag från anslaget skulle kunna tilldelas antingen skogsvårdsstyrelser, till vilka landsting eller hushållningssällskap för ändamålet lämnat bidrag, eller, i landstingsområde, där sådan styrelse icke finnes, landsting eller hushållningssällskap med iakttagande av samma bestämmelse rörande bidragsbeloppets storlek, som tidigare gällt. Anslaget utgick sedermera med sistnämnda belopp under åren 1906—1917. Sedan vid 1917 års riksdag ett särskilt anslag å 98 000 kronor anvisats för 1918 för främjande av skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna och Idre socknar i Kopparbergs län, beslöts, att förenämnda anslag till skogsodlingens befrämjande skulle avse bidrag till sådan odling allenast inom andra delar av riket än de nyssnämnda, varjämte anslagets belopp för år 1918 nedsattes till 90 000 kronor. Anslaget utgick därefter med nyssnämnda belopp under åren 1919 och 1920.

På förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1920 års riksdag, att anslaget till skogsodlingens befrämjande skulle sammanslås med ett annat anslag, som från och med 1904 anvisats till skogsvårdsstyrelserna för upprätthållande av deras verksamhet, samt att det nya anslaget, som skulle benämnas skogsvårdens befrämjande, skulle för 1921 utgå med 150 000 kronor. Beträffande fördelningen av anslaget godkände riksdagen ett av Kungl. Maj:t framlagt detaljerat förslag, avseende att skogsvårdsstyrelse, vars behov av statsunderstöd på visst sätt konstaterats, skulle kunna tilldelas ett grundanslag, i regel högst 3 500 kronor, samt under särskild förutsättning ett ytterligare statsbidrag, dock ej till högre belopp än bidrag, som av landsting och hushållningssällskap eller ettdera av dem tilldelats skogsvårdsstyrelsen och ej i något fall med mer än 20 000 kronor. Anslaget till skogsvårdens befrämjande utgick sedermera för år 1922 samt för budgetåret 1923/1924 med oförändrat belopp, 150 000 kronor. Vid 1923 års riksdag beslöts emellertid, att berörda detaljerade fördelningsregler, som vid tillämpningen befunnits mindre ändamålsenliga, skulle ersättas med en generell bestämmelse av innehåll, att Kungl. Maj:t skulle äga att i mån av förefallande behov fördela anslaget mellan vederbörande skogsvårdsstyrelser. Sedan den år 1923 antagna nya skogsvårdslagen vid 1924 års riksdag utsträckts att gälla i Västerbottens och Norrbottens läns kust-

land samt med anledning härav två nya skogsvårdsstyrelser inrättats i nämnda län från och med den 1 oktober 1924, bestämdes anslaget för budgetåret 1925/1926 att utgå med 548 000 kronor, därav 298 000 kronor avsåge bidrag under sista kvartalet 1924 och under år 1925 till berörda nya skogsvårdsstyrelser. För budgetåret 1926/1927 utgick anslaget med 500 000 kronor, därav 250 000 kronor beräknats såsom understöd till nyssangivna två skogsvårdsstyrelser, samt för budgetåret 1927/1928 med enahanda belopp, dock utan reserverande av viss andel för skogsvårdsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län. För budgetåren 1928/1929 och 1929/1930 hava till ifrågakvarande ändamål anvisats 750 000 respektive 800 000 kronor.

Berörda av riksdagen lämnade anvisning om fördelning av ifrågakvarande anslag efter förefallande behov mellan vederbörande skogsvårdsstyrelser har vid fördelning av de för budgetåren 1923/1924 och 1924/1925 anvisade anslagen, i den mån dessa ej reserverats för skogsvårdsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län, av Kungl. Maj:t tillämpats på det sätt, att hälften av det för fördelning tillgängliga beloppet ansetts böra utgå såsom bidrag till de äldre skogsvårdsstyrelsernas administrationskostnader och i enlighet härmed uppdelats mellan dessa skogsvårdsstyrelser efter vissa procenttal, grundande sig å förhållandet mellan de direkt till samma skogsvårdsstyrelser inflytande skogsvårdsavgifterna samt nämnda kostnader. Återstående hälft av berörda anslagsbelopp har, där ej särskilda förhållanden föranlett undantag från denna regel, av Kungl. Maj:t tilldelats dem av ifrågakvarande skogsvårdsstyrelser, som inom sina verksamhetsområden hava mera betydande äldre kalmarker, i proportion till arealen av dylika marker. Vid fördelning av anslagen till skogsvårdens befrämjande för senare budgetår har däremot med undantag för år 1926, då ett anslagsbelopp av 50 000 kronor utdelades såsom bidrag till skogsodling av äldre kalmarker, hänsyn ej tagits till förekomsten inom särskilda skogsvårdsstyrelsernas områden av dylika marker, utan hava med berörda undantag anslagen för dessa år fördelats efter grunder, som dels avsett att trygga skogsvårdsstyrelsernas tillgång å medel för bestridande av dessas administrationskostnader samt andra nödvändiga utgifter dels ock, i den mån tillgängliga medel ej helt åtgått för detta ändamål, väsentligen bestämts med hänsyn till den inom de särskilda skogsvårdsstyrelsernas verksamhetsområden förefintliga arealen produktiv skogsmark. Den ändring i fördelningsreglerna, som sålunda under senare år ägt rum, har i huvudsak föranletts därav, att skogsvårdsstyrelsernas utgifter under dessa år, särskilt genom tillämpningen av 1923 års skogsvårdslag, ökats i väsentligt snabbare tempo än styrelsernas inkomster, varigenom för flertalet styrelser vissa begränsningar av verksamheten måst genomföras.

För främjande av skogsväxt å marker med otillfredsställande skogstillstånd beträffande de under skogsvårdsstyrelsernas tillsyn stående skogar har staten jämväl i annan ordning än genom anvisande av direkta anslag

*Skogsvårds-
avgifter.*

ställt medel till styrelsernas förfogande. Skogsvårdsstyrelserna hava sålunda alltsedan sin tillkomst åtnjutit betydande inkomster genom skogsvårdsavgifter, vilka jämlikt statsmakternas beslut utgått enligt vissa grunder för avverkat virke eller därav framställda produkter. Dessa inkomster hava dock ej varit avsedda uteslutande för nyssangivna ändamål utan kunnat av styrelserna användas för främjande av skogsvård överhuvudtaget å berörda skogar.

Den första förordningen om skogsvårdsavgift utfärdades i samband med skogsvårdsstyrelsernas inrättande den 24 juli 1903 (nr 79 s. 15). Enligt denna förordning skulle skogsvårdsavgift erläggas enligt vissa däri angivna normer för trävaror och trämassa, som utfördes från landet, och skulle de genom avgiften inflytande medlen fördelas mellan landstingsområdena efter den virkesmängd, som för tillverkning av de utförda varorna avverkats inom de skilda områdena, samt efter de närmare grunder, som fastställdes av Kungl. Maj:t. De medel, som enligt denna fördelning belöpte å visst landstingsområde, skulle enligt 1903 års skogsvårdsstyrelseförordning (nr 79 s. 11) förvaltas av vederbörande skogsvårdsstyrelse och användas för befrämjande av skogsvården å enskildas skogar. Berörda förordning om skogsvårdsavgift gällde ej trävaror av virke, som avverkats inom Västerbottens och Norrbottens län, Särna socken i Kopparbergs län samt Gotlands län, ej heller trämassa, tillverkad av virke, härrörande från nämnda orter.

I samband med genomförandet av ny lagstiftning angående vård av enskildas skogar inom Gotlands län utfärdades emellertid den 13 juni 1908 (nr 44 s. 8) förordning angående skogsvårdsavgifter inom länet. Enligt denna förordning skulle skogsvårdsavgifter därstädes utgöras efter enahanda grunder som inom övriga delar av riket, där skogsvårdsavgifter utginge, dock med den skiljaktighet, att avgifter skulle erläggas för trävaror och trämassa, som utfördes från Gotlands län, oavsett hurvida denna utförsel skedde till annan svensk ort eller till utlandet. De genom avgifterna inflytande medlen skulle tillfalla länets skogsvårdskassa.

1903 års förordning om skogsvårdsavgift ersattes den 4 juli 1910 (nr 84) med en ny förordning i ämnet, enligt vilken skogsvårdsavgift skulle utgå, förutom för trävaror, som utfördes ur riket, för *all* trämassa, som inom landet tillverkades, oberoende av om den exporterades eller ej. Förordningen ägde emellertid ej tillämpning å trämassa, som tillverkades i eller utfördes från Gotlands län eller som tillverkades av virke, härrörande från Gotland, Västerbotten, Norrbotten eller Särna socken.

Efter införande av lagen om skogsaccis den 18 september 1909 (nr 110 s. 1) ansågos grunderna för utgörande av skogsvårdsavgift böra ändras i anslutning till vad i detta avseende gällde angående skogsaccisen, och utfärdades med anledning härav den 11 oktober 1912 (nr 275) ny förordning angående skogsvårdsavgift. Samtidigt härmed promulgerades även ny lag om skogsaccis och om virkestaxering (nr 274). Sistnämnda lag er-

sattes i sin tur av lagen om skogsaccis den 28 september 1928 (nr 377), vilken fortfarande är gällande, och ändrades i samband härmed 1 och 2 §§ i 1912 års skogsvårdsavgiftsförordning genom en samma dag (nr 378) utfärdad förordning.

Enligt 1912 års förordning om skogsvårdsavgift, sådan densamma lyder enligt berörda förordning den 28 september 1928 (nr 378), skall skogsvårdsavgift erläggas för avverkat virke, som enligt gällande bestämmelser taxerats till skogsaccis, med 1.3 procent av virkets taxerade rotvärde. Avgiften erlägges av avverkaren, dock att, där annan äger rätt till avfallsvirket, denne skall anses såsom avverkare i fråga om sådant virke. Av de genom skogsvårdsavgiften inom varje landstingsområde inflytande medel skola — med undantag av medel, som härflyta från skyddsskogarna — 90 procent tillhandahållas skogsvårdsstyrelsen inom landstingsområdet samt 10 procent redovisas till statskontoret för att av Kungl. Maj:t i mån av förefallande behov fördelas mellan samtliga skogsvårdsstyrelser i riket. De medel, som sålunda tillhandahållits eller tilldelats viss skogsvårdsstyrelse, få enligt gällande förordning den 15 juni 1923 (nr 213) angående skogsvårdsstyrelser ej användas för andra skogar än dem, som stå under skogsvårdsstyrelsernas tillsyn. Medel, som genom skogsvårdsavgiften inflyta från skyddsskogarna, överlämnas till domänstyrelsen och skola enligt Kungl. Maj:ts beslut den 1 mars 1929 av denna användas för främjande av skogsvård å nämnda skogar.

Enligt 1912 års förordning om skogsvårdsavgift i dess ursprungliga lydelse utgjordes ej sådan avgift för virke, som avverkats inom Västerbottens eller Norrbottens län, inom Särna socken av Kopparbergs län eller inom området för städer, som icke tillhörde landstingsområde. I samband med utfärdandet av skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212) förlänades emellertid förordningen om skogsvårdsavgift giltighet även inom vissa delar av Särna socken och inom området för nyssnämnda städer, och då den inom Västerbottens och Norrbottens läns kustland gällande dimensionslagen den 1 januari 1925 ersattes med skogsvårdslagen, erhöll förordningen om skogsvårdsavgift samtidigt tillämpning inom kustlanden. Nu angivna ändringar i förordningen genomfördes genom förordningarna den 15 juni 1923 (nr 214) och den 6 juni 1924 (nr 184). Giltighetsområdet för förordningen om skogsvårdsavgift omfattar numera hela landet med undantag av Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker samt de utom lappmarkerna belägna skogar, som lyda under lappmarkslagen.

Beträffande den andel av skogsvårdsavgifterna, som enligt 1912 års förordning om skogsvårdsavgift skall redovisas till statskontoret, gäller, såsom förut nämnts, att sagda andel skall fördelas av Kungl. Maj:t i mån av förefallande behov mellan samtliga skogsvårdsstyrelser. De närmare grunder, som vid denna fördelning tillämpats av Kungl. Maj:t, hava varierat högst väsentligt under olika tider. Från och med år 1927 har fördelningen av ifrågakvarande andel skett efter enahanda normer, som till-

lämpats i fråga om fördelningen av anslaget till skogsvårdens befrämjande.

En naturlig följd av de regler, som på sätt nu nämnts under olika tider legat till grund för skogsvårdsavgifternas utgående, är, att de belopp, som genom nämnda avgifter influtit till de olika skogsvårdsstyrelserna, varit av synnerligen varierande storlek liksom att de belopp, som utgått till varje särskild styrelse, i hög grad växlat under olika år. En närmare redogörelse för avgifternas belopp under åren 1918—1926 har lämnats i bilagorna 1 och 2 till det betänkande angående åtgärder för tryggande av skogsvårdsstyrelsernas ekonomi m. m. (statens off. utredn. 1927:1), som avgavs den 18 januari 1927, och får kommittén i detta avseende hänvisa till nämnda bilagor. Här må blott omnämnas, att enligt länsstyrelsernas redovisningar till riksräkenskapsverket sammanlagda beloppet debiterade skogsvårdsavgifter, efter avdrag för avkortningar och avskrivningar, utgjort:

under år 1918	kronor 4 279 595:—
» » 1919	» 3 465 430:—
» » 1920	» 3 605 046:—
» » 1921	» 3 737 064:—
» » 1922	» 1 838 468:—
» » 1923	» 750 853:—
» » 1924	» 1 664 461:—
» » 1925	» 1 958 963:—
» » 1926	» 1 630 269:—
» » 1927	» 1 848 554:—
» » 1928	» 2 076 730:—

Summa kronor 26 855 433:—

Såsom framgår av denna redogörelse har beloppet debiterade skogsvårdsavgifter avsevärt nedgått från och med 1922. Under det medeltalet för dessa avgifter för åren 1918—1921 utgör 3 771 784 kronor, uppgår motsvarande medeltal för åren 1922—1928 allenast till 1 681 185 kronor. Denna nedgång, vilken är desto mera anmärkningsvärd, som skogsvårdsavgifter från Västerbottens och Norrbottens läns kustland ingå i avgiftsbeloppen för åren 1925—1928, men ej för tidigare år, sammanhänger med den konjunkturförsämring å trävarumarknaden, vilken inträdde efter världskrigets slut. Självfallet är, att sagda nedgång tvingat skogsvårdsstyrelserna att avsevärt inskränka sin skogsvårdsbefrämjande verksamhet, vilka inskränkningar jämväl gått ut över arbetet för försättande av kala eller därmed jämförliga skogsmarker i skogsproduktivt skick.

*Bidrag från
landsting och
hushållnings-
sällskap.*

Slutligen må erinras, att inom flere län landsting och hushållningssällskap lämnat avsevärda bidrag för främjande av skogsproduktion å här avsedda marker. Dylika bidrag utgingo i vissa län redan före skogs-

vårdsstyrelsernas inrättande men blevo mera vanliga, sedan styrelserna trätt i funktion och genom sin verksamhet stimulerat allmänhetens intresse för skogsvård. Enligt bilagan 5 till förenämnda betänkande den 18 januari 1927 samt skogsvårdsstyrelsernas berättelser för 1928 utgingo dylika bidrag under åren 1923—1928 till tjugo skogsvårdsstyrelser och utgjorde sammanlagda beloppet av dessa bidrag:

år 1923	kronor	106 000:—
» 1924	»	107 000:—
» 1925	»	125 030:—
» 1926	»	119 875:—
» 1927	»	152 400:—
» 1928	»	152 700:—

Summa kronor 763 005:—

I medeltal uppgingo sålunda under nämnda år ifrågavarande bidrag till sammanlagt 127 167 kronor om året.

De åtgärder för ifrågavarande ändamål, vartill understöd utgått från förenämnda allmänna medel, hava i stort sett varit av tre olika slag, nämligen 1) skogsodling å kala eller därmed jämförliga marker, 2) rensnings- och röjningshuggningar å marker med hårt dimensionsavverkade eller eljest glesa och oväxtliga bestånd samt 3) gallringar i överslutna bestånd. Beträffande de under 2) angivna markerna har understöd i vissa fall lämnats, förutom till sådana huggningar, som nyss sagts, jämväl till kultur- eller markberedningsåtgärder, där sådana efter huggningarna erfordrats för erhållande av nöjaktigt återväxt.

Av allmänna medel understödda åtgärder för ifrågavarande ändamål.

En betydande verksamhet för skogsodlande av kala skogsmarker utövades av landsting och hushållningssällskap eller under deras medverkan, redan innan skogsvårdsstyrelserna den 1 januari 1905 trädde i funktion. Enligt uppgifter i de av skogsvårdsstyrelserna avgivna yttrandena i ärendet skogsodlades sålunda före 1905 med understöd från nämnda korporationer inom Jönköpings län 2 783 hektar, inom Hallands län cirka 14 000 hektar, inom Göteborgs och Bohus län cirka 24 000 hektar, inom Skaraborgs län cirka 2 400 hektar och inom Västmanlands län cirka 2 800 hektar, allt gamla kalmarker. Jämväl inom Uppsala, Kalmar, Blekinge och Örebro län verkställdes enligt samma yttranden under ifrågavarande tid omfattande skogsodlingar. Till verksamheten utgick i allmänhet bidrag från oförmålda statsanslag för befrämjande av skogsodling.

a) Skogsodling å kala eller därmed jämförliga skogsmarker.

Sedan skogsvårdsstyrelser från och med år 1905 inrättats i samtliga län med undantag av Gotlands, Västerbottens och Norrbottens län och allmänna medel i betydande omfattning ställts till dessas förfogande för främjande av skogsvård å enskildas skogar, fullföljde och utvecklade dessa den ge-

nom landstingens och hushållningssällskapens försorg påbörjade skogsodlingsverksamheten. Särskilt inom de län, där större arealer kala skogsmarker förefunnos, tog denna verksamhet under styrelsernas ledning en betydande omfattning.

I de yttranden, som skogsvårdsstyrelserna avgivit i ärendet, hava dessa närmare redogjort för det sätt, varpå ifrågavarande verksamhet av dem bedrivits. Av yttrandena framgår, att styrelserna i allmänhet i mera avsevärd mån understött skogsodling allenast å *äldre* kalmarker, d. v. s. marker, som legat kala sedan tiden före 1905. Beträffande marker, som kalavverkats efter sagda år, har markägaren eller avverkaren enligt lagstiftningen om vård av enskildes skogar varit pliktig att själv vidtaga erforderliga åtgärder för skogsåterväxt, och har understöd till fullgörande av denna skyldighet principiellt ej ansetts böra utgå. I flere län har dock även vid dylik skogsodling arbetsledning under begränsad tid lämnats kostnadsfritt eller till nedsatt pris, och hava härförutom i en del län skogsodlingsmaterial i viss omfattning tillhandahållits av skogsvårdsstyrelserna utan ersättning eller till pris, understigande styrelsernas självkostnader. Stundom har dylikt understöd utgått under villkor, att avverkningen företagits enligt av skogsvårdsstyrelsen upprättad plan. Därest det avverkade beståndet utgjorts av gles och oväxtlig skog, har ej sällan understöd lämnats utöver nyss angivna förmåner såsom i det följande kommer att närmare beröras.

Vad angår de former, vari skogsodling å *äldre* kalmarker av skogsvårdsstyrelserna understötts, hava dessa former i hög grad växlat såväl mellan de olika länen inbördes som under skilda tider inom samma län. Denna växling har varit en naturlig följd därav, att de särskilda skogsvårdsstyrelserna haft väsentligt olika möjligheter att lämna sådant understöd samt att de enskilda styrelsernas inkomster ej varit konstanta utan varierat år från år. I regel hava dock skogsvårdsstyrelserna till här avsedd odling lämnat skogsodlingsmaterial och arbetsledning antingen kostnadsfritt eller till nedsatt pris. Härförutom hava flere styrelser beviljat kontanta bidrag till själva arbetskostnaden, vilka bidrag utgått antingen med vissa procent av nämnda kostnad eller med visst belopp per hektar. Dessa bidrag hava i regel utbetalats, först sedan arbetet avsynats och godkänts. I några län hava skogsvårdsstyrelserna, vare sig uteslutande eller alternativt med lämnande av understöd, själva ombesörjt utförandet av skogsodlingsarbeten å här avsedd mark, därvid styrelserna i vissa fall helt bekostat dessa arbeten men i andra betingat sig gottgörelse av markägaren för viss del av kostnaden. Styrelserna hava understundom vid tillämpande av denna anordning genom kontrakt med markägaren tillförsäkrat sig rätt att under viss tid disponera över vederbörande område i och för utförande av skogsodling därå. På grund av den nedgång i skogsvårdsstyrelsernas inkomster, som under senare år inträtt, har emellertid flertalet styrelser numera nödgats avsevärt inskränka de förmåner, som sty-

relserna tidigare lämnat för verkställande av skogsodlingsarbeten å ifrågavarande marker. Särskilt hava de kontanta bidrag, som förut utgått till dessa arbeten, i stor utsträckning indragits.

Vid beviljande av understöd till ifrågavarande ändamål hava skogsvårdsstyrelserna i många fall uppställt såsom villkor, att det område, varå skogsodling vore avsedd att äga rum, skulle av markägaren fredas mot skadegörelse av betes kreatur under viss tid.

Till belysning av den omfattning, vari skogsvårdsstyrelsernas skogsodlingsverksamhet bedrivits, har kommittén med ledning av styrelsernas årsberättelser samt de av dessa i ärendet avgivna yttranden låtit upprätta en tabell över arealen av den mark, som skogsodlats å skogar under skogsvårdslagen under styrelsernas ledning eller eljest i samband med deras verksamhet under åren 1905—1928. Denna tabell avser ej Gotlands, Västerbottens och Norrbottens län, enär skogsvårdslagen utsträcktes att gälla i dessa län först från och med den 1 juli respektive 1 januari 1925. I tabellen hava införts uppgifter allenast om nyodlad areal; mark, som blott varit föremål för hjälpkultur, har sålunda ej medtagits. I tabellen har »gammal» kal skogsmark särskilt från annan skogsmark. Till förstnämnda kategori har hänförs skogsmark, som legat kal före 1905.

Av tabellen, vilken fogats såsom bilaga I till betänkandet, framgår, att å skogar under skogsvårdslagen med omförmälda undantag i samband med skogsvårdsstyrelsernas verksamhet skogsodlats i medeltal per år under envar av nedanangivna perioder följande arealer i hektar:

	1905—1909 (5 år)	1910—1914 (5 år)	1915—1919 (5 år)	1920—1925 (6 år)	1926—1928 (3 år)	Summa skogso dla d areal 1905—1928
Gammal kal skogsmark	7 682	4 410	5 764	2 424	2 164	104 824
Annan skogsmark	6 408	11 712	15 531	15 689	8 192	286 454
Summa	14 090	16 122	21 295	18 113	10 356	391 278

Å de under skogsvårdslagen lydande skogar med nämnda undantag hava sålunda under åren 1905—1928 i berörda ordning skogsodlats sammanlagt 104 824 hektar gammal kal skogsmark samt 286 454 hektar annan skogsmark.

Med avseende å de i tabellen för perioden 1905—1909 angivna arealerna gammal kalmark är att märka, att dessa delvis hänföra sig till kalhyggen, som verkstälts under åren närmast före 1905 och som normalt bort skogsodlas under berörda period. Vidare må erinras, att under perioden 1915—1919 inom vissa län skogsodlingar i betydande omfattning utförts såsom nödhjälpsarbeten, vilka odlingar medräknats i de i tabellen för respektive län angivna arealer ävensom att under sagda period samt viss del av perioden 1920—1925 tillgången på arbetskraft för skogsodlingsarbeten varit

mycket knapp, vadan dylika arbeten ej kunnat utföras i den omfattning, som betingats av skogsvårdsstyrelsernas under sagda tid väsentligt stegrade inkomster.

För ett bedömande, i vad mån skogsvårdsstyrelsernas skogsodlingsverksamhet under den i tabellen avsedda tiden tenderat att ökas eller minskas, synes därför lämpligast att jämföra de i tabellerna upptagna arealsiffrorna för perioderna 1910—1914 och 1926—1928. En dylik jämförelse visar, att under den senare perioden skogsodlingsverksamheten varit avsevärt mindre än under den förra samt att denna nedgång är särskilt framträdande beträffande gruppen gammal kal skogsmark. Den totala areal sådan mark, som skogsodlats i medeltal per år under perioden 1926—1928, uppgår sålunda ej ens till hälften av motsvarande areal för perioden 1910—1914. Även i fråga om gruppen annan skogsmark är nedgången betydande. Att minskningen hållit sig inom snävare gränser för denna grupp, torde åtminstone delvis bero på det ökade intresse för de s. k. skräpskogarnas försättande i produktivt skick genom den oväxtliga skogens borttagande och markens skogsodlande, som skogsvårdsstyrelserna under senare år visat. Den väsentliga orsaken till berörda nedgång i skogsodlingsverksamhetens omfattning är utan tvivel att söka däri, att skogsvårdsstyrelserna under perioden 1926—1928 ej haft samma möjligheter att ekonomiskt understödja hithörande arbeten som under den tidigare perioden.

b) Åtgärder för glesa och oväxtliga skogars försättande i produktivt skick.

Vad härefter angår den andra gruppen åtgärder, vartill understöd lämnats från förenämnda medel, eller rensnings- och röjningshuggningar i glesa och oväxtliga bestånd jämte därefter i vissa fall erforderliga markberednings- eller kulturåtgärder, hava även de former, vari understöd till dylika åtgärder utgått, avsevärt växlat inom de särskilda skogsvårdsstyrelsernas verksamhetsområden.

I regel har understöd till dylika huggningar lämnats genom tillhållande av erforderligt stämplingsbiträde kostnadsfritt eller till nedsatt pris, vilken förmån dock oftast begränsats till ett bestämt antal dagar. Härförutom hava i vissa län bidrag utgått till de kulturåtgärder, som erfordrats efter huggningarnas utförande för erhållande av nöjaktig återväxt, vilka bidrag beräknats enligt väsentligen samma grunder, som tillämpats i fråga om understöd till skogsodling å gammal kalmark. En förutsättning för tillgodonjutande av dylika bidrag har dock varit, att det avverkade beståndets värde understigit kostnaderna för verkställandet av huggningarna och de erforderliga kulturåtgärderna. Beviljandet av dylika bidrag hava i detta fall ofta utgjort ett nödvändigt villkor för att markägaren skulle kunna förmås att borttaga det mindervärdiga beståndet och ikläda sig förpliktelse att skogsodla marken. En ytterligare förutsättning för lämnande av bidrag i berörda fall har i allmänhet varit, ett markägaren ej redan före röjningsavverkningen varit underkastad skyldighet att sörja för återväxt å marken, ex. på grund av en efter den

1 januari 1905 därå företagen avverkning. Vissa skogsvårdsstyrelser hava emellertid ansett sig principiellt förhindrade att lämna bidrag till kulturåtgärder i förevarande fall, då enligt skogsvårdslagstiftningen det ålegat markägaren eller avverkaren att utan understöd utföra dylika åtgärder efter företagen avverkning.

Någon uppgift rörande totala arealen skogsmark, som genom skogsvårdsstyrelsernas medverkan blivit föremål för röjningshuggningar och varå föryngring genom kultur eller självsådd därigenom möjliggjorts, har ej stått att vinna. Av skogsvårdsstyrelsernas yttranden i ärendet framgår emellertid, att styrelsernas intresse för dylika huggningar under senare år allt mera ökats i samband med en stegrad insikt om deras skogliga och ekonomiska betydelse. Särskilt gäller detta de delar av Sverige, där dimensionsavverkade skogar förekomma i större utsträckning och möjligheterna till erhållande av naturlig föryngring i allmänhet äro goda.

Till belysning härav får kommittén lämna följande redogörelse för innehållet av vissa skogsvårdsstyrelser's yttranden i förevarande avseende:

Skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län har uppgivit, att styrelsen, som under de senaste åren blivit i tillfälle att i någon mån utvidga sin verksamhet för främjande av skogsbörd å kala och glest bevoxna marker, tillsvärdare uteslutande lämnade understöd till sådana markägare, vilka fått bestånd allt för hårt utglesade under bränslebristens dagar, samt att dessa markägare av styrelsen tillrättats att verkställa föryngringshuggningar och att därefter betesfreda och skogsodla områdena. Det ville synas, som om skogsägarna i mycket hög grad uppskattade de av styrelsen för ifrågasvarande ändamål lämnade förmånerna. — Skogsvårdsstyrelsen i Södermanlands län har beräknat, att cirka 8 000 hektar hårt dimensionshuggna marker blivit under tiden från och med år 1920 efter stämpling av skogsvårdsstyrelsens personal justerade. — I Kronobergs län, där genom dimensionshuggning utglesade skogsmarker och s. k. ryskogor av dålig slutenhet förekomma i betydande omfattning, har skogsvårdsstyrelsen enligt uppgift särskilt under de senaste 15 åren inriktat sin verksamhet på att söka ernå full skogsproduktion å dessa marker. Vid stämplingsförrättningar bleve dessa marker i första hand föremål för behandling, varvid den därå befintliga sämre skogen utsynades men utvecklingsbara och fröproducerande stammar i regel kvarhölles samt markägaren tillförbundes att verkställa skogsodling, då detta ansåges nödvändigt. Den på detta sätt genom styrelsens åtgöranden behandlade arealen torde ej kunna beräknas till mera än cirka 6 000 hektar. Utan styrelsens direkta medverkan hade å några större skogsdomäner — företrädesvis bolagsskogor — ett gott arbete sedan ett tiotal år tillbaka utförts för att på enahanda sätt iständsätta genom hård avverkning misshandlade skogsmarker. Den areal, som sålunda varit föremål för behandling, kunde dock ej beräknas överstiga 2 000 hektar. — Skogsvårdsstyrelsen i Kalmar läns norra del har meddelat, att styrelsen städse gått in för att i första hand utsätta förut dimensionshuggna marker för rationell behandling. Å de hårdast dimensionshuggna markerna hade därvid kalhuggning ägt rum, dock med kvarlämnande av lämpliga fröträd, om sådana funnits. Efter röjningen hade fullständig nykultur verkställt, när självsådd på grund av den långt fram-

skridna markförvildningen ej kunnat påräknas. Å mindre hårt dimensionshuggna marker hade vid röjningen lämnats lämpliga fröträd, grupper av yngre växtlig skog samt enstaka bättre träd i avsikt att erhålla markskydd och för underhjälpande av återväxten. I regel verkställdes kultur efter röjningen, enär i annat fall återväxten torde bliva gles och infinna sig för sent. Även markberedning utfördes. Nu angivna behandlingsmetoder hade visat sig lämpliga och hade givit goda resultat. — Skogsvårdsstyrelsen i Gotlands län har uttalat, att styrelsen, som i början av sin verksamhet ägnat sig mest åt skogsodling av gamla kalmarker, sedermera ansett det vara av mera vikt att söka sätta de förut genom hänsynslös och oförståndig huggning skövlade och vanvårdade markerna i stånd, för vilket ändamål dock erforderliga medel endast i ringa grad stått till förfogande. — Skogsvårdsstyrelsen i Blekinge län har enligt uppgift av ekonomiska skäl ej kunnat lämna något bidrag beträffande starkt dimensionshuggna marker utöver plantor till nedsatt pris. — Även skogsvårdsstyrelsen i Hallands län har av enahanda grund varit urståndssatt att lämna bidrag i fråga om glest be vuxna marker, oaktat det enligt styrelsens mening varit önskvärdt, att sagda marker överförts till fullt producerande. — Skogsvårdsstyrelsen i Skaraborgs län har beträffande dimensionshuggna områden ej kunnat vidtaga andra åtgärder än att dessa i första hand tagits under behandling, då styrelsen anlitats för stämpling och anvisning om avverkning. Denna del av styrelsens verksamhet hade emellertid under senare år betydligt ökat i omfattning, och det vore styrelsens mening, att ett ur skogsvårdssynpunkt nyttigt arbete på detta sätt kunde utträttas i allt större utsträckning för varje år. — Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län har uppgivit, att styrelsen i allmänhet sökt att få hårt dimensionshuggna eller eljest illa be vuxna marker omförda till full produktion genom markägarens egen försorg. Sålunda hade vid de år från år alltmera i såväl antal som omfattning ökade anvisnings- och utsyningsförrättningar å hemmansskogarna skogsvårdsstyrelsens personal i möjligaste mån strävat efter att få utsyningen förlagd även till dylika marker. Under åren 1922—1928 hade styrelsen sökt genom särskilda bidrag stimulera ägare till här avsedda skräpskogar inom nordligaste Värmland, där röjnings- och kulturarbeten ställde sig särskilt dyrbara, att borthugga restbeståndet och skogsodla sålunda uppkommande kalmarker. Denna form av skogsvårdsbidrag hade styrelsen emellertid numera upphört att tillämpa, bland annat, på grund därav, att skogsägarna inom ifrågavarande område ganska allmänt börjat inse nyttan och nödvändigheten av att dylika med mindervärdig skog be vuxna marker snarast åter bragtes i tillfredsställande produktion och därför självmant, i samband med ekonomiskt mera givande avverkningar, även toge dessa under rationell behandling. Styrelsen ansåge sig våga uttala, att de genom tidigare okloka avverkningar uppkomna otillfredsställande be vuxna markarealerna under senare tid väsentligt minskats. — Skogsvårdsstyrelsen i Örebro län har anfört, att särskilt under de senaste tio åren inom länet företagits ej oväsentliga röjnings- och rensningsarbeten i dimensionshuggna eller eljest utglesade skogar, särskilt å länets slättbygd. — Skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län har meddelat, att dess verksamhet bland annat omfattat röjning och markberedning för självsådd av 39 700 hektar och uteslutande röjning av 15 100 hektar samt att röjningarna avsett såväl hårt dimensionshuggna skogar som marker, be vuxna med s. k. stavagran. — I Västernorrlands län har, enligt vad skogsvårdsstyrelsen därstädes upp-

givit, skogsodling och torrläggning under styrelsens tidigare verksamhet stått främst å styrelsens arbetsprogram, men hava dessa arbeten senare alltmera ersatts av hyggesrensning- och beståndsvårdsarbeten. — Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län har alltsedan den trädde i verksamhet den 1 januari 1925 ansett sin huvudsakligaste uppgift vara att iordningställa äldre, mer eller mindre kala eller med skräpbestånd bevuxna marker, och har styrelsen i detta syfte under åren 1926—1928 upprättat kontrakt med skogsägare om verkställande av hyggesrensningar å en areal av sammanlagt 7 457⁸ hektar för en kostnad av 85 319 kronor, vartill styrelsens bidrag uppginge till 50 432 kronor. — Slutligen har skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län upplyst, att under de tre första åren av styrelsens verksamhetstid eller 1925—1927 under styrelsens medverkan 392¹ hektar skogsmark blivit föremål för röjning och markberedning samt att under samma år dylika åtgärder planlagts å ytterligare 417⁷ hektar. Under åren 1904—1924 hade med understöd från Norrbottens läns hushållningssällskaps skogsvårdsnämnd röjning och markberedning inom länet ägt rum å 940⁶ hektar.

Vad slutligen angår gallringar i överslutna bestånd har understöd där- c) Gallringar i överslutna bestånd.
till utgått huvudsakligen i de norra länen, där dylika bestånd förekomma i betydande omfattning. Skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län har uppgivit, att gallringar i för täta ungsogsbestånd utförts inom länet under åren 1904—1924 med understöd från länets hushållningssällskaps skogsvårdsnämnd å en areal av 3 921⁵ hektar och under åren 1925—1927 med understöd från skogsvårdsstyrelsen å en areal av 912⁹ hektar. Enligt styrelsens mening vore gallringarna de skogsvårdsarbeten inom länet, som i främsta rummet borde komma till utförande. Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län har meddelat, att styrelsen under åren 1926—1928 med enskilda skogsägare upprättat kontrakt om utförande med understöd från styrelsen av röjningsgallringar i tätväxande småskog (stavagran- och stavatallbestånd) å en areal av 488 hektar. Även i Jämtlands, Västernorrlands och Kopparbergs län hava skogsvårdsstyrelserna enligt uppgift under senare år lämnat understöd eller biträde för utförande av röjningsgallringar i stavaskogsbestånd.

Beträffande resultatet av de skogsvårdsåtgärder, som på sätt förut nämnts utförts under skogsvårdsstyrelsernas medverkan, har detta enligt styrelsernas yttranden varierat såväl beträffande olika slag av åtgärder som inom skilda län. d) Resultatet av ifrågasvarande åtgärder.

Skogsodlingen har enligt dessa yttranden inom flertalet län i stort sett medfört ett gott resultat även å gamla kalmarker, och har detta särskilt varit fallet, då odlingen skett i form av plantering. Sådder å dylika marker hava däremot å vissa trakter lämnat ojämna resultat. Ett par skogsvårdsstyrelser hava dock gjort gällande, att skogsodling i stor skala å ljunghälsmarker lämpligast borde ske genom sådd.

I vissa fall hava emellertid även genom plantering verkställda skogsodlingar misslyckats eller slagit mindre väl ut. I regel har orsaken härtill

varit, att betesdjur inkommit å kulturfälten och förstört eller skadat plantorna genom bett eller tramp. Inom de län, där skogsbetning allmänt förekommer, har nämnda skadegörelse ofta varit ganska omfattande. Under hänvisning härtill hava vissa skogsvårdsstyrelser framhållit, att ett villkor för beviljande av ökade statsmedel för kalmarkers försättande i skogbärande skick borde vara ordnande av kreatursbetet och en rationell lösning av hägnadsfrågan. Förutom genom kreatursbetning hava kulturfälten skadats, ehuru i mindre omfattning, genom angrepp av svampar (särskilt snöskyttesvampen), insektshärjningar, otjänlig väderlek, exponerat läge m. m. Ytterligare orsaker till ogynnsamma resultat hava i fråga om vissa äldre odlingar varit, att frö av olämplig proveniens kommit till användning, samt att man begagnat uteslutande tallfrö i fall, då blandat tall- och granfrö bort användas.

Röjningshuggningar i glesa och oväxtliga bestånd för erhållande av naturlig föryngring samt gallringar i överslutna bestånd hava i allmänhet medfört gynnsamma resultat. Särskilt hava röjningar i s. k. stavagranbestånd å vissa trakter lett till en synnerligen stark tillväxtökning hos bestånden. Plantskog, som efter verkställda röjningar uppkommit genom självsådd, har dock, liksom kulturfälten, varit utsatt för skadegörelse genom betning, svampangrepp m. m.

Behovet av statsåtgärder för ifrågavarande ändamål.

Trots den betydande verksamhet för främjande av skogsväxt å kala skogsmarker samt andra marker med otillfredsställande skogstillstånd, som med understöd från det allmännas sida sedan länge ägt rum, finnas dock alltjämt, såsom av den föregående redogörelsen framgår, synnerligen omfattande arealer dylika marker i landet. Tydligt är, att, därest man inom rimlig tid vill ernå nöjaktig skogsproduktion å ifrågavarande marker, nyssangivna verksamhet måste väsentligt utvidgas. Ett fullföljande av denna i dess nuvarande omfattning kommer att hava till följd, att under oöverskådlig tid framåt stora för skogsbörd tjänliga och välbelägna markarealer komma att ligga kala eller bibehållas vid en alltför ringa och mindervärdig produktion. Från nationalekonomisk synpunkt är det emellertid uppenbarligen av största betydelse, att ifrågavarande marker snarast möjligt sättas i det skogsproduktiva skick, som betingas av de i varje särskilt fall förefintliga skogsbiologiska förhållanden och avsättningsmöjligheter. En verksamhet i detta syfte kommer ej blott att medföra en väsentlig ökning av landets värdetillgångar med därav följande stegring av statens inkomster och utveckling av exporten av skogsprodukter utan jäm-

väl att skapa vidgade existensmöjligheter och rikare arbetstillfällen för vår befolkning. En dylik åtgärd kommer sålunda även att innebära större möjligheter att förebygga eller förhindra arbetslöshet i landet. Kommittén har beräknat, att, därest å skogar under skogsvårdslagen förenämnda av ålder kala marker samt marker med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4 vore normalt bevuxna, skulle — under antagande att nu föreliggande arbetskraftbehov inom skogsbruket för framtiden förbliver oförändrat — skogsarbetena å dess marker medföra en ökad årlig arbetskraftåtgång av mera än 5½ miljoner dagsverken, varav för tiden 1 november—1 april, då bristen på arbete är särskilt framträdande, skulle åtgå över 3½ miljoner dagsverken eller ungefär 64 procent av totala dagsverksantalet. Det nu anförda gäller självfallet under förutsättning, att skogsbruket i vårt land även framdeles kan drivas såsom en ekonomisk hantering. Förhandenvaron av denna förutsättning, som givetvis måste utgöra grundval för varje statlig åtgärd på längre sikt för skogsbrukets förkovran, kan visserligen enligt sakens natur endast göras till föremål för antaganden men vinner uppenbarligen stöd såväl av den alltmera stegrade världskonsumtionen av virke och därav framställda produkter som av den överavverkning, vilken enligt fackmäns åsikt för närvarande pågår i flera mera skogsproducerande länder. Enligt kommitténs mening föreliggande sålunda synnerligen välgående nationalekonomiska och sociala skäl för att staten efter förmåga på lämpligt sätt söker verksamt främja åstadkommande av en tillfredsställande skogsproduktion å förenämnda marker.

Det måste emellertid härvid betonas, att ej alla marker, som ligga kala eller varå skogstillståndet eljest är otillfredsställande, äro av den beskaffenhet eller hava det läge, att vidtagande av åtgärder för deras försättande i ändamålsenligt skogsproduktivt skick är ekonomiskt berättigat. I vårt land, särskilt i dess norra delar, finnas betydande skogsmarksarealer med ingen eller ringa produktion, vilka äro av så låg bonitet eller hava en så ogynnsam belägenhet, att de av ekonomiska skäl ej böra bliva föremål för åtgärder i nyssnämnda syfte. Med avseende å dessa marker bör staten självfallet ej söka framkalla dylika åtgärder. En förutsättning för befrämjande från statens sida av sådana åtgärder, som här avses, bör sålunda vara, att åtgärderna från skogsproduktiv synpunkt kunna antagas medföra så gynnsamma resultat, att de måste anses ekonomiskt berättigade.

Vad angår det sätt, varpå staten bör vara verksam för skogsproduktionens höjande å ifrågavarande marker, synes uppenbart, att denna verksamhet bör, i nära överensstämmelse med vad jordbruksutskottet vid 1928 års riksdag uttalat i sitt förenämnda utlåtande nr 71, inriktas på främjande och utvecklande av de enskilda markägarnas självverksamhet i förevarande syfte. Endast på denna väg torde arbetet för anskaffande av tillfredsställande skogsväxt å dessa marker kunna erhålla önskvärd omfattning utan att kostnaden därför bliver allt för betungande för det allmänna. Det är uppenbarligen jämväl av största betydelse, att verksam-

heten anordnas på sådant sätt, att den utvecklar och befordrar markägarnas intresse för skogsvård i allmänhet, och torde förverkligandet av detta önskemål förutsätta, att verksamheten i största möjliga utsträckning bygger på frivillighetens grund. Enligt kommitténs åsikt böra sålunda ägarna av här avsedda marker ej genom lagbestämmelser tvingas att — utöver vad i gällande skogsvårdslagstiftning i detta avseende föreskrives — vare sig själva med eller utan bidrag från det allmänna vidtaga åtgärder för skapande å markerna av ändamålsenlig skogsväxt eller tåla, att dylika åtgärder utföras genom det allmännas försorg. Kommittén finner desto mindre anledning till tvekan i detta avseende, som en dylik lagstiftning skulle innebära, att ägare av skogsmark i skogsvårdens intresse ålades betydelsefulla skyldigheter utöver dem, som upp tagas i 1923 års skogsvårdslag, oaktat denna lag ännu ägt tillämpning blott under ett fåtal år och knappast hunnit fullständigt tränga igenom i den allmänna uppfattningen. Vad särskilt angår större kalmarks-komplex, vari flera äga del, kan visserligen ej förnekas, att, såsom skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län framhållit, vissa praktiska skäl tala för att tvinga delägarna i komplexet att i ett sammanhang verkställa skogsodling av detta eller att tåla utförandet av sådan odling, men är enligt kommitténs uppfattning ej uteslutet, att även i dylika fall tillfredsställande resultat kunna nås på frivillighetens väg. I varje händelse synas verkningarna av den statliga understödsverksamhet, som kommittén ämnar föreslå, böra avvaktas, innan man skrider till införande av någon ny tvångslagstiftning på förevarande område.

I anslutning till den allmänna ståndpunkt, som kommittén nu intagit till frågan om sättet för utövande av en statlig verksamhet i förevarande syfte, anser kommittén, att denna verksamhet åtminstone tillsvidare ej bör till någon del bedrivas i form av nödhjälpsarbete för bekämpande av arbetslöshet. Något behov att för detta ändamål anordna skogsodling eller andra här avsedda åtgärder i större omfattning torde knappast för närvarande kunna anses föreligga. Därjämte är tydligt, att starka principiella betänkligheter möta mot utförande av dylika åtgärder å enskilda skogar såsom nödhjälpsarbeten, då en sådan anordning näppeligen torde i praktiken kunna genomföras, utan att vissa markägare därigenom komma att gynnas framför andra. Därest för motverkande av arbetslöshet framdeles skulle befinnas önskvärt, att nödhjälpsarbeten för skogsvårdsändamål företagas, torde dessa därför företrädesvis böra anordnas å statens eller andra allmänna skogar, varå erforderliga möjligheter i detta avseende alltjämt torde förefinnas. Allenast i undantagsfall och efter särskild prövning torde dylika arbeten böra verkställas å enskilda skogar. I detta sammanhang må även framhållas, att åtgärder för främjande av skogsväxt i allmänhet ej äro lämpade såsom nödhjälpsarbeten, enär dessa åtgärder i regel måste utföras under de årstider, då arbetslösheten gör sig minst gällande.

Den utveckling av markägarnas självverksamhet, som sålunda bör vara målet för statens åtgärder för höjande av skogsproduktionen å ifrågavarande marker, torde emellertid ej kunna vinnas, utan att staten lämnar nämnda verksamhet ett effektivt ekonomiskt stöd. Erfarenheten från skogsvårdsstyrelsernas tidigare arbete i förevarande syfte visar, att intresset för skogsodling och andra här avsedda åtgärder är i hög grad beroende därav, i vilken utsträckning penningbidrag från det allmännas sida lämnas till desamma. Detta är desto mera naturligt, som, på sätt av skogsvårdsstyrelsernas yttranden i ärendet framgår, utförandet av åtgärderna i många fall kräva betydande kostnader, för vilkas bestridande markägarna ofta sakna erforderliga medel. Därjämte bör uppmärksammas, att med hänsyn till klimatiska och andra förhållanden ej obetydliga risker föreligga för att åtgärderna misslyckas eller ej medföra avsett resultat. Härtill kommer, att, om åtgärderna lyckas, det huvudsakliga ekonomiska utbytet av dessa i regel erhålles först efter så lång tids förlopp, att den, som vidtager åtgärderna, ej kan hoppas att själv få tillgodogöra sig detta utbyte. Nu angivna förhållanden äro uppenbarligen ägnade att ytterligare öka behovet av understöd. Enligt kommitténs uppfattning är sålunda ett verksamt ekonomiskt stöd från staten en nödvändig förutsättning för åvägbringande inom en snar framtid av ett mera omfattande arbete från vederbörande markägares sida för försättande av ifrågavarande marker i ändamålsenligt produktivt skick.

I enlighet med vad nu anförts anser kommittén sig böra principiellt tillstyrka, att staten i mån av tillgång på medel effektivt understödjer frivilliga åtgärder för vinnande av nöjaktig skogsproduktion å därtill tjänliga skogsmarker, som ligga kala eller vara skogstillståndet eljest är otillfredsställande.

Av det anförda framgår, att en blott upplysnings- och propagandaverksamhet enligt kommitténs uppfattning ej är tillfyllest för vinnande av ifrågavarande ändamål. En dylik verksamhet är dock självfallet av stor betydelse för skapande av ökad förståelse bland markägarna för vidtagande av åtgärder i berörda syfte, och är därför önskvärt, att de ifrågasatta understödsåtgärderna kompletteras med en verksamhet av dylik beskaffenhet. Redan nu bedriva emellertid skogsvårdsstyrelserna ett omfattande upplysningsarbete rörande vikten av skogsmarkernas ändamålsenliga utnyttjande, och kan med visshet antagas, att detta arbete utan särskilda åtgärder från det allmännas sida kommer att fullföljas och intensifieras, därest staten anvisar ökade medel för främjande av skogsproduktion å ifrågavarande marker. Med hänsyn till den höjning av anslaget till skogsvårdens befrämjande, som under de senaste åren ägt rum, torde tillräckliga medel för nämnda arbete stå till skogsvårdsstyrelsernas förfogande. Något särskilt anslag för detta ändamål anser sig kommittén därför ej böra ifrågasätta.

Kommittén vill i detta sammanhang framhålla, att enligt direktiven för

dess arbete kommittén ej torde hava att närmare ingå på frågan om sättet för bedrivande av undervisning och propaganda i hithörande spörsmål. Kommittén finner denna uppfattning vinna stöd även därav, att, enligt vad kommittén inhämtat, berörda fråga i vissa viktiga hänseenden upptagits till behandling av de utredningsmän, som jämlikt Kungl. Maj:ts be- myndigande den 1 juni 1928 tillkallats för undersökning rörande bättre ordnande av den lägre lantbruksundervisningen.

Med anledning av vissa i skogsvårdsstyrelsernas yttranden i ärendet gjorda uttalanden vill kommittén framhålla, att en statlig understöds- verksamhet i förevarande syfte bör kunna få stor betydelse för höjande av skogsproduktionen å ifrågavarande marker utan hinder därav, att frågan om revision av gällande lagstiftning om ägofred och stängselskyldighet, varom särskilda sakkunniga den 3 oktober 1928 avgivit förslag, ännu ej blivit löst. Ägare av ohägnad skogsmark är visserligen enligt nämnda lagstiftning ej skyddad däremot, att främmande betesdjur inkomma å marken och tilläventyrs skada därå växande skog, men är han dock, om ej annat särskilt avtalats, städse oförhindrad att genom uppförande av hägnad omkring marken utestänga andras kreatur från denna. I regel äger han därjämte rätt att kräva grannens deltagande i hägnaden. Mark- ägaren har sålunda möjlighet att genom hägnad skydda en av honom å marken verkställd skogskultur mot skadegörelse av främmande betesdjur. Därest skogskulturen utförts med understöd av allmänna medel, bör markägaren uppenbarligen vara pliktig att vid behov ombesörja erforder- lig hägnad omkring kulturfältet. Till frågan härom återkommer kommit- tén i det följande. Med hänsyn till nu angivna förhållanden finner kom- mittén tillräckliga skäl ej föreligga att, på sätt vissa skogsvårdsstyrelser yrkat, såsom villkor för anordnande av den ifrågasatta understödsverk- samheten föreslå, att en ändamålsenlig ägofredslagstiftning samtidigt ge- nomföres. Då emellertid en dylik lagstiftning kan i betydande mån under- lätta vidtagande av åtgärder för skogsproduktionens höjande å ifrågava- rande marker och sålunda öka vederbörande markägares intresse härför, är det enligt kommitténs mening synnerligen önskvärt, att en efter skogs- brukets utveckling lämpad ny ägofredslagstiftning snarast möjligt kom- mer till stånd.

Till vilka åtgärder i förevarande syfte bör statsunderstöd utgå?

Vid anordnande av en statlig understödsverksamhet i förenämnda syfte torde i första rummet frågan om de åtgärder, till vilka understöd må utgå, böra bli föremål för uppmärksamhet.

I skogsvårdsstyrelsernas yttranden i ärendet hava dessa i allmänhet förordat, att understöd i främsta rummet lämnades till skogsodling av marker, som låge kala och vore lämpliga för skogsbörd. Till stöd härför har anförts, att det syntes i princip vara riktigast, att de marker, som producerade minst och vore goda och välbelägna, först bleve föremål för skogskultur. Understöd borde dock, enligt vad i yttrandena allmänt framhållits, lämnas allenast till skogsodling av *äldre* kalmarker, d. v. s. marker, som legat kala redan vid tiden för ikraftträdandet av 1903 års skogsvårdslag den 1 januari 1905 och med avseende vara de i nämnda lag samt 1923 års skogsvårdslag upptagna bestämmelserna om reproduktionsskyldighet sålunda ej ägde tillämpning. Till odling av marker, som kalaverkats efter den 1 januari 1905 och som vore underkastade nyssangivna bestämmelser, borde understöd ej utgå.

Yttranden.

I en del yttranden har framhållits, att till kalmark i förevarande sammanhang borde räknas ej blott mark, som helt saknade trädvegetation, utan även område, som vore bevuxet med enbuskar och enstaka träd eller eljest »med så svagt bestånd, att skogsodlingsskyldighet ej föreläge». — Ett par skogsvårdsstyrelser hava gjort gällande, att vid beviljande av här avsett understöd större sammanhängande komplex av kala och »devasterade» marker i första rummet borde bli föremål för uppmärksamhet, när man kunde räkna med att spridda mindre kalmarksområden så småningom skulle bli bevuxna genom självsådd, därest de blott skyddades mot betning. Vid skogsodling av berörda komplex borde dessa först brännas, varefter odlingen borde utföras genom maskinsådd. — Vad särskilt angår Gotlands län har skogsvårdsstyrelsen därstädes framhållit, att understöd allenast undantagsvis borde lämnas för skogsodling av de urgamla, ofta bergbundna kalmarkerna i länet, när dylik odling vore ett skäligen otacksamt arbete.

Ett flertal skogsvårdsstyrelser har framhållit, att understöd borde lämnas, förutom beträffande förenämnda kala skogsmarker, jämväl i fråga om vanhävdade marker med glesa och oväxtliga bestånd. Dylika marker, vartill i främsta rummet vore att hänföra hårt dimensionsavverkade marker samt vanskötta hagmarker, vore ej sällan av god bonitet och kunde ofta för jämförelsevis små kostnader försättas i fullt produktivt skick. Från nationalekonomisk synpunkt vore det givetvis av största vikt, att de

företag främst komme i åtanke, som bäst och snarast kunde förränta den för produktionens höjande nödiga kapitalplaceringen. I många fall, särskilt i norra Sverige, erfordrades för åstadkommande av tillfredsställande skogsväxt å ifrågavarande marker allenast bortröjande av den mindervärdiga skogen, varefter nöjaktigt återväxt infunne sig genom självsådd. Då emellertid värdet å det avverkade virket oftast vore ringa, vore markägaren i regel ej intresserad för röjningens utförande, med mindre bidrag till denna kunde påräknas. I andra fall åter krävdes för erhållande av en ändamålsenlig produktion å ifrågavarande marker, förutom borttagande av den oväxtliga skogen, jämväl vidtagandet av markbe- rednings- eller kulturåtgärder, och syntes i dylika fall här avsedda mar- ker i fråga om behov av understöd böra väsentligen likställas med kala skogsmarker. Därest röjningsvirket ägde avsättningsvärde, borde emel- lertid hänsyn därtill tagas vid statsunderstödet bestämmande.

Vissa skogsvårdsstyrelser hava närmare preciserat, i vilka fall stats- understöd borde utgå till skogsvårdsåtgärder å förenämnda vanhävdade marker. — Skogsvårdsstyrelsen i Uppsala län har i detta avseende anført, att understöd till dylika åtgärder borde lämnas allenast i fråga om mar- ker med bestånd, vilkas slutenhetsgrad vore så låg som 0,3—0,4. För för- sättande av dylika marker i ändamålsenligt produktivt skick vore näm- ligen kalhuggning samt uppdragande av nytt bestånd de mest rationella åtgärderna, men vidtagande av sådana åtgärder syntes mången gång den enskilde skogsägaren alltför betungande, där ej understöd lämnades. I fråga om andra marker med otillfredsställande skogstillstånd syntes där- emot understöd ej vara påkallat utom för biträde vid stämpling. För hö- jande av produktionen å dylika marker torde nämligen allenast ifråga- komma röjnings- och rensningshuggningar, därvid virkesutbytet i regel täckte omkostnaderna. I liknande riktning har skogsvårdsstyrelsen i Västernorrlands län uttalat sig. — Skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län har framhållit vikten av att den ifrågasatta understödsverksamheten be- träffande här avsedda marker begränsades på sådant sätt, att glesa skogar, vilka inom en nära framtid kunde tänkas komma att hemfalla under skogsvårdslagens stadganden om reproduktionsskyldighet, undan- toges från rätt till understöd. Genomfördes ej en dylik begränsning, skulle verksamheten bliva allt för omfattande. — Skogsvårdsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har uttalat, att de marker inom länet, som enligt styrelsens mening borde bliva föremål för uppmärksamhet genom det allmännas ingripande, vore, förutom gamla kalmarker, bland annat, be- tesmarker samt vissa med mindervärdiga tysktallbestånd bevuxna mar- ker. — Skogsvårdsstyrelsen i Västmanlands län har ansett, att husbe- hovsskogar med otillräcklig virkestillgång i främsta rummet syntes böra bliva föremål för understöd.

I motsats till nu angivna skogsvårdsstyrelser har skogsvårdsstyrelsen i Kronobergs län gjort gällande, att understöd ej borde utgå till skogs-

vårdsåtgärder å ifrågavarande vanhävdade marker. Om så skedde, kunde det nämligen befaras, att markägarna komme att ställa allt för stora anspråk på det allmännas hjälp, så att ingen ville utföra något förbättringsarbete å dessa marker, med mindre bidrag därtill lämnades. De stora områden av ålder kala skogsmarker, som funnes särskilt inom landets södra delar, krävde så betydande medel för att kunna göras skogbärande, att det för närvarande ej kunde anses tillrådligt att lämna bidrag till skogsodling av annan mark. — I nära anslutning till sistangivna uppfattning har skogsvårdsstyrelsen i Kalmar läns södra landstingsområde uttalat, att de med otillfredsställande skogsbestånd bevuxna markerna i regel ej torde böra bliva föremål för statens hjälpverksamhet. Undantag härifrån borde dock medgivas beträffande sådana *av ålder* glesa marker, som stode på gränsen till kalmark och som, där understöd ej lämnades, ej kunde bliva omförda till tillfredsställande skogsväxt. Beträffande andra marker med en slutenhetsgrad av 0,3—0,4 borde intet göras, förrän avverkning därå skett, då markägaren enligt gällande skogsvårdsdrag borde tillförbindas att verkställa erforderliga återväxtåtgärder. I sistnämnda fall syntes staten knappast böra lämna hjälp, enär värdet av den avverkade skogen i regel väl täckte skogsodlingskostnaderna.

Åtskilliga skogsvårdsstyrelser hava föreslagit, att staten måtte lämna hjälp, förutom i fråga om förenämnda kala och vanhävdade skogsmarker, jämväl beträffande marker, som vore bevuxna med överslutna skogsbestånd, i och för verkställande av erforderliga gallringar i sagda bestånd. — Skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län har i detta avseende framhållit, att röjningar i plantskog och gallringar i ungskogar från nationalekonomisk synpunkt vore av väl så stor vikt som skogsodling av gamla kalmarker. Det borde härvid uppmärksammas, att skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för uppdragande av återväxt bleve delvis meningslös, om de uppkomna ungskogarna ej i rätt tid behandlades. En försummad »första gallring» kunde förhindra, att ett bestånd någonsin kunde fullt utnyttja den mark, som beståndet upptog. En förutsättning för understöd i förevarande fall borde emellertid vara, att gallringsvirket saknade avsättningsvärde. — Skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län har anfört, att över hela landet funnes stora områden med alltför tät återväxt, uppkommen såväl genom självföryngring som genom kultur, vilken återväxt på grund av sin täthet och otillräckliga skiktningensförmåga hindrades i sin utveckling. Erforderlig röjning och gallring av dessa snårbestånd bleve tyvärr ej vidtagen i rätt tid, ofta på grund därav, att arbetet ej lämnade någon direkt avkastning. Enär dessa täta plantskogsbestånd alltmera ökades genom vidtagna föryngringsåtgärder, utan att röjnings- och gallringsarbeten i nämnvärd grad bedreves i samma omfattning, föreläge här ett mycket stort skogsvårdsproblem, vars lösning för närvarande vore ett av de viktigaste. Man kunde tänka sig, att för understödande av här avsedda röjningar direkta statsbidrag lämnades med visst belopp per hektar röjt

område. En dylik form för bidragsgivande torde emellertid beträffande dessa arbeten medföra många olägenheter, såsom svårigheter att avväga bidragets storlek, att rätt uppskatta arealerna och att övervaka arbetenas utförande, och torde för övrigt knappast kunna påräknas, att tillräckliga statsanslag skulle ställas till förfogande för ändamålet. Styrelsen ville emellertid ifrågasätta, om ej premiering av välskötta skogsbruk skulle kunna bli en lämplig form för understödjande av ifrågavarande arbeten, därest såsom ett huvudvillkor för premiering stadgades, att förefintliga täta plant- och klenskogsbestånd skulle hava genomgått med erforderliga röjningar. Vid sidan av en dylik premieringsverksamhet borde emellertid skogsvårdsstyrelserna tilldelas tillräckliga medel för utförande genom sin personal av här avsedda skogsvårdsarbeten utan någon kostnad för markägarna. — Skogsvårdsstyrelsen i Västernorrlands län har, under framhållande att inom länet så kallade stavaskogsbestånd förekomme i ganska stor omfattning, uttalat, att behovet av penningmedel för röjning i dessa bestånd vore synnerligen stort. I liknande riktning hava skogsvårdsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län uttalat sig. — Skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län har anfört, att gallring av de inom länet i betydande omfattning förekommande överslutna ungskogarna vore ett skogsvårdsarbete av mycket stor ekonomisk betydelse. Enär gallringsvirket i de flesta fall ej kunde avsättas med vinst och gallringen sålunda i regel medförde en direkt utgift, komme den oftast ej till stånd. Ett understödjande av dylika gallringsarbeten vore fullt lika berättigat som främjande av något annat slag av skogsvårdsarbete. Enligt styrelsens mening torde gallringarna vara de skogsvårdsarbeten, som inom länet först borde komma till utförande.

Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län har med hänsyn till de inom länet rådande förhållanden framhållit vikten av att erforderliga medel ställdes till styrelsens förfogande för lämnande i största möjliga omfattning av kostnadsfri anvisning, huru avverkning i varje särskilt fall lämpligast borde företagas.

Slutligen hava vissa skogsvårdsstyrelser förordat, att staten måtte i större omfattning än för närvarande ägde rum främja anläggande av permanenta betesvallar, enär anordnandet av dylika i många fall utgjorde förutsättning för åstadkommande av en bättre skogsvård.

Kommittén.

a) Understöd till betesförbättring.

Bland de åtgärder, som äro av betydelse för höjande av skogsproduktionen å landets till skogsbörd tjänliga marker, intager otvivelaktigt betesbrukets omläggning efter rationella grunder ett framträdande rum. Den nu allmänt tillämpade skogsbetningen medför obestriddligen stor skada å skogsväxten och är, enligt vad i skogsvårdsstyrelsernas yttranden allmänt framhålles, en av huvudorsakerna till den betydande förekomsten inom stora delar av landet av vanhävdade skogar med glesa och oväxtliga bestånd. Därest dessa skogar fredades från betesdjur, skulle i många

fall en tillfredsställande återväxt genom naturlig föryngring inställa sig och någon vidare åtgärd för skogarnas försättande i produktivt skick ej erfordras.

Frågan om skogsbetningens avlysande och ersättande med ett intensivt betesbruk är emellertid till väsentlig del ett lagstiftningsspörsmål, som kommittén enligt de för ifrågavarande utredning meddelade direktiv ej torde hava att upptaga till behandling. Erinras må, att berörda spörsmål varit föremål för uppmärksamhet i förenämnda förslag till ny lag om ägofred, som avgivits den 3 oktober 1928 av särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga. Även på frivillighetens väg torde dock mycket kunna uträttas för betesbrukets rationalisering. Kommittén vill i detta avseende framhålla, att ett flertal myndigheter, korporationer och föreningar med understöd av allmänna medel sedan länge bedrivit ett intensivt upplysnings- och propagandaarbete för att bland landets jordbrukare skapa intresse för betesbrukets omläggning i modern riktning samt för omförande av vissa improduktiva marker till lämpliga betesområden, varjämte staten under senare år i betydande omfattning lämnat direkt ekonomiskt understöd för anordnande av rationell beteskultur å icke odlad jord. Sistnämnda understöd har utgått dels i form av lån från allmänna och norrländska nyodlingsfonderna, dels ock genom bidrag utan återbetalningskyldighet från anslaget till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk. En kortfattad redogörelse för denna understödsverksamhet torde här böra lämnas.

Från envar av nyssnämnda två nyodlingsfonder hava enligt riksdagens medgivande, beträffande den förra fonden från och med budgetåret 1925/1926 och beträffande den senare från och med budgetåret 1926/1927, ett belopp av 300 000 kronor årligen kunnat utlämnas såsom lån i förevarande syfte. Lånen från norrländska nyodlingsfonden avse understödjande av betesförbättringsföretag inom Norrland och Dalarna, lånen från allmänna nyodlingsfonden understödjande av dylika företag inom övriga delar av landet. Gällande villkor för ifrågavarande lån upptagas i kungörelserna den 21 augusti 1925 (nr 396) och den 11 juni 1926 (nr 204). Enligt dessa villkor får lån till betesförbättringsföretag ej överstiga 50 procent av den beräknade kostnaden för företaget. Lånet får innehavas räntefritt och utan amortering under två år; därefter skall under vart och ett av de följande fem åren dels återbetalas en femtedel och dels gäldas ränta effer 4 procent.

De belopp, som riksdagen sålunda ställt till förfogande för utlämnande såsom lån för befordrande av rationell beteskultur å icke odlad jord, hava emellertid ej utnyttjats för ändamålet. Från allmänna nyodlingsfonden hava under åren 1926—1929 i medeltal per år utlämnats lån för nämnda ändamål å tillhoppa 58 000 kronor, motsvarande cirka 19 procent av det tillgängliga beloppet. Lånen från norrländska nyodlingsfonden hava under åren 1927—1929 i medeltal per år uppgått allenast till sammanlagt

cirka 8 200 kronor, motsvarande blott cirka 27 procent av det tillgängliga beloppet.

Beträffande beviljande av bidrag från anslaget till statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk, vilket anslag anvisats från och med budgetåret 1927/1928, gäller kungörelsen den 20 maj 1927 (nr 206). Enligt denna avser anslaget åstadkommande av förbättring och ändamålsenlig utveckling av sådana ofullständiga jordbruk, som på grund av ringa areal åker eller kultiverad betesmark icke giva brukaren erforderlig utkomst av jordbruket. Till dylika jordbruk äro enligt kungörelsen att räkna allenast sådana, vilkas areal åker, inberäknat den areal, vars uppodling till åker medelst bidrag från anslaget ifrågasättes, ej överstiger 10 hektar, dock under förutsättning att jordbruket icke brukas gemensamt med annat jordbruk av den storlek, att de gemensamt brukade jordbrukens tillhopatagna areal av åker och jord, som genom bidraget är avsedd att uppodlas, överstiger 10 hektar.

Från anslaget utgår bidrag, förutom för befrämjande av uppodling till åker och därför lämplig odlingsbar jord, även för befordrande av rationell beteskultur å icke odlad jord. Bidrag till sistangivna ändamål må kunna uppgå till högst hälften av den beräknade kostnaden för företaget, dock icke till mera än 125 kronor per hektar av den till förbättring avsedda arealen och ej till högre belopp för varje bidragstagare än 500 kronor.

Ifrågavarande anslag har utgått för budgetåret 1927/1928 med 400 000 kronor och för budgetåret 1928/1929 med 800 000 kronor. För budgetåret 1929/1930 har för ändamålet anvisats 1 000 000 kronor. Enligt riksdagens beslut må intill en fjärdedel av anslagets belopp användas till utlämnande av statsbidrag till betesförbättring, dock med rättighet för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle därtill giva anledning, för sistnämnda ändamål taga i anspråk större belopp av ifrågavarande anslag. Under de år, som anslaget utgått, hava bidrag därifrån sökts till väsentligt högre belopp än som kunnat täckas genom anslaget.

Såsom av det anförda framgår har staten under de senare åren anvisat betydande belopp för främjande av betesbrukets utveckling i landet, och har genom statens frikostighet i detta avseende jordbrukarnas intresse för genomförande av rationell beteskultur i hög grad stimulerats. Särskilt har anslaget till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk föranlett en omfattande verksamhet i förevarande syfte, vilken verksamhet sannolikt kommer att ytterligare utvecklas, därest ökade medel för ändamålet ställas till förfogande. Att de betesförbättringslån, som enligt riksdagens medgivande må utlämnas från allmänna och norrländska nyodlingsfonderna, på sätt ovan framhållits, ej tillvunnit sig så stort intresse som önskvärt varit, torde åtminstone delvis bero därpå, att kändomen om dessa lån ännu ej hunnit att bliva tillräckligt spridd bland landets jordbrukare. I varje fall synes någon tids ytterligare erfarenhet rörande ifrågavarande låneverksamhet böra avvaktas, innan man skrider

till revision av de därför stadgade villkor. Med hänsyn till vad nu anförts och då ytterligare åtgärder från statens sida för understödjande av betesförbättringsåtgärder — utöver den höjning av anslaget till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk, som med hänsyn till inkomna framställningar om bidrag från anslaget må föranledas — för närvarande ej synas påkallade, finner sig kommittén ej hava skäl att upptaga detta spörsmål till närmare undersökning eller att därutinnan framställa något förslag.

Kommittén vill emellertid i detta sammanhang framhålla önskvärldheten därav, att vid upprättande av planer till sådana betesförbättringsföretag, vartill lån eller bidrag utgår från förenämnda fonder eller anslag, för vederbörande fastigheter, där så lämpligen kan ske, verkställas fullständig uppdelning mellan mark, som är avsedd att användas till bete, och mark, som bör disponeras för skogsbruk. Utan genomförande av en dylik uppdelning medför sådant företag ej den planmässighet i fråga om brukningen av fastigheternas ägor, som från nationalekonomisk synpunkt är påkallad. Med det alltmera stegrade intresse för tillämpande av intensiv drift inom både jord- och skogsbruk, som den ekonomiska utvecklingen under senare tid medfört, torde det emellertid kunna förväntas, att de tjänstemän hos hushållningssällskapen och andra personer, som hava att upprätta planer till berörda företag, komma att skänka vederbörligt beaktande åt nyssangivna önskemål.

Enligt de av Kungl. Maj:t godkända direktiven för kommitténs arbete har denna ej att verkställa någon mera ingående undersökning rörande de förutsättningar, varunder statsunderstöd bör utgå till utdikning av skogsmark. Kommittén vill emellertid i detta sammanhang erinra, att frågan om dylikt statsunderstöd nyligen varit föremål för utredning genom särskilda jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 september 1926 tillkallade sakkunniga samt att dessa den 26 november samma år avgivit betänkande i ämnet. Sedan Kungl. Maj:t på grundval av denna utredning i proposition nr 156 till 1927 års riksdag framlagt förslag i frågan, har riksdagen i huvudsaklig överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit dels godkänt vissa grunder för understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningskyldighet av torrläggningsföretag, som avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd, dels ock till sådant understödjande anvisat ett anslag, benämnt statens skogsutdikningsanslag, å 200 000 kronor för budgetåret 1927/1928. Beträffande villkoren för statsbidrag från nämnda anslag har Kungl. Maj:t sedermera den 27 juni 1927 (nr 270) utfärdat kungörelse. Enligt denna kungörelse kan dylikt bidrag anvisas till utförande av sådant torrläggningsföretag, som nyss sagts, allenast inom område, varå 1923 års skogsvårdslag äger tillämpning, och må bidrag utgå till högst 40 procent av kostnaden för företaget. Med

b) Understöd till skogsudikning.

hänsyn till det stora intresse, som vederbörande skogsägare visat ifrågavarande anslag, har dess belopp sedermera höjts för budgetåret 1928, 1929 till 300 000 kronor och för budgetåret 1929/1930 till 500 000 kronor.

Den med anslaget avsedda understödsverksamheten handhaves av skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet, mellan vilka Kungl. Maj:t årligen efter vissa grunder fördelar tillgängliga medel.

Med hänsyn till den korta tid, varunder berörda anslag utgått, torde, på sätt ock i direktiven för kommitténs arbete förutsatts, frågan om ändring i de för anslaget stadgade villkor nu ej böra upptagas till behandling. Ej heller eljest har kommittén funnit anledning att med avseende å ifrågavarande anslag framställa något förslag.

Kommittén vill emellertid i förevarande sammanhang framhålla, att enligt villkoren för nämnda anslag bidrag från detta må anvisas, förutom till bestridande av vissa förvaltningskostnader, allenast till utförande av sådant torrlägningsföretag, som förut sagts. I anslutning härtill stadgas i mom. 6 av kungörelsen den 27 juni 1927, att statsbidrag från anslaget kan beviljas till högst 40 procent av den utav skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för det torrlägningsarbete, varom fråga är. Därest å den skogsmark, som är föremål för torrläggning och vartill bidrag skall utgå, jämväl andra åtgärder erfordras för åstadkommande av tillfredsställande skogsproduktion — det torde exempelvis i vissa fall förekomma att vid torrläggning av kalmark kulturåtgärder efter torrläggningen erfordras för erhållande av skogsväxt — må sålunda från skogsdikningsanslaget bidrag ej utgå till sistnämnda åtgärder. Det torde visserligen vid beviljande i dylikt fall av bidrag från sagda anslag få anses åligga vederbörande skogsvårdsstyrelse att tillse, att markägaren förbinder sig att efter torrläggningen vidtaga nödiga kulturåtgärder eller att dessa annorledes komma till utförande — i annat fall finnes ju ej säkerhet, att torrläggningen överhuvud kommer att medföra någon nytta ur skogsproduktiv synpunkt — men kostnaden för dessa åtgärder får ej till någon del bestridas från skogsdikningsanslaget. Däremot är skogsvårdsstyrelsen enligt mom. 5 i nämnda kungörelse oförhindrad att från skogsvårdskassan lämna understöd till samma åtgärder. Därest särskilt anslag skulle anvisas för understödande av skogsodling å kala skogsmarker, synas emellertid villkoren för detta anslag böra givas en sådan avfattning, att bidrag från anslaget kan utgå även i det fall, då skogsodling å dylik mark erfordras efter det marken varit föremål för torrläggning med understöd från statens skogsutdikningsanslag.

c) Understöd till andra åtgärder för skogsproduktion än skogsdikning.

Kommittén övergår nu till den fråga, som utgör huvudföremålet för ifrågavarande utredning, eller huruvida och i vad mån staten bör — utöver vad nu äger rum — beträffande skogsmarker, som ligga kala eller vara skogstillståndet eljest är otillfredsställande, lämna understöd till andra åtgärder för skogsproduktionens förbättrande än skogsdikning.

I det föregående har kommittén principiellt tillstyrkt, att staten i mån av tillgång på medel effektivt understöder frivilliga åtgärder för vinnade av nöjaktig skogsproduktion å nyssangivna marker. Detta uttalande har självfallet avseende jämväl å andra åtgärder i berörda syfte än skogsdikning. I samband med berörda uttalande har kommittén betonat, att en given förutsättning för en dylik understödsverksamhet borde vara, att de åtgärder, vartill understöd utginge, kunde antagas från skogsproduktiv synpunkt medföra så gynnsamma resultat, att de vore ekonomiskt berättigade.

Då gagnet av ifrågavarande åtgärder direkt komma de enskilda markägarna till godo och det allmänna allenast indirekt i form av ökade skatter, stegrad omsättning, rikare arbetstillfällen med mera därav beredes förmån, är emellertid tydligt, att statens ifrågavarande understödsverksamhet bör underkastas vissa begränsningar utöver den nyss angivna.

I första rummet böra sålunda åtgärder, vilka den enskilde enligt gällande skogsvårdslag är pliktig vidtaga, principiellt undantagas från rätt till understöd. En dylik inskränkning är av mindre betydelse vid skogsdikning, enär sådan dikning enligt sagda lagstiftning torde kunna påfordras allenast i undantagsfall, men äger avsevärd räckvidd, då fråga är om andra åtgärder för främjande av skogsväxt. Såväl skogsodling som markberedning och röjning med mera äro att hänföra till åtgärder, som normalt inbegripas under den i 9 och 10 §§ skogsvårdslagen stadgade reproduktionsskyldigheten och som markägaren sålunda under i nämnda lagrum angivna förutsättningar är pliktig att utföra. Då enligt dessa förutsättningar reproduktionsskyldighet föreligger såväl efter avverkning som efter vissa i 10 § skogsvårdslagen omförmälda skadegörelser å skogen samt reproduktionsplikt efter avverkning stadgats redan i 1903 års skogsvårdslag, innebär tillämpningen av förenämnda grundsats, att statsunderstöd ej bör utgå till återväxtåtgärder, som lagligen äro påkallade vare sig efter avverkningar, som företagits å hithörande skogar efter ikraftträdandet av 1903 års lag om vård av enskildes skogar, eller efter skadegörelser av nyss angiven beskaffenhet, som ägt rum å dessa skogar efter ikraftträdandet av 1923 års skogsvårdslag. I det följande skall innebörden av ifrågavarande grundsats i särskilda fall närmare angivas. Förevarande princip torde dock ej böra äga obegränsad tillämpning utan torde, såsom jämväl senare skall utvecklas, vissa undantag därifrån böra medgivas.

En annan inskränkning i den ifrågasatta understödsverksamheten betingas därav, att det tydligen ej ligger i statens intresse att ekonomiskt understödja åtgärder, som de enskilda markägarna kunna antagas komma att utföra inom rimlig tid utan sådant understöd. Då det närmast ankommer å dem att själva sörja för en god skogsproduktion å dem tillhöriga marker, bör statens uppoffring begränsas till sådana fall, då vidtagandet av åtgärder i detta syfte med säkerhet ej kommer till stånd

genom markägarens egen försorg. Endast med en dylik begränsning synes den här avsedda understödsverksamheten vara förenlig med sunda nationalekonomiska principer. Till åtgärder, som enligt det nu anförda böra uteslutas från rätt till understöd, äro särskilt att hänföra sådana, som för markägaren medföra en omedelbar ekonomisk vinst och som tillika draga så ringa kostnad, att denne i regel kan förutsättas hava medel att bestrida den. Uppenbart är, att innebörden av nu angivna begränsning i viss mån varierar, allteftersom markägarens intresse för skogsvård är större eller mindre.

Med ledning av nu angivna allmänna utgångspunkter har kommittén sökt att närmare uppdraga gränserna för ifrågavarande understödsverksamhet, så vitt angår andra åtgärder för skogsproduktion än skogsdikning. Kommittén har därvid funnit, att en dylik begränsning lämpligast bör ske på det sätt, att statsunderstöd fastställas att utgå i fråga om vissa typer skogsmarker, med avseende varå åtgärder i förevarande syfte genom markägarens egen försorg ej kunna antagas bliva vidtagna inom skälig tid. Beträffande dessa typer bör enligt kommitténs mening understöd utgå till varje åtgärd — med undantag av skogsdikning — som från en rationell skogsvårds synpunkt kan anses lämplig att vidtaga för markens försättande i tillfredsställande skogsproduktivt skick. Något företräde för vissa åtgärder i detta syfte bör sålunda ej givas, utan bör det ankomma å den myndighet, åt vilken handhavandet av ifrågavarande understödsverksamhet uppdrages, att i varje särskilt fall pröva, vilka åtgärder skola för ändamålet vidtagas och till vilka understöd sålunda skall utgå.

Såsom i det föregående blivit förutsatt, bör statsunderstödet utgå allenast i fråga om skogsmark, och bör detta begrepp här lämpligen givas samma innebörd som i 1923 års skogsvårdslag och sålunda i stort sett anses omfatta all mark, som ej användes till annat kulturändamål än skogsproduktion, under förutsättning att marken ej är otjänlig till skogsbruk.

Vid urvalet av de typer skogsmark, som böra bliva föremål för understöd, har kommittén i överensstämmelse med vad jordbruksutskottet vid 1928 års riksdag i förenämnda utlåtande nr 71 uttalat samt i anslutning till den av flertalet skogsvårdsstyrelser hävdade uppfattning funnit sig i första rummet böra förorda, att understöd medgives i fråga om dylik mark, som ligger kal. Såsom av den föregående redogörelsen framgår, finnas inom landet och särskilt i södra Sverige mycket betydande arealer kala skogsmarker, vilkas beskaffenhet och belägenhet äro sådana, att de med fördel kunna försättas i skogsproduktivt skick. Till kal skogsmark bör härvid hänföras ej allenast sådan mark, som är bevuxen endast med buskar eller eljest helt saknar trädvegetation, utan även mark, varå visserligen träd förekomma men blott såsom enstaka individ. Sistnämnda mark är nämligen i fråga om åtgärder för dess

försättande i skogsproduktivt skick i allmänhet att likställa med ren kalmark. I varje fall gäller detta, då marken av ålder haft dylik gles trädvegetation. I anslutning till det anförda bör enligt kommitténs mening begreppet kal skogsmark i förevarande sammanhang anses innefatta, förutom helt kal sådan mark, även mark, bevuxen med bestånd, vilka hava en slutenhetsgrad av högst 0.2 eller, med andra ord, hava så ringa slutenhet, att den ej kan anses uppgå till mera än högst $\frac{2}{10}$ av den slutenhet, som vid ett fullt utnyttjande av markens produktionsförmåga skulle föreligga.

Att, såsom ett par skogsvårdsstyrelser föreslagit, i fråga om rätt till understöd giva företräde för större sammanhängande komplex av kala skogsmarker synes ej kunna förordas. Ett huvudsyfte för ifrågavarande verksamhet bör, såsom förut berörts, vara att i vidast möjliga kretsar bland landets skogsägare skapa intresse för försättande av ifrågavarande marker i nöjaktigt produktivt skick, och härmed är tydligen ej förenligt att i fråga om understöd särskilt gynna ägarna av dylika komplex.

Såsom förut framhållits, bör understöd i fråga om förenämnda kala skogsmarker principiellt ej utgå till åtgärd, som någon enligt gällande eller äldre skogsvårdslag är pliktig vidtaga å marken. Genom denna restriktion undantages beträffande skogar under skogsvårdslagen i stort sett från rätt till understöd dels mark, som kalavverkats efter den 1 januari 1905 eller, beträffande Gotlands län, efter den 15 november 1908 eller, i fråga om Västerbottens och Norrbottens läns kustland, efter den 1 januari 1925, dels ock mark, som kallagts genom brand eller annan dylik händelse efter den 1 juli 1923 eller, vad angår nämnda kustland, efter den 1 januari 1925 eller, beträffande Gotlands län, efter den 1 juli 1925. I fråga om mark, som å skogar under skogsvårdslagen kallagts av nyssangiven orsak efter den 1 juli 1923 eller, i fråga om kustlanden eller Gotlands län, efter den 1 januari respektive den 1 juli 1925, bör dock understöd kunna utgå beträffande åtgärd, som markägaren enligt 10 § skogsvårdslagen ej är pliktig bekosta.

För åstadkommande av tillfredsställande skogsproduktion å ifrågavarande kala skogsmarker erfordras i allmänhet skogsodling. Det torde emellertid i vissa fall förekomma — exempelvis om marken kallagts i senare tid genom skogsbrand — att tillfredsställande skogsväxt å marken kan erhållas genom naturlig föryngring, blott marken skyddas mot betesdjur. Då i dylikt fall ingen annan åtgärd påkallas för markens förseende med skog än uppförande av för dess fredande erforderlig hägnad, bör uppenbarligen understöd till markens skogsodlande ej utgå utan understödet begränsas till hägnadsåtgärden.

Beträffande sättet för verkställande av skogsodling å här avsedd mark torde särskilda föreskrifter ej böra meddelas, utan synes det böra ankomma å den myndighet, åt vilken understödsverksamhetens handha-

vande anförtros, att i varje fall pröva och avgöra, huru odlingen lämpligast bör utföras.

Förutom beträffande förenämnda kala marker torde i anslutning till vad ett flertal skogsvårdsstyrelser föreslagit understöd böra utgå jämväl i fråga om vissa vanhävdade marker med gles och oväxtlig skog. Såsom tidigare framhållits, finnas i landet mycket betydande arealer skogsmark, som varit föremål för olämpliga avverkningar och där trädvegetationen är av synnerligen otillfredsställande slutenhet (d. v. s. har en slutenhetsgrad av allenast 0.3 eller 0.4) samt tillika i stort sett saknar utvecklingsmöjligheter. Hit höra bland annat skogar, varå hårda dimensionsavverkningar företagits, ävensom hagmarker, som varit föremål för olämpliga plockhuggningar och varå naturlig föryngring hindrats genom intensiv betning. För åstadkommande av tillfredsställande skogsväxt å dylika marker erfordras, att den oväxtliga skogen genom rensningshuggning och röjning borttages, samt, i vissa fall, särskilt i södra och mellersta Sverige, därjämte särskilda markberednings- eller kulturåtgärder. I norra Sverige kan efter verkställande av röjning å ifrågasvarande marker i regel naturlig föryngring påräknas.

Därest den skog, som måste avverkas för erhållande av föryngring å nyss angivna marker, har ett avsättningsvärde, som överstiger eller motsvarar kostnaderna för de erforderliga föryngringsåtgärderna (varunder här inbegripas såväl nödig avverkning och röjning som eventuellt erforderliga markberednings- eller kulturåtgärder), bör uppenbarligen understöd till utförandet av nämnda åtgärder ej utgå. Markägaren har i dylikt fall ett så påtagligt ekonomiskt intresse av åtgärdernas vidtagande, att det i regel måste förutsättas, att han kommer att utföra dem, även om understöd ej lämnas. Annorlunda är däremot förhållandet, om det avverkade virkets avsättningsvärde understiger kostnaderna för sagda åtgärder. För sådan händelse måste markägaren vidkännas en direkt utgift för dessa, och härtill torde han oftast ej vara villig. I många fall torde han ej heller äga nödiga medel för ändamålet.

Enligt av kommittén verkställda beräkningar finnas, på sätt i det följande kommer att närmare angivas, å de enskilda skogarna i landet avsevärda arealer vanhävdade marker med bestånd av här avsedd beskaffenhet, där röjningsvirket har så ringa avsättningsvärde, att det ej täcker kostnaderna för de erforderliga föryngringsåtgärderna. Å dessa arealer, som ligga spridda i landets olika delar men varav huvudparten är belägen i Norrland, Dalarna och Värmland, torde alltså någon mera omfattande verksamhet för åstadkommande av ändamålsenlig skogsproduktion inom överskådlig tid ej kunna förväntas, där ej understöd till erforderliga föryngringsåtgärder lämnas. Då emellertid ifrågasvarande marker ofta äro av relativt god bonitet och nöjaktig föryngring å desamma, såsom redan antytts, mången gång kan erhållas på naturlig

väg samt i de fall, då kulturåtgärder erfordras för vinnande av återväxt, tillfredsställande resultat av dessa i allmänhet kunna påräknas, tala uppenbarligen starka skäl för medgivande av statsunderstöd för dessa markers försättande i ändamålsenligt skogsproduktivt skick. De farhågor, som av vissa skogsvårdsstyrelser uttalats, att ett utsträckande av understödsverksamheten till marker med glesa och oväxtliga bestånd skulle kunna medföra, att allt för stora anspråk komme att ställas å det allmänna, synas näppeligen vara grundade, därest verksamheten begränsas till förenämnda marker, där röjningsvirkets avsättningsvärde är så ringa, som nyss sagts.

En särskild förutsättning för medgivande av statsunderstöd i fråga om mark, som här avses, är självfallet, att det otillfredsställande skogstillståndet å marken ej uppkommit genom någon orsak, som enligt gällande eller äldre skogsvårdslag medför skyldighet för markägaren eller annan att sörja för nöjaktig återväxt å marken. Om så är fallet, böra de för sagda ändamål erforderliga åtgärderna uppenbarligen i laga ordning framtvingas. Det nu anförda innebär, att från rätt till understöd skulle beträffande skogar under skogsvårdslagen väsentligen uteslutas alla marker, som varit föremål för dimensions- eller andra olämpliga avverkningar efter den 1 januari 1905 eller, beträffande Gotlands län, efter den 15 november 1908 eller, i fråga om Västerbottens och Norrbottens läns kustland, efter den 1 januari 1925. I allmänhet torde å dylika marker på grund av 1903 eller 1923 års skogsvårdslag erforderliga återväxtåtgärder redan utförts, vadan behov av åtgärder i förevarande syfte med avseende å dem i regel ej föreligger.

Med sträng tillämpning av principen, att statsunderstöd ej bör utgå till åtgärd, som någon enligt gällande eller äldre skogsvårdslag är pliktig vidtaga, skulle understöd beträffande här avsedda vanhävdade marker ej kunna ifrågakomma till andra åtgärder än de för föryngringen nödvändiga rensnings- och röjningsavverkningarna. I och med företagandet av dylik avverkning ikläder sig nämligen markägaren skyldighet enligt skogsvårdslagen att vidtaga vederbörliga återväxtåtgärder, till vilka understöd följaktligen ej skulle kunna utgå. Ett begränsande av understödsverksamheten till själva rensnings- och röjningsavverkningarna skulle emellertid hava till följd, att verksamheten bleve utan praktisk betydelse i fråga om stora delar av södra och mellersta Sverige, där kulturåtgärder i allmänhet erfordras för erhållande av tillfredsställande återväxt å ifrågavarande marker. De områden av dessa, vilkas försättande i fullt produktivt skick från nationalekonomisk synpunkt torde vara mest önskvärt, skulle sålunda med en dylik begränsning komma att bibehållas vid sin nuvarande obetydliga och mindervärdiga produktion. En sådan anordning vore uppenbarligen föga rationell. Härtill kommer, att skyldigheten för ägare av här avsedd mark att efter avverkning därå vidtaga behövliga återväxtåtgärder även i det fall, att det avver-

kade virkets värde understiger kostnaderna för dessa åtgärder, obestridden, på sätt ock under förarbetena till skogsvårdslagen framhölls, måste betecknas såsom en betydande stränghet i lagen. Vid nu angivna förhållanden synes näppeligen böra möta betänklighet, att staten till fullgörande av denna skyldighet i någon mån lämnar understöd.

På grund av vad sålunda anförts har kommittén ansett, att statsunderstöd bör för ifrågavarande ändamål medgivas även beträffande sådana vanhävdade marker, där trädvegetationen är av synnerligen otillfredsställande slutenhet och tillika väsentligen saknar utvecklingsmöjligheter samt skyldighet att vidtaga åtgärder för återväxtens betryggande enligt gällande eller äldre skogsvårdslag ej föreligger, detta dock under förutsättning, att avsättningsvärdet å det virke, som bör avverkas å marken för erhållande av nöjaktig föryngring, understiger kostnaderna för de åtgärder, som för detta ändamål böra vidtagas.

Förutom förenämnda kala marker samt marker med bestånd av synnerligen otillfredsställande slutenhet finnas å landets enskilda skogar, såsom även i det föregående framhållits, mycket stora arealer skogsmarker, varå skogstillståndet eljest måste anses otillfredsställande. Med avseende å dessa marker, som — bortsett från vissa enstaka undantagsfall, vilka här kunna lämnas utan avseende — äro be vuxna med bestånd av slutenhetsgrad 0⁵ eller högre och vilkas virkesproducerande förmåga sålunda är utnyttjad till åtminstone hälften av sitt omfång, har kommittén funnit statsunderstöd i allmänhet ej böra utgå. Grunden härtill är, att ifrågavarande markers försättande i nöjaktig produktion oftast kan ske för relativt ringa kostnad och tillika medför så påtagliga ekonomiska fördelar för markägarna, att dessa i regel måste antagas komma att inom rimlig tid vidtaga åtgärder i sådant syfte, även om understöd ej utgår. De för sagda ändamål erforderliga åtgärderna torde beträffande dessa marker i flertalet fall inskränka sig till verkställande av rensnings- eller gallringshuggningar, och torde det därvid avverkade virkets värde merendels överstiga kostnaderna för huggningarnas utförande. I fråga om gallringar i rena plant- och ungskogar torde visserligen värdet av gallringens virket mången gång ej täcka nämnda kostnader, men äro dylika gallringar å andra sidan av så stor ekonomisk betydelse för markägaren, att han näppeligen i längden torde försumma att utföra dem. Det bör jämväl uppmärksammas, att vid tillämpande av ett rationellt skogsbruk gallringar i plant- och ungskogar äro att anse såsom en normal, regelbundet återkommande skogsvårdsåtgärd, vadan dylika gallringar med skogsskötselns utveckling i landet komma att bliva mycket vanliga. Skulle ett statligt ingripande ske för befordrande av sådana gallringar, torde detta närmast böra få karaktären av lagstiftningsåtgärder. Frågan härom torde emellertid ej böra upptagas i förevarande sammanhang. Det torde kunna antagas, att i den mån ett mera all-

mänt behov av dylika gallringar blir aktuellt, spörsmålet att i lagstiftningsväg framtvinga sådana, om behovet ej tillgodoses på frivillighetens väg, blir föremål för övervägande. Av nu angivna grunder synes statsunderstöd till nyssangivna gallringar ej böra utgå.

Vad särskilt angår det av skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län framställda förslaget om anordnande av en statlig verksamhet för premiering av välskötta skogsbruk i syfte att på denna väg stimulera skogsägarnas intresse för gallringar i plant- och ungskogar må erinras, att riksdagen i skrivelse den 15 maj 1929 nr 170 anhållit om utredning rörande möjligheterna att anordna premiering av välskötta mindre skogsbruk samt framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Med föranledande av denna skrivelse har Kungl. Maj:t den 6 juni 1929 anbefallt centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund att verkställa nämnda utredning. Det åt centralrådet sålunda givna uppdraget har ännu ej av detsamma slutförts. Då alltså den av skogsvårdsstyrelsen väckta frågan i huvudsak är föremål för utredning i annan ordning, finner sig kommittén ej hava anledning att upptaga densamma till behandling.

Från regeln att statsunderstöd ej bör utgå beträffande nyss berörda marker med otillfredsställande skogstillstånd torde emellertid visst undantag böra medgivas. I Norrland och Dalarna förekomma i ej obetydlig omfattning skogsmarker, som äro bevuxna med överslutna, likåldriga och förhållandevis gamla bestånd, vilkas tillväxt för huvudparten av träden nästan helt avslutats vid en mycket låg brösthöjdsdiameter och trädhöjd men vilka, om de göras till föremål för röjningsgallring, oftast äga utvecklingsmöjligheter. Ifrågavarande bestånd, som inom skogsmannakretsar vanligen benämnas stavaskogar, bilda stundom ganska stora sammanhängande komplex och kännetecknas, bland annat, därigenom, att träden hava i stort sett samma höjd, vadan den övre sidan av kronvalvet bildar en nästan jämn horisontal yta. Dessa bestånd hava vanligen uppkommit efter skogseldar och uppvuxit i täta snår, där träden förlorat sin skiktningförmåga. Huvudsakligen utgöras de av gran. För beståndens utveckling böra vid röjningsgallringar 60 à 80 procent av träden borttagas.

Med ledning av skogsvårdsstyrelsernas yttranden samt övriga tillgängliga uppgifter har kommittén approximativt uppskattat arealen av de marker, som i Norrland och Dalarna å skogar under skogsvårdslagen äro bevuxna med bestånd av nyssangivna beskaffenhet, till cirka 350 000 hektar. Såvitt för kommittén är känt, förekomma ej dylika bestånd inom övriga delar av riket i nämnvärd omfattning.

På sätt tidigare omnämnts hava skogsvårdsstyrelserna i Norrland och Dalarna av vederbörande skogsvårdskassors medel i allmänhet lämnat understöd till gallringar i nu angivna bestånd, och hava flera av dessa styrelser framhållit såsom synnerligen önskvärt, att de sattes i tillfälle

att bedriva denna verksamhet i ökad omfattning. Enligt kommitténs mening föreligga obestriddigen vägande skäl för denna uppfattning. Då bestånden — i motsats till andra överslutna bestånd — på grund av vissa ogynnsamma markbiologiska förhållanden nästan fullständigt sakna förmågan att skikta sig, upphör deras tillväxt, sedan beståndsslutenheten nått sin höjdpunkt. När detta förhållande i allmänhet inträder, redan innan beståndet hunnit utväxa till avverkningsbara dimensioner, har markägaren ej något omedelbart ekonomiskt intresse att företaga gallring eller annan avverkningsåtgärd i skogen. Följden blir, att dylik åtgärd ej utföres.

Även om här avsedda stavaskogar under längre tid stått utan tillväxt, hava de dock enligt hittills vunnen erfarenhet i allmänhet bibehållit förmågan av utveckling och sålunda, efter verkställda lämpliga röjningsgallringar, ånyo börjat tillväxa. Endast i undantagsfall har det visat sig, att sagda förmåga upphört och att för erhållande av nöjaktig produktion å marken ett borttagande av beståndet i dess helhet samt verkställande av erforderlig kultur varit nödvändiga.

Enär de marker, som äro bevuxna med stavaskogar, i fråga om improduktivitet väsentligen äro att likställa med kal skogsmark samt erforderliga åtgärder för åstadkommande av tillfredsställande skogsväxt å ifrågavarande marker med säkerhet ej komma till utförande inom rimlig tid, med mindre understöd därtill lämnas, har kommittén ansett sig böra tillstyrka, att även dessa marker inbegripas under den ifrågasatta understödsverksamheten. Kommittén har funnit desto mera skäl härtill föreligga, som nyssangivna åtgärder i allmänhet kunna inskränkas till röjningsgallringar och alltså draga förhållandevis ringa kostnader. Där i undantagsfall stavaskogsbeståndet i dess helhet måste borttagas och kulturåtgärder utföras för markens försättande i produktivt skick, bör dock understöd även till dessa åtgärder kunna utgå.

Bör statsunderstödet begränsas till vissa enskilda skogar?

I det föregående har framhållits, att kommitténs uppdrag bör anses begränsat att gälla utredning om statens medverkan för vinnande av ökad skogsproduktion å enskilda skogar samt att till dylika skogar i förevarande sammanhang böra hänföras de skogar, som lyda under 1923 års skogsvårdslag, lappmarkslagen samt lagarna angående husbehovs- och skyddsskogar. Det torde nu böra närmare undersökas, huruvida stats-

understöd till ifrågavarande ändamål bör lämnas beträffande samtliga förenämnda enskilda skogar eller begränsas till viss eller vissa grupper av dessa.

Vad angår de under 1923 års skogsvårdslag lydande skogar lärer någon meningsskiljaktighet ej råda därom, att den ifrågasatta understödsverksamheten bör avse samtliga dessa skogar. De utgöra den ojämförligt största gruppen enskilda skogar i landet och äro i allmänhet av sådan bonitet och hava den belägenhet, att vidtagande av åtgärder i förevärande syfte beträffande dem är ekonomiskt berättigat. Tillräckliga skäl att från understöd undantaga någon del av dessa skogar synas ej föreligga. Något förslag i denna riktning har ej heller framställts i de i ärendet avgivna yttrandena.

Beträffande skogarna under lappmarkslagen må erinras, att största delen av dessa eller 1 524 103 hektar äro belägna i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker samt en mindre del eller 65 900 hektar i Särna och Idre socknar av Kopparbergs län. Återstoden, bestående av skogar å kronohemman och krononybyggen under åborätt och omfattande en areal av 32 856 hektar, ligger i Västerbottens och Norrbottens läns kustland samt Västernorrlands län. Enligt sagda lag må å nämnda skogar avverkning för annat ändamål än husbehov i allmänhet äga rum allenast efter utsyning och stämpling av vederbörande skogsstatstjänsteman. Beträffande sättet för utsynings verkställande stadgas, att utsyning skall ske efter avverkningsplan, som skall upprättas för viss tid och på sådant sätt, att skogsägarens ekonomiska intresse tillgodoses genom uthålligt skogsbruk med iakttagande av skogsvårdens krav särskilt i fråga om borttagande av överårig eller skadad skog samt höjande i övrigt av skogens alstringsförmåga. Den för dessa skogar gällande lagstiftningen åsyftar sålunda att under medverkan av vederbörande skogsstatstjänstemän genomföra ett uthålligt skogsbruk å ifrågavarande skogar, därvid dock skogsägarens ekonomiska intressen samt en rationell skogsvårds krav i möjligaste mån skola tillgodoses.

Skogarna under lagen om husbehovsskogar äro samtliga belägna inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker och omfatta en areal av sammanlagt 68 297 hektar. Skogarna, som stå under skogsstatens tillsyn, äro dels särskilda och dels samfällda husbehovsskogar. Å de förra må avverkning i regel bedrivas allenast för husbehov; å de senare må avverkning ske blott efter utsyning och stämpling av vederbörande skogsstatstjänsteman, och må vid dylik utsyning skogen i regel ej hårdare anlitas än tillämpandet av uthållig skogshushållning föranleder, varvid likväl skall iakttagas, att träd aldrig så länge må sparas, att de därav taga skada eller skogsvården eljest tillbakasettes.

Av tabell V framgår, att arealerna kal skogsmark och skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0₃—0₄ å skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna uppgå till 63 700 respektive 272 600 hektar. Av den

förra arealen torde, på sätt kommittén förut framhållit, allenast 5 000 hektar utgöra av ålder kal mark. Vad den senare arealen beträffar, synes av de i ärendet avgivna yttrandena av vederbörande skogsstatstjänstemän framgå, att i sagda areal allenast delvis ingå skogar, som hava låg slutenhet på grund av olämpliga dimensionsavverkningar, under det att denna areal i övrigt utgöres av skogar, vilkas ringa slutenhet beror på låg bonitet eller exponerat läge. Vidare må erinras, att enligt berörda yttranden stavaskogsbestånd i viss utsträckning förekomma å ifrågasvarande skogar.

En statlig understödsverksamhet i förut angivet syfte skulle sålunda beträffande dessa skogar få betydelse väsentligen allenast beträffande nyssangivna dimensionsavverkade marker och stavaskogsbestånd. Det är emellertid att märka, att den för ifrågasvarande skogar gällande lagstiftning, på sätt förut antytts, direkt åsyftar, att avverkningen å dem under skogsstatens medverkan bedrives på sådant sätt, att en tillfredsställande skogsväxt erhålles. En effektiv tillämpning av denna lagstiftning skulle sålunda medföra, att berörda dimensionsavverkade marker och stavaskogsbestånd utan särskilda åtgärder i förevarande syfte så småningom komme att försees med nöjaktig skog.

Sedan flera år tillbaka har emellertid frågan om revision av lappmarkslagen varit aktuell. För närvarande är denna fråga föremål för utredning genom särskilda jämlikt Kungl Maj:ts bemyndigande den 2 september 1927 tillkallade sakkunniga. Enligt de av Kungl. Maj:t godkända direktiven för nämnda utredning skall denna avse undersökning, såväl huruvida ändring i lagens avverkningsregler äro påkallade samt lagen bör kompletteras med bestämmelser om skyldighet att efter avverkning sörja för återväxt, som huruvida den nuvarande organisationen för lagens handhavande bör bibehållas eller en ny form härför skapas. Med hänsyn till den genomgripande nygestaltning av denna lagstiftning, som sålunda är ifrågasatt, synes ej lämpligt att ålägga de organ, åt vilka lagstiftningens tillämpning för närvarande i huvudsak är anförtrodd, nya och betungande uppgifter beträffande skötseln av de under densamma lydande skogar. Anordnandet av en statlig understödsverksamhet i förut angivet syfte i fråga om dessa skogar torde därför böra anstå, till dess frågan om införande av ny lagstiftning för dem blivit avgjord. Ett dylikt uppskov synes böra möta desto mindre betänklighet, som, på sätt förut framhållits, behovet av statsunderstöd till utförande av sådana åtgärder för skogsproduktionens höjande, som här avses, beträffande skogarna under lappmarkslagen knappast kan anses särskilt trängande. I detta sammanhang bör jämväl uppmärksammas, att med hänsyn till de föga gynnsamma klimatiska och skogsbiologiska förhållanden, som i allmänhet råda i lappmarkerna, möjligheterna att med ekonomisk fördel vidtaga åtgärder för främjande av skogsproduktion därstädes givetvis äro begränsade. Även må erinras, att av liknande grunder som nu angivits skogarna under lapp-

markslagen undantagits från rätt till bidrag från statens skogsutdikningsanslag.

Med hänsyn till det nu anförda och då frågan om statsunderstöd i förevarande syfte till husbehovsskogarna bör prövas i samband med spörsmålet om dylikt understöd till skogarna under lappmarkslagen, anser kommittén, att dessa två grupper enskilda skogar för närvarande böra undantagas från den ifrågasatta understödsverksamheten.

Vad härefter angår skyddsskogarna utgöras dessa enligt lagen den 24 juli 1903 (nr 79 s. 7) av skogar, vilkas bestånd erfordras till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående. Å Kungl. Maj:t ankommer att efter föregången syn och undersökning bestämma det geografiska området för dessa skogar. Enligt lagen må annan avverkning än till husbehov å dem äga rum allenast efter utsyning av skogsstatens tjänstemän, dock att skogsägaren är berättigad att på en gång erhålla utsyning i så stor utsträckning, som är förenlig med skogens återväxt och framtida bestånd.

De skyddsskogsområden, som med stöd av lagen ursprungligen fastställdes, voro huvudsakligen belägna i Kopparbergs, Västernorrlands och Jämtlands län. Genom beslut den 27 april 1928 förordnade emellertid Kungl. Maj:t, att vissa inom dessa län belägna skyddsskogar med förhållandevis gynnsam belägenhet och god bonitet skulle överföras till skogsvårdslagen och deras natur av skyddsskogar sålunda upphöra. Efter avskiljandet av dessa skogar omfatta, på sätt av tabell III framgår, de nuvarande skyddsskogarna en areal av 405 400 hektar.

Då sistnämnda skogar i allmänhet befinna sig på betydande höjd över havet eller i exponerat läge samt tillika i regel ligga avsides från kommunikationsleder, äro förutsättningarna för drivande av ett rationellt skogsbruk å dem oftast mycket små. Med hänsyn till de ogynnsamma skogsbiologiska förhållandena å dessa skogar har ej heller beträffande dem någon reproduktionsskyldighet stadgats för vederbörande markägare. Ett genom proposition nr 158 vid 1923 års riksdag framlagt lagförslag med bestämmelser i detta avseende vann ej riksdagens bifall. I skrivelse den 31 maj 1923 nr 283 anhöll emellertid riksdagen om verkställande av ytterligare utredning i ämnet samt framläggande för riksdagen av nytt, på utredningen grundat förslag till lag angående skyddsskogar. Denna skrivelse är fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Trots de svårigheter, som sålunda möta för vidtagande av skogsvårdsåtgärder å skyddsskogarna, lämnas dock numera av allmänna medel visst understöd till dylika åtgärder. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 1 mars 1929 skola nämligen de skogsvårdsavgifter, som enligt förordningen om skogsvårdsavgift skola erläggas från ifrågavarande skogar och överlämnas till domänstyrelsen, av denna användas för nyssangivna ändamål.

I det yttrande, som överjägmästaren i mellersta Norrlands distrikt i

ärendet avgivit, har denne framhållit, att kalmarker i stort sett ej förekomma å skyddsskogarna samt att utförande av direkta kulturåtgärder å dessa skogar enligt överjägmästarens mening kunde ske endast i fråga om de bästa markerna, dock att även i detta fall frö från orten måste användas. Däremot borde hyggesrensningar och framför allt vattenavledningar kunna vara ekonomiskt försvarliga åtgärder för skogsvården. Med hänsyn till verkets dåliga beskaffenhet och de låga rotvärdena borde dock noggranna lokala undersökningar göras, innan kostnader för ändamålet nedlades. Överhuvudtaget hade man ännu så liten erfarenhet om lämpliga och ekonomiskt försvarliga skogsvårdsåtgärder i dessa trakter, att närmare undersökningar härom borde utföras, innan statsmedel anvisades för dylika arbeten i större skala.

På grund av de ogynnsamma skogsbiologiska förhållanden, som i allmänhet råda å skyddsskogarna, anser sig kommittén ej kunna förorda, att dessa skogar för närvarande inbegripas under den ifrågasatta understödsverksamheten. Nationalekonomiska hänsyn kräva, att de medel, som må komma att ställas till förfogande för här avsett ändamål, ej nedläggas å skogar, med avseende varå enligt hittills vunnen erfarenhet tvekan oftast måste råda, huruvida utförande av skogsvårdsåtgärder är ekonomiskt berättigat. Erinras må, att av liknande skäl skyddsskogarna undantagits från rätt till bidrag från statens skogsutdikningsanslag. I varje fall synes resultatet av den av 1923 års riksdag begärda utredningen om införande av reproduktionsskyldighet för skyddsskogarna böra avvaktas, innan ökade medel anvisas för främjande av skogsproduktion å dessa skogar.

Med skogarna under skyddsskogslagen torde i förevarande avseende böra likställas de skogar å flygsandsfälten i Hallands län, som omförmälas i kungl. brev den 16 juni 1847 och den 27 juli 1860.

I anslutning till vad sålunda anförts anser kommittén, att ifrågavarande understödsverksamhet bör begränsas till de under 1923 års skogsvårdslag lydande skogar.

Formen för statsunderstödet.

Ett spørsmål av stor betydelse är frågan, i vilken form statsunderstöd till här avsett ändamål bör lämnas.

I förenämnda motion II: 45 vid 1928 års riksdag anfördes i detta avseende bland annat:

1928 års
riksdag.

Det kunde icke anses rimligt, att det allmänna skänkte bort de belopp, som erfordrades för skogsmarkernas kultivering. Det måste ordnas så, att staten här uppträdde som förlagsman. Detta kunde måhända genomföras på flera vägar. En sådan vore, att staten och den enskilde jordägaren genomförde skogsmarkernas kultivering i partnerskap. Jordägaren finge göra insats med sin jord och staten med det erforderliga kapitalet, varefter avkastningen i tidens lopp finge delas i förhållande till insatsernas värde. Denna utväg syntes emellertid synnerligen svår att tekniskt genomföra. Men givetvis vore det av värde, om tanken kunde bliva föremål för övervägande i en blivande utredning i ämnet. En annan möjlighet vore, att staten lånade ut de medel, som behövdes, varigenom kapitalet i sinom tid skulle återfalla till staten. Det komme visserligen att sägas, att det icke ginge att få de mindre skogsägarna att låna penningar till någonting på så lång sikt, som skogsvård, men saken torde vara den, att här finnes endast två ting att välja på: antingen bibehölle staten sina åtgärder vid den blygsamma omfattning, de för närvarande hade, och våra resurser bleve outnyttjade, eller också söktes och utfunnes utvägar, varigenom det gjordes möjligt för det allmänna att på allvar gripa in.

Statens åtgärder för allmogeskogarnas förbättrande torde sålunda närmast böra taga formen av lån. Med hänsyn till det värde för hela folkhushållet, som åtgärderna innebure, borde dock någon subvention kunna komma i fråga, t. ex. en fjärdedel av statsbidraget. Vid bestämmande av statsbidragets summa — lån och subvention — borde i varje särskilt fall tillses, att densamma icke komme att överstiga skogsägarnas totala kostnader. Detta kunde emellertid vara rätt svårt med hänsyn därtill, att en del av det erforderliga arbetet komme att utföras av gårdens egen arbetskraft utan särskilda kontanta kostnader. En anordning, som kanske i detta avseende kunde övervägas, vore, att i varje särskilt fall först träffades överenskommelse med markägaren rörande den mängd arbete för åtgärdens genomförande, som denne kunde åtaga sig utan särskild kostnad. På återstoden av kostnaderna kunde t. ex. statsbidraget utgå med 60 procent för att en viss marginal skulle föreligga. För den del av statsbidraget, som skulle utgå i form av lån, borde i allmänhet borgen icke fordras utan statens säkerhet skyddas genom inteckningar. För lån till avdikning och övriga återväxtåtgärder borde inteckningar liksom för odlingslån hava förmånsrätt. Med hänsyn till det ökade värdet å skogen, som skapades, torde övriga inteckningshavares rätt icke härigenom lida men. Lånen torde böra löpa för ungefär lika lång tid som den normala omloppstiden för skogen på orten. På lånen borde erläggas ränta motsvarande statens självkostnadsränta. Dock borde ingen ränta erläggas under första fjärdedelen av lånetiden. Då vid denna tidpunkt skogen visserligen icke gäve någon avkastning men åtgärderna medfört ett ökat värde åt fastigheten, torde ränta därefter böra betalas för det med ränta på ränta förökade lånebeloppet. Vid tiden för de första gallringarna torde en kapitalavbetalning kunna påbörjas, varefter lånet skulle vara till fullo inbetalat vid tiden för slutavverkningen.

I det yttrande i ämnet, som centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund avgav till jordbruksutskottet vid 1928 års riksdag, ingick centralrådet på en utförlig diskussion på frågan, på vilket sätt statens med-

verkan för främjande av skogsproduktion å enskilda tillhöriga marker borde lämnas, och anförde centralrådet härutinnan:

Om, såsom i motionen II:45 ifrågasatts, finansieringen av den däri avsedda verksamheten för höjande av landets skogshushållning skulle ske genom lån eller åtminstone en väsentlig del av de erforderliga beloppen skulle ställas till skogsägarnas förfogande under förutsättning, att beloppen efter längre eller kortare tid skulle återbetalas med ränta på ränta, måste naturligtvis full säkerhet råda för att de i företaget nedlagda medlen till fullo förräntade sig enligt gällande ekonomiska normer. Skedde ej så, betydde detta, att man lockat in skogsägaren på vägar, som kanske dömde honom till betydande kontanta utlägg och förluster för framtiden. Detta skulle med andra ord innebära, att den välvilliga avsikten medförde rätt så allvarliga konsekvenser för den »hulpne» skogsägaren. Något sådant vore givetvis fullkomligt förkastligt.

Skulle man döma av hur under gångna år diskussionen i skogsekonomiska frågor förts, kunde man kanske ej göra sig fri från att en viss fara i sagda avseende förelåge. Någon klar ekonomisk teori för skogsbruket funnes ej till stöd, utan i stället hade olika uppfattningar starkt brutits mot varandra, varvid man i allmänhet stannat i en bestämd motsatsställning till den nationalekonomiska vetenskapen. Resultatet hade i allmänhet blivit, att man ansett, att skogsbruket ej hade möjligheter att enligt vanliga räntesatser förränta de belopp, som bundes i detsamma. Skogsbruket skulle med andra ord ej anpassa sig efter de allmänna regler, som dirigerade de ekonomiska förhållandena inom samhället.

Nu torde emellertid med tämligen stor säkerhet kunna sägas, att dessa resultat ej behövde verka alltför avskräckande, och emot desamma kunde ställas den dagliga erfarenhetens vittnesbörd. Den visade, att inom vårt land skogsbruk dreves och under långa tider drivits som rent ekonomiskt betonade företag i full konkurrens med övriga näringar om de tillgängliga arbetskrafterna och kapitaltillgångarna. Detta måste innebära, att det kunde äga kraft att bestå som självständig näring och väl kunde försvara de produktivkrafter, som bundes inom detsamma. För att avkastningen skulle bliva nöjaktig gällde emellertid, att driften upplagts rationellt och att den nutida skogsvetenskapens kunskaper till fullo utnyttjades.

Ett helt annat läge intoge emellertid i allmänhet det mindre bondeskogsbruket. Vad detsamma beträffade, vore insikterna om under vilka förhållanden detsamma arbetade ännu ganska små. Det enda, som hittills gällt som allmängiltig sanning, vore, att småskogsbruket hade mindre förutsättningar för ekonomisk drift än det större skogsbruket. Att döma efter nuvarande förhållanden förefölle det, som om denna uppfattning skulle vara riktig, ty det kunde ej förnekas, att det mindre skogsbruket i regel befunno sig på ett mycket lågt plan i förhållande till det större.

Vari skulle då förklaringen härtill sökas? Det hade framhållits, att kapitalbristen hos denna skogsägarekategori skulle vara en av de viktigaste orsakerna. Detta vore säkerligen ej osannolikt, och denna faktor finge på intet vis förbises. Kapitalbristen torde dock ej vara den enda orsaken. En hel del andra förhållanden bidroge säkerligen till det mindre skogsbrukets otillfredsställande beskaffenhet. I främsta rummet då, att de mindre skogsägarnas kunskaper i skogligen frågor vore så ringa.

Ett annat förhållande, som i detta sammanhang ägde betydelse, vore, att

småskogsbruket säkerligen mången gång komme att uppläggas enligt linjer, som rätt mycket avveke från vad de ekonomiska lagarna föreskreve. Inom småskogsbruket utfördes nämligen i allmänhet huvudparten av arbetet av skogsägaren själv eller hans familjemedlemmar, och en god del av avkastningen förbrukades i det egna hushållet. Resultatet komme med andra ord ej att i klara siffror fixeras.

Av nu berörda skäl komme det mindre skogsbruket i ett stort antal fall med säkerhet att drivas så, att det ej lämnade full förräntning å investerade kapital. I den mån lån infördes i större eller mindre skala för driftens finansiering bleve läget ett annat. Förr eller senare framträdde krav på utbetalningar i reda penningar. Då, om icke förr, bleve den oräntabla uppläggningsen av företaget påtaglig.

Med hänsyn härtill måste ett lånevägen finansierat iståndsättande av småskogsbruket sägas innebära vissa risker trots det att samtliga de förbättringar, som därmed ernåddes, säkerligen, om de framdrevs under andra former, skulle vara till betydande fördel och oomtvistlig nytta. En annan sak, som även i fråga om lån manade till försiktighet, vore, att exempelvis skogsodlingar, oaktat de kanske utfördes med största omsorg och skicklighet, kunde uteslutande på grund av olämplig väderlek fullständigt misslyckas.

I enlighet med den nu lämnade framställningen ansåge sig centralrådet böra betona, att speciellt småskogsbruket inom vårt land vore i stort behov av och i stor utsträckning borde kunna höjas upp på ett intensivare för det allmänna mera givande driftsplan. Detta krävde utan tvekan bistånd från det allmänna sida. Samtidigt föreföll det emellertid, som om ganska starka skäl tillsvidare talade emot ett uppläggande av detta bistånd lånevägen. Det syntes snarare, som om den direkta bidragsvägen, närmast inriktad på uppammandet av intresset för och insikten i skogsbrukets teknik och möjligheter, skulle vara lämpligare. En god typ för sådana uppfostringsanslag vore det nyinrättade statens skogsutdikningsanslag.

Om en kommande utredning skulle ge vid handen, att för vissa arbeten eller till vissa skogsägare lån skulle kunna beviljas, uppstode frågan om räntesatsens storlek. Centralrådets uppfattning i denna fråga vore, att denna helt borde anpassas efter de i allmänna marknaden gällande. Statens medelräntefot å sina upplåningar skulle i så fall vara minimum. Varje sänkning av räntesatsen under detta belopp skulle innebära, att anslag utan förräntnings- eller återbetalningsskyldighet lämnades. Om denna form ansågs lämplig, vore bäst, att direkta anslag utginge vid sidan av normalt förräntade lån. I annat fall skymdes överblicken över de belopp, som disponerades för ändamålet, varjämte det måste anses riktigt, att hos såväl låntagaren som förmedlaren av lånet stärka känslan av att det gällde ändamål, som borde lämna fullgod avkastning.

I sitt med anledning av nämnda motioner avgivna utlåtande nr 71 anförde jordbruksutskottet i förevarande avseende:

Med hänsyn särskilt till den jämförelsevis långa tid, som förflöte, innan något ekonomiskt resultat av vidtagna kulturåtgärder på ifrågavarande område i allmänhet torde kunna påräknas, syntes statsbidrag utan återbetalningsskyldighet ligga närmast till hands. Det borde härvid icke heller förbises, att exempelvis skogsodlingar, oaktat de utförts med största omsorg och skicklighet, kunde uteslutande på grund av olämplig väder-

lek fullständigt misslyckas. Å andra sidan vore givetvis sådana fall tänkbara, då en hjälp i form av lån på fördelaktiga villkor skulle kunna vara tillfyllest för vinnande av avsett syfte. Med hänsyn till dessa omständigheter syntes vid utredningen båda de antydda vägarna böra bliva föremål för övervägande, därvid självfallet borde iakttagas, att en lämplig begränsning skedde i fråga om möjligheterna att erhålla statsunderstöd. Jämväl syntes den i motionen II: 45 framförda tanken på en kombination mellan lån och direkt bidrag förtjänt av att böra undersökas, liksom ock möjligheten och lämpligheten att meddela den ifrågasatta statshjälpen i form av premielån torde böra prövas.

Yttranden.

I skogsvårdsstyrelsernas yttranden i ärendet hava dessa sammanstående hävdad, att ett understöd från statens sida av åtgärder i förevarande syfte borde ske i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet. Skogsvårdsstyrelsen i Hallands län har dock, under erinran, att vissa företag inom jordbruket befrämjades genom premielån, framhållit, att det visserligen ej kunde på förhand avgöras, huruvida en dylik form av understöd skulle medföra en allmänt utbredd skogsodlingsverksamhet, men att en kombination av bidrag och premielån kanske vore tänkbar.

*1926 års
skogsvårds-
sakkunniga.*

I förevarande sammanhang må erinras, att enligt kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270) angående villkoren för statsbidrag från statens skogsvårdningsanslag understöd till torrläggning av mark i ändamål av skogsbörd skall utgå i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet. I det betänkande angående statsbidrag till nämnda ändamål, som avgavs av särskilda sakkunniga den 26 november 1926 och som ligger till grund för de i sagda kungörelse stadgade bidragsvillkor, lämnades en utförlig redogörelse för de skäl, som talade för att understöd till dylika torrläggningsföretag utginge i nyssangivna form. Då denna redogörelse är av intresse jämväl för bedömande av nu föreliggande spörsmål, tillåter sig kommittén att här återgiva densamma.

Efter det nämnda sakkunniga i betänkandet omnämnt, att man i fråga om statsunderstöd till berörda torrläggningsföretag hade att välja mellan bidrag utan återbetalningsskyldighet och lån samt en kombination av båda dessa former anförde de sakkunniga i förevarande avseende:

I betraktande av att de utdikningar, som med utredningen avsåges, när de vore rätt planlagda och utförda, i allmänhet måste anses vara ekonomiskt räntabla och fördelaktiga, skulle det kunna synas naturligast att välja formen av lån. Härvid vore emellertid åtskilliga omständigheter att beakta.

En princip för statens låneverksamhet på närliggande områden, såväl vad statens avdikningslånefond (förut odlingslånefonden) som vad allmänna och norrländska nyodlingsfonderna anginge, torde vara, att det arbete, som genom lånet utfördes, förutsattes komma att stegra markens alstringskraft i sådan grad och inom sådan tid, att ökningen i avkastningen förmådde motsvara ränta och amortering å lånet under den tid, då detta skulle förräntas och återbetalas. Vid marks torrläggning för an-

vändning såsom åker eller vid nyodling eller betesförbättring kunde denna avkastningsökning med någorlunda säkerhet bedömas. Helt annorlunda vore förhållandena vid skogsdikning. Allt efter som marken, som utdikades, vore bevuxen med ett äldre eller yngre, bättre eller sämre skogsbestånd eller utgjordes av mer eller mindre fullständig kalmark, som kanske måste skogsodlas, växlade inträdet av den tidpunkt, då den av utdikningen föranledda förbättringen beredde möjlighet att uttaga ökad avkastning, inom mycket vida gränser. Härtill komme att, då skogen icke liksom åkern och betesmarken gäve årlig skörd utan i stället en följd av år måste förflyta mellan de tillfällen, då man återkomme med avverkningssåtgärder i samma bestånd, dessa periodiska tillfällen, då skogens avkastning uttoges, icke motiverade en regelbunden årlig annuitet. Det torde då befinnas, att en lånerörelse för skogsutdikning ej gärna kunde grundas på ovannämnda princip, enär den i så fall måste konstrueras med växlande amorteringstider och periodiska inbetalningar allt efter de olika sätt, på vilka den genom utdikningen vunna förbättringen kunde antagas komma att giva avkastning vid avverkning av skog å området.

Härmed vore visserligen icke sagt, att tanken på låneformen förden skull måste övergivas. Oberoende av nyssberörda låneteoretiska princip vore det uppenbart, att det för en markägare kunde vara förmånligt att till ett utdikningsföretag erhålla lån mot billig ränta och i övrigt goda villkor och således fördela utgiften på en följd av år i stället för att nödgas på en gång av egna medel bekosta hela arbetet. Såge man frågan ur denna mera enkla opportunitetssynpunkt, kunde man ordna lånerörelsen och reglera återbetalningstiden mera fritt, allt efter som man ansåge lämpligast. En undersökning hade därför ansetts böra göras angående de lånesystem, som skulle kunna ifrågakomma.

De statslånefonder, som ovan omnämnts, tillhörde två olika typer. Den ena representerades av statens avdikningslånefond, från vilken staten utlämnade lånen direkt till de enskilda låntagarna och som säkerhet erhöles, sedan lånet blivit genom utslag fäst vid vissa fastigheter, tyst förmånsrätt framför inteckningar. Att utsträcka detta från äldre tider härstammande förmånsrättsinstitut till skogsutdikningslån torde icke vara tänkbart. Icke heller syntes en statens direkta långivning mot annat slag av säkerhet vara att tänka på, bland annat med hänsyn till den vidlyftiga organisation, som då för statens räkning säkerligen bleve oundviklig.

Den andra typen, representerad av nyodlingsfonderna, begagnade sig av låneförmedlare. Ifall denna typ skulle användas för skogsutdikningslån, borde låneförmedlingen uppenbarligen ske genom skogsvårdsstyrelserna. Allvarliga betänkligheter kunde emellertid göras gällande här emot. Skogsvårdsstyrelsernas ställning såsom officiella organ, tillsatta av Kungl. Maj:t, landsting och hushållningssällskap, syntes göra dem föga lämpliga såsom ansvariga låntagare gent emot staten. Deras ekonomi vore blott i begränsad omfattning beroende av deras egna åtgöranden. Utgifterna föranleddes till stor del av deras lagliga skyldighet att öva tillsyn över skogsvårdslagens efterlevnad, och härtill måste under alla förhållanden medel finnas tillgängliga. Deras inkomster vore mycket oberäknliga. Skogsvårdsstyrelserna syntes sålunda icke hava vare sig den fria ställning eller den tryggade ekonomiska grundval, som borde krävas av en organisation, som vore direkt ansvarig låntagare gentemot staten.

Anordnandet av en statlig lånerörelse för främjande av skogsutdikning

syntes sålunda möta stora svårigheter. En dylik lånerörelse skulle säkerligen bliva av ganska ringa omfattning och den hjälp, som därigenom skulle beredas skogsdikningsverksamheten, skulle bliva skäligen obetydlig i förhållande till det stora arbete, som vore att utföra.

Då visst icke alla skogsutdikningsföretag gäve utsikt till en någorlunda snart inträffande värdeökning, skulle understöd i låneformen icke i och för sig bliva tillräckligt lockande för att förmå de enskilda skogsägarna, särdeles de mindre, att företaga desamma. De sakkunniga hyste den bestämda övertygelsen, att vida kraftigare hjälp från statens sida än genom en dylik lånerörelse erfordrades för att åvägabringa en skogsutdikningsverksamhet av mera betydande omfattning. Det vore enligt deras åsikt nödvändigt för att vinna avsett resultat att använda metoden av bidrag utan återbetalningsskyldighet.

Att staten understödde skogsutdikning medelst bidrag utan återbetalningsskyldighet kunde lika litet anses oberättigat, som att dylikt understöd från statens avdikningsanslag lämnades vid torrläggningföretag, som avsåge antingen marks uppodling till åker eller betesförbättring. I bägge fallen förökades värdet av landets naturtillgångar, vilket på mångahanda sätt komme nationen i dess helhet till godo. Den försumpade skogsmarkens utdikning vore, såsom förut framhållits, ett betydande nationalekonomiskt intresse.

Det kunde ifrågasättas att vid skogsutdikning anordna en kombination mellan bidrag och lån i analogi med vad som beträffande torrläggning för odlingsändamål skedde mellan bidrag från statens avdikningsanslag och lån ur allmänna eller norrländska nyodlingsfonden. (Ett lånesystem i likhet med allmänna avdikningslånefondens torde av förut framhållna skäl icke kunna ifrågakomma.) På grund av de allvarliga svårigheter och olägenheter, som, på sätt ovan visats, vore förbundna med anlåtande av skogsvårdsstyrelserna såsom låneförmedlare, borde emellertid enligt de sakkunnigas åsikt en dylik lånerörelse icke heller kombinationsvis anordnas, därest den icke vore av trängande behov påkallad. Något sådant behov kunde dock enligt de sakkunnigas mening icke anses för närvarande föreligga. Ifall bidragsverksamheten icke bleve alltför snävt begränsad, syntes det vara för närvarande tillräckligt att använda denna metod, helst som skogsvårdsstyrelserna ju hade i sin hand att av egna medel i mån av tillgång lämna skogsutdikningsverksamheten understöd utöver statsbidragen. De sakkunniga hade därför ansett tanken på en statlig lånerörelse för nu ifrågavarande ändamål böra för närvarande övergivnas.

Kommittén.

Beträffande sättet för understödjande från statens sida av här avsedda åtgärder hava såsom lämpliga anordningar föreslagits lån, bidrag utan återbetalningsskyldighet samt en kombination av sist nämnda två former. Härförutom har i motionen II: 45 vid 1928 års riksdag ifrågasatts, att staten skulle tillskjuta erforderligt kapital för utförande av åtgärd, varom här är fråga, mot det att det framtida ekonomiska utbytet av åtgärden efter viss grund fördelades mellan staten och markägaren.

Vad först angår sistnämnda förslag, torde ett genomförande av detta förutsätta, att ett bolags- eller samäganderättsförhållande, gällande för

viss eller obegränsad tid, anordnas mellan staten och markägaren. En dylik reglering torde visserligen vara juridiskt möjlig men skulle uppenbarligen medföra stora praktiska svårigheter vid tillämpningen. Särskilt skulle vansklighet möta med avseende å fixerande och uttagande av statens del i avkastningen från det stora antal små och spridda områden, vartill statsbidrag för ifrågavarande ändamål torde komma att utgå, och skulle organisationen av en dylik verksamhet med nödvändighet draga stora kostnader, som helt eller i huvudsak måste bäras av staten. Härtill kommer, att den avsevärda inskränkning i markägarens förfoganderätt över skogen å dylikt område, som en reglering i angivet syfte måste medföra, tydligen ej vore ägnat att skapa något allmännare intresse bland landets jordägare för ett anlitage av en dylik understödsform. Med hänsyn härtill finner sig kommittén ej kunna förorda en lösning enligt detta förslag.

Vad angår övriga ifrågasatta understödsformer har kommittén till ledning för bedömandet av frågan i denna del sökt beräkna den årliga ränteavkastning, som vid skogsodling å kal, för ändamålet tjänlig, medelgod skogsmark i södra eller mellersta Sverige kan vinnas å det i odlingen nedlagda kapitalet. Ifrågavarande beräkning har verkställts i anslutning till en vid betänkandet såsom bilaga II fogad, av extra byråchefen E. F. L. Lindeberg upprättad promemoria och grundats å nu gällande virkespriser och arbetslöner. Vid beräkningen har kostnaden för skogsodling av mark, som nyss sagts, uppskattats till 115 kronor per hektar, genomsnittliga omloppstiden till 70 år och genomsnittliga årliga virkesproduktionen till 3 kubikmeter per hektar. Då kal skogsmark före dess odlande i stort sett ej lämnar någon avkastning, har sagda mark vid beräkningen ej upptagits till något värde.

Under nu angivna förutsättningar har ränteavkastningen å det för odlingen disponerade kapitalet ansetts kunna uppskattas till cirka 4 procent. Självfallet är, att då denna beräkning måste grundas å flere relativt osäkra och svårbestämbara faktorer, densamma är att anse såsom approximativ.

Vad angår norra Sverige synes böra antagas, att den årliga ränteavkastningen vid skogsodling under ovanangivna förutsättningar blir något lägre än 4 procent, enär genomsnittliga omloppstiden därstädes kan uppskattas till cirka 125 år samt avsättningsförhållandena för virke i denna del av landet i allmänhet äro mindre gynnsamma än söderut.

Beträffande ränteavkastning å kapital, som nedlägges å åtgärder för försättande i produktivt skick av skogar med mycket glesa och oväxtliga bestånd, torde, vare sig dessa åtgärder kunna begränsas till verkställande av rensnings- och röjningshuggningar för erhållande av naturlig återväxt eller omfatta, förutom dylika huggningar, jämväl utförande av kulturåtgärder, sagda avkastning generellt bliva gynnsammare än vid skogsodling å kal skogsmark. Därest emellertid, såsom kommittén förutsatt,

hänsyn tages allenast till sådana skogar av nyssangivna beskaffenhet, där röjningsvirkets avsättningsvärde ej täcker kostnaderna för åtgärdernas vidtagande, torde förskjutningen i ränteavkastningen till förmån för dylika skogar bliva skäligen obetydlig. Någon närmare beräkning i detta avseende har kommittén ej ansett sig böra verkställa, då värdet av utfallande röjningsvirke är en alltför obestämd faktor. Det nu anförda torde i huvudsak gälla även i fråga om ränteavkastning vid röjningsgallringar i stavaskogsbestånd.

I anslutning till vad sålunda anförts torde kunna antagas, att ränteavkastningen å kapital, som investeras i åtgärder, varom här är fråga, under nu rådande konjunkturen i genomsnitt uppgår till cirka 4 procent.

Tydligt är, att, därest statsunderstöd skulle lämnas till dessa åtgärder i form av lån, räntefoten för dylika lån måste, om lånen över huvud skulle bliva föremål för något intresse från skogsägarnas sida, sättas avsevärt lägre än nyss angivna ränteavkastning. Detta följer redan därav, att de för nämnda ränteavkastning bestämmande faktorerna avsevärt växla under olika tidsperioder samt att skogsägaren därför vid sökande av statslån måste taga i beräkning, att ränteavkastningen kan nedgå under den tid lånet löper. Härtill har han desto mera anledning, som sagda tid bör bestämmas i förhållande till skogens omloppstid och sålunda bliver av betydande längd.

På grund härav torde, om staten skulle understödja ifrågavarande åtgärder genom lån, räntefoten för dylika lån i genomsnitt ej kunna sättas högre än cirka $2\frac{1}{2}$ procent. Då den ränta, som staten vid upptagande av lån själv måste betala, för närvarande uppgår till cirka $4\frac{1}{2}$ procent, skulle, under förutsättning att sagda upplåningsränta kommer att förbliva oförändrad, anordnande av en statlig låneverksamhet för ifrågavarande ändamål med förstnämnda räntesats i verkligheten innebära, att staten för varje lån finge under lånetiden vidkännas en årlig förlust, motsvarande cirka 2 procent å lånebeloppet.

Även med en räntesats av nyss angivna blygsamma storlek torde emellertid enligt kommitténs uppfattning en dylik låneverksamhet ej komma att medföra någon mera omfattande verksamhet för vidtagande av åtgärder i förevarande syfte. Den övertvägande delen av de marker, med avseende varå statsunderstöd enligt kommitténs förslag skall utgå, innehaves av bönder och andra mindre skogsägare, vilka, på sätt centralrådet framhållit i sin förenämnda skrivelse till jordbruksutskottet vid 1928 års riksdag, i regel ännu ej genomfört ekonomiska principer i fråga om skötseln av dem tillhöriga skogar och därför måste antagas obenägna att upptaga lån för ifrågavarande ändamål. Denna uppfattning vinner stöd även därav, att såvitt för kommittén är känt den av skogsvårdsstyrelserna hittills bedrivna verksamheten för främjande av skogsväxt å ifrågavarande marker ej i något fall skett i form av tillhandahållande av lån för ändamålet. Därest bland skogsägarna något mera påtagligt

intresse förefunnits för upptagande av sådana lån, hade otvivelaktigt under den långa tid skogsvårdsstyrelserna utövat sagda verksamhet frågan om användande av denna understödsform blivit aktuell.

Mot ett utlämnande av ifrågavarande understöd såsom lån tala även de skäl, som, på sätt ovan omnämnts, 1926 års skogsdikningssakkunniga anfört mot understödjande i denna form av skogsdikningsföretag och vilka skäl enligt kommitténs uppfattning i allt väsentligt äga tillämpning även i förevarande fall. Särskilt vill kommittén betona, att, därest en låneverksamhet i förevarande syfte skulle anordnas, detta ej lämpligen torde kunna ske på annat sätt än att skogsvårdsstyrelserna beklädades med uppgiften att vara låneförmedlare. Att emellertid styrelserna i sin nuvarande form ej kunna anses lämpade för ett dylikt uppdrag, hava berörda sakkunniga på ett otvetydigt sätt påvisat.

Vad särskilt angår premielån, torde ett begagnande av denna låneform för understödjande av åtgärder, som här avses, därest åsyftad verkan skall ernås, förutsätta, att lånet göres fritt från ränta samt att hela lånebeloppet skall anses guldets, då de åtgärder, till vars understödjande lånet lämnats, blivit av låntagaren behörigen utförda. Förbindes lånet med dessa villkor, kommer det emellertid i verkligheten att bliva väsentligen likställt med ett bidrag utan återbetalningsskyldighet. En förutsättning för utbetalning av dylikt bidrag eller, om utbetalning skett, för rätten att behålla detsamma bör nämligen vara, att det arbete bidraget avser på behörigt sätt och inom föreskriven tid utföres. Då statens ekonomiska uppoffring sålunda bliver väsentligen densamma, vare sig understödet gives i form av premielån eller bidrag utan återbetalningsskyldighet, synes det senare tillvägagångssättet vara att föredraga. Det torde nämligen böra antagas, att den rena bidragsformen av psykologiska skäl är ägnad att i högre grad stimulera jordägarnas intresse för här avsedda åtgärder än ett understöd i form av premielån eller en kombination av bidrag och dylikt lån.

Att staten understödjer de åtgärder, varom här är fråga, medelst bidrag utan återbetalningsskyldighet kan ej anses mindre berättigat än att statsunderstöd i sådan form lämnas till skogsutdikningsföretag eller torrlägningsföretag, som avse marks uppodling till åker eller betesförbättring. I samtliga dessa fall stegras värdet av landets naturtillgångar, vilket på många sätt kommer befolkningen i dess helhet till godo. I detta sammanhang må även framhållas, att, då den ränteavkastning, som här avsedda åtgärder enligt förut gjorda beräkningar lämna å däri investerat kapital, kan antagas komma att utgå under obegränsad framtid, denna avkastning i och för sig måste anses tillfredsställande. På sätt förut berörts, medför emellertid sagda åtgärder såväl för staten som för den enskilde betydande indirekta fördelar av olika slag.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har kommittén ansett sig böra föreslå, att statens understöd till de åtgärder, varom nu är fråga, ute-

slutande lämnas såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet. Därest framdeles en statlig lånerörelse i förevarande syfte skulle finnas vara tillfyllest för åstadkommande av en tillräckligt omfattande verksamhet i detta avseende, möter ju ej hinder att då upptaga frågan till förnyad prövning.

Allmänna grunder för bidragsverksamhetens handhavande.

Organ för bidragsverksamhetens handhavande.

Någon tvekan synes näppeligen kunna råda därom, att handhavandet av ifrågavarande bidragsverksamhet närmast bör anförtros åt skogsvårdsstyrelserna. Med den ingående kännedom om skogstillståndet å de skogar, som bidragsverksamheten enligt kommitténs förslag skall avse, och det förtroende, som skogsvårdsstyrelserna åtnjuta bland ägarna av dessa skogar, måste styrelserna anses väl lämpade för en dylik uppgift. Det bör i detta sammanhang även uppmärksammas, att, såsom förut omnämnts, skogsvårdsstyrelserna sedan länge av skogsvårdskassornas medel ekonomiskt understött åtgärder för vinnande av ökad skogsproduktion å ifrågavarande marker samt att den statliga bidragsverksamheten för främjande av skogsdikning lagts i styrelsernas händer. Det nu ifrågasatta understödsarbetet kommer att på ett lämpligt sätt komplettera nyssangivna verksamhet.

Från regeln, att den föreslagna understödsverksamheten bör handhavas av skogsvårdsstyrelserna, torde dock undantag böra stadgas i fråga om skogar, som ägas av skogssällskapet eller vilkas vård och förvaltning utövas under sällskapets medverkan och tillsyn.

Skogssällskapet, för vilket Kungl. Maj:t fastställt stadgar den 1 oktober 1920, har till uppgift att verka för bildandet av skogsallmänningar genom sammanförande av skogsmarkskomplex i landstings och kommuners ägo ävensom befrämja tillkomsten av andra skogskomplex av allmän natur, varjämte sällskapet söker främja den ändamålsenliga skötseln och förvaltningen av dylika skogsallmänningar. Självskrivna medlemmar av sällskapet äro skogsallmänningföreningarna inom de olika län, som bilda sällskapets verksamhetsområde, varjämte envar, som erlagt stadgad avgift till sällskapet, är medlem av detsamma. Sällskapets högsta ledning utgöres av ett centralråd, i vilket ordförandena i skogsallmänningföreningarnas styrelser äro självskrivna ledamöter. Övriga medlemmar i centralrådet utses på det sätt, att varje skogsallmänningförenings styrelse väljer en ledamot samt sällskapet å ordinarie årsstäm-

ma två ledamöter. Centralrådet antager en verkställande direktör för sällskapet för en tid av sex år i sänder. Det omedelbara handhavandet av sällskapets verksamhet besörjes av en styrelse, bestående av minst fyra och högst nio ledamöter, vilka med undantag av sällskapets verkställande direktör, som är självskriven ledamot av styrelsen, utses av centralrådet. Skogssällskapets verksamhetsområde omfattar numera de fjorton sydligaste fastlandslänen, där 119 kommunala skogsallmänningar och andra skogar med en totalareal av cirka 52 000 hektar vid 1927 års utgång voro anslutna till sällskapet.

Av dessa skogar lyder det övervägande flertalet under 1923 års skogsvårdslag. Ett mindre antal lyder under förordningen den 24 juni 1903 angående förvaltningen av städernas skogar. Beträffande skogarna under skogsvårdslagen gäller enligt 2 § 3 mom. i denna lag, att Kungl. Maj:t äger att på ansökan av sällskapet beträffande dessa medgiva befrielse från tillämpningen av skogsvårdslagens bestämmelser. Någon ansökan om dylik befrielse har emellertid ej gjorts av sällskapet.

Med hänsyn till det sätt, varpå skogssällskapet är organiserat, och det allmännyttiga ändamålet med dess verksamhet ävensom i betraktande av den särställning, som flertalet av de till sällskapet anslutna skogar enligt nyssangivna stadgande i skogsvårdslagen intager, synes den ifrågasatta bidragsverksamheten beträffande dessa skogar ej böra handhavas av vederbörande skogsvårdsstyrelser utan uppdragas åt sällskapet. Härför talar även den omständigheten, att sällskapet beträffande nämnda skogar handhar den statliga understödsverksamheten i fråga om skogsdikning samt att sällskapet, såvitt känt är, fullgjort denna uppgift på ett tillfredsställande sätt. I likhet med sistnämnda understödsverksamhet bör dock den nu föreslagna självfallet begränsas till sådana av sällskapet ägda eller under dess tillsyn stående skogar, som lyda under 1923 års skogsvårdslag.

Det torde vidare råda enighet därom, att skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet böra handhava ifrågavarande bidragsverksamhet på ett självständigt sätt och att det sålunda bör ankomma å dem att pröva och avgöra frågor om beviljande av statsbidrag till åtgärder i förevarande syfte, varje skogsvårdsstyrelse i fråga om de inom dess verksamhetsområde belägna skogar samt skogssällskapet beträffande de till sällskapet anslutna skogar under skogsvårdslagen. Det synes alltså ej böra ifrågasättas, att skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet skulle hava att allenast preliminärt handlägga hithörande frågor samt överlämna det slutliga avgörandet av dessa åt en central myndighet. En dylik anordning föreslogs med avseende å statsbidrag till skogsdikning i det betänkande i ämnet, som avgavs av förenämnda sakkunniga den 26 november 1926, men vann ej statsmakternas bifall. Såsom skäl härför anfördes, bland annat, att det ej syntes nödigt, att utdelningen av bidrag till respektive företag verkställdes av en central myndighet, då denna uppgift lämpli-

gen torde kunna anförtros åt vederbörande skogsvårdsstyrelser. Med den ingående kännedom om vederbörande företags förutsättningar, som skogsvårdsstyrelserna kunde förvärva sig, och den sakkunskap, varöver dessa förfogade genom hos dem anställda forstliga biträden, torde det med fog kunna antagas, att styrelserna skulle vara i stånd att på ett tillfredsställande sätt handhava denna uppgift. Härigenom skulle, bland annat, den fördelen vinnas, att hela den ifrågasatta understödsverksamheten skulle läggas i styrelsernas händer, vilket skulle komma att öka dessas intresse för verksamheten. Dessa synpunkter äga uppenbarligen tillämpning även i förevarande fall. Särskilt må framhållas, att, då de företag, som den nu föreslagna bidragsverksamheten skulle avse, ej sällan torde bliva av enklare beskaffenhet och lättare att bedöma än skogsdikningsföretagen, en central prövning av de förra företagen är än mindre påkallad än beträffande de senare.

Grunderna för medelsfördelningen mellan de bidragsbeviljande myndigheterna.

Därest befogenheten att utdela här avsedda bidrag anförtros åt skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet, uppstår fråga, huru de statsmedel, som för ändamålet anvisas, skola fördelas mellan de särskilda styrelserna och sällskapet.

I detta avseende kunna väsentligen två olika tillvägagångssätt komma i fråga. Det ena innebär, att fördelningen verkställes med hänsyn till vissa skogliga faktorer av stadigvarande natur, som kunna anses utgöra en mätare på behovet av bidrag inom vederbörande skogsvårdsstyrelses (respektive skogssällskapets) verksamhetsområde, exempelvis arealen av den skogsmark inom området, med avseende varå bidrag för vinnande av ökad skogsproduktion må utgå, samt beskaffenheten av de åtgärder, som i detta syfte böra vidtagas; den andra åsyftar, att de inom dylikt område gjorda ansökningar om bidrag betraktas såsom ett giltigt uttryck för bidragsbehovet inom området samt att fördelningen sålunda sker i proportion till summan av de vid varje tillfälle inom området sökta bidragen. Tydligt är, att den förra metoden principiellt giver ett mindre exakt uttryck för bidragsbehovet än den senare, men är å andra sidan obestridligt, att förstnämnda metod äger vissa praktiska företräden. I detta avseende må särskilt framhållas, att denna metod lämnar möjlighet för den bidragsbeviljande myndigheten att, där totala beloppet av ifrågasvarande medel är känt, på förhand med någon säkerhet beräkna storleken av det anslag, som av dessa medel kommer att tilldelas myndigheten, vilket uppenbarligen är till fördel för bedömande av den omfattning, vari planer till här avsedda företag böra av myndigheten uppgöras, ävensom omöjliggör försök från annan sådan myndighets sida att genom anskaffande av talrika ansökningar om bidrag å stora belopp öva inflytande å fördelningen till förmån för skogsägarna inom det egna verksamhetsområdet.

Kommittén vill erinra, att fördelningen av det å nionde huvudtiteln

utgående anslaget till skogsvårdens befrämjande, vilket Kungl. Maj:t enligt riksdagens beslut har att fördela mellan vederbörande skogsvårdsstyrelser efter förefallande behov, i viss mån äger rum efter förstnämnda metod. Däremot sker fördelningen av statens skogsutdikningsanslag, varmed ett blivande anslag för här avsett ändamål närmast torde vara att jämföra, enligt den andra metoden. Inom centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har dock väckts fråga om införande av den förra metoden jämväl beträffande statens skogsutdikningsanslag, och är denna fråga, enligt vad för kommittén är känt, för närvarande föremål för utredning inom rådet.

En förutsättning för tillämpande i förevarande fall av en på skogliga faktorer grundad fördelningsmetod är tydligen, att arealen av den skogsmark, med avseende varå bidrag för här avsett ändamål må utgå, är i någon mån exakt känd. Detta är emellertid ej fallet. De beräkningar, som kommittén med ledning av tillgängliga uppgifter i detta avseende kunnat verkställa, äro samtliga approximativa och kunna ej lämpligen läggas till grund för en fördelning av ett blivande anslag till statsbidrag i förevarande syfte. Särskilt må framhållas, att arealen av de vanhävdade marker med glesa och oväxtliga bestånd, som enligt kommitténs förslag skola vara bidragsberättigade, är ytterligt vanskelig att angiva, då i sagda areal skall ingå allenast sådana marker av berörda beskaffenhet, för vilka röjningsvirkets avsättningsvärde ej täcker kostnaden för erforderliga föryngringsåtgärder. Det är vidare tydligt, att vid ett tillämpande i förevarande fall av sistnämnda metod hänsyn bör tagas ej allenast till arealen av den skogsmark, varom här är fråga, utan även till arten av de olika åtgärder, som erfordras för försättande av denna areal i tillfredsställande produktivt skick. Där dessa åtgärder huvudsakligen bestå i skogsodling, kräves uppenbarligen i allmänhet ett högre statsbidrag, än där åtgärderna utgöras av enbart röjningshuggningar eller gallringar. Nu angivna förhållande försvårar ytterligare användandet av berörda metod vid ifrågavarande fördelning.

Kommittén finner sig därför för närvarande ej böra föreslå, att denna metod tillämpas i förevarande fall, utan förordar, att i likhet med vad som gäller i fråga om statens skogsutdikningsanslag fördelningen av det nu ifrågasatta anslaget principiellt verkställas med hänsyn till de vid varje tillfälle inom respektive bidragsbeviljande myndigheters verksamhetsområden gjorda ansökningar om bidrag. Kommittén förutsätter emellertid härvid, att under den fortsatta utövningen av den nu föreslagna bidragsverksamheten närmare kännedom kommer att vinnas om de skogliga faktorer, som, på sätt nyss berörts, kunna anses lämpade att läggas till grund för en fördelning av statsanslaget till denna verksamhet samt att, då så skett, frågan om anslagets fördelning med hänsyn till dessa faktorer upptages till förnyad prövning.

Vid tillämpande av den fördelningsmetod, som av kommittén nu för-

ordats, bör gälla, att allenast sådan ansökan om bidrag, som upprättats i behörig ordning och godkänts av vederbörande bidragsbeviljande myndighet, må komma i betraktande vid fördelningen. En dylik anordning synes nödvändig för att förebygga, att mindre väl grundade ansökningar vid fördelningen tillerkännas inflytande. För tillgodoseende av detta önskemål bör det åligga varje bidragsbeviljande myndighet att årligen före viss dag göra framställning om erhållande av visst anslagsbelopp för ifrågavarande ändamål samt därvid föga en av myndigheten upprättad förteckning över de till denna inkomna ansökningar om bidrag, som av myndigheten godkänts.

I likhet med vad som gäller i motsvarande avseende beträffande statens skogsutdikningsanslag torde fördelningen av det ifrågasatta anslaget böra verkställas av Kungl. Maj:t. Innan beslut i dylikt ärende meddelas, torde yttrande däri böra inforas från centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund.

Ehuru fördelningen, på sätt i det föregående förutsatts, principiellt bör ske i förhållande till summorna av de bidrag, som söks hos respektive bidragsbeviljande myndigheter, bör det ankomma å Kungl. Maj:t att, då skäl därtill föreligga, vidtaga jämkningar i denna grundsats och sålunda pröva, huru fördelningen lämpligast må äga rum, så att bidragsbehovet inom de särskilda myndigheternas verksamhetsområden på möjligast rättvisa sätt tillgodoses.

Ordning för upprättande av plan till här avsett företag.

Innan ansökning om bidrag godkännes av den bidragsbeviljande myndigheten, bör fullständig plan upprättas över det företag, vartill bidrag söks. Då det är av synnerlig vikt, att dylika planer uppgöras på ett från skoglig synpunkt ändamålsenligt sätt, bör det ankomma å vederbörande skogsvårdsstyrelse respektive skogssällskapet att genom hos styrelsen eller sällskapet anställd, skogligt utbildad personal föranstalta om planernas upprättande. Behörighet i sådant avseende torde böra tillkomma ej allenast skogsvårdsstyrelsernas och skogssällskapets tjänstemän med högre skoglig utbildning utan även länsskogvaktarna och med dem likställd personal, sistnämnda befattningshavare dock under villkor, att av dem upprättade planer granskas och godkännas av tjänsteman med högre skoglig utbildning. Plan, som här avses, bör upptaga, förutom erforderliga uppgifter om själva företaget och dess utförande, en fullständig och specificerad beräkning över kostnaderna för detsamma. Erforderliga föreskrifter rörande ordningen för upprättande av dylik plan torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Kostnaderna för bidragsverksamhetens handhavande.

Tydligt är, att handhavandet av ifrågavarande bidragsverksamhet kommer att draga ej obetydliga kostnader, därest verksamheten skall bedrivas i en mot bidragsbehovet svarande omfattning. Särskilt må framhållas, att den hos de bidragsbeviljande myndigheterna anställda

personalen kommer att åsamkas mycket arbete med upprättande och granskande av planer till här avsedda företag, för övervakande av företagens behöriga utförande, för utövande av tillsyn därå, att de med statens hjälp uppdragna skogarna vidmakthållas m. m. För vissa av dessa myndigheter torde en utökning av personalen bliva nödvändig och för andra kommer den ifrågasatta verksamheten att medföra ökade kostnader för redan anställd personal. Härförutom komma expeditionskostnader och liknande utgifter för dessa myndigheter självfallet att stegras.

Det torde vara uppenbart, att kostnaderna för bidragsverksamhetens handhavande böra bestridas av staten, i den mån gäldandet av dessa kostnader ej anses böra ankomma å de enskilda bidragstagarna. En förutsättning för att denna verksamhet skall omfattas med mera allmänt intresse bland landets skogsägare torde emellertid vara, att allenast en mycket ringa del av ifrågavarande kostnader läggas å bidragstagarna. Kommittén vill härvid erinra, att skogsvårdsstyrelserna vid understödande medelst bidrag från skogsvårds-kassorna av åtgärder för kala och därmed jämförliga skogsmarkens försättande i produktivt skick i allmänhet ombesörjt upprättande av planer till dylika åtgärder utan annan kostnad för vederbörande markägare än att dessa i regel fått lämna kost och logi samt skjutsar och hantlangning till styrelsernas befattningshavare utan gottgörelse. Vidare må erinras, att enligt de för statens skogsutdikningsanslag gällande bestämmelser (kungl. kungörelsen den 27 juni 1927 nr 271 och Kungl. Maj:ts cirkulär samma dag nr 273 till samtliga skogsvårdsstyrelser och skogssällskapet) kostnaden för upprättande av förslag till skogsdikningsföretag skall gäldas av vederbörande sakägare allenast till 20 procent, där förslaget uppgjorts vid syn enligt vattenlagen. Har förslaget upprättats i annan ordning, äger den bidragsbeviljande myndigheten att med sakägarna träffa överenskommelse, att dessa skola gälda dels högst 20 procent av förrättningsmannen tillkommande arvode samt resekostnads- och traktamentsersättning, dels ock därutöver hantlangningskostnad samt övriga kostnader för förslagets upprättande. I nära anslutning till dessa bestämmelser torde beträffande den nu ifrågasatta bidragsverksamheten böra gälla, att kostnaderna för handhavandet av denna i huvudsak skola bestridas av staten men att kostnaden för hantlangning vid upprättande av plan till företag, som här avses, ävensom viss del, förslagsvis 20 procent, av vederbörande förrättningsman tillkommande arvode samt rese- och traktamentsersättning för planens uppgörande skola gäldas av vederbörande sakägare. Den bidragsbeviljande myndigheten bör dock vara oförhindrad att, där den så finner lämpligt, av egna medel helt eller delvis gälda de kostnader, som enligt det nyss anförda böra bestridas av vederbörande sakägare. Erforderliga bestämmelser härutinnan torde böra meddelas av Kungl. Maj:t i samband med utfärdandet av förenämnda föreskrifter rörande upprättande av planer till här avsedda företag.

Vad angår sättet för anvisande av medel för bestridande av statens kostnader i förevarande avseende återkommer kommittén härtill i det följande.

Sättet för statsbidragets utgående.

Yttranden. Beträffande det sätt, varpå statsbidrag till ifrågavarande företag bör utgå, hava i skogsvårdsstyrelsernas yttranden i ärendet olika meningar framförts. Vissa styrelser hava hävdadt, att staten borde understödja här avsedda företag i den form, att markägaren kostnadsfritt erhöles skogsodlingsmaterial och erforderlig arbetsledning samt därjämte ett mindre kontant belopp, utgående antingen i förhållande till antalet hektar, som företaget avsåge, eller med vissa procent av arbetskostnaden. Innebure företaget endast verkställande av rövning för erhållande av naturlig förnygring eller gallring, borde understöd därtill lämnas allenast med ett mindre kontant belopp, beräknat på angivet sätt. Andra skogsvårdsstyrelser hava föreslagit, att statsbidraget, i likhet med vad som gäller i fråga om statsunderstöd till skogsdikningsföretag, borde bestämmas att utgå med högst vissa procent av den beräknade kostnaden för företaget. En del styrelser, som intagit denna ståndpunkt, hava därjämte ifrågasatt, att bidraget tillika borde fastställas till visst maximibelopp per hektar. Slutligen hava några styrelser gjort gällande, att bidraget uteslutande borde utgå enligt sistnämnda grund.

Flere skogsvårdsstyrelser hava framhållit, att detaljerade bestämmelser i förevarande avseende ej borde meddelas utan skogsvårdsstyrelserna beredas möjlighet att vid handhavande av bidragsverksamheten tillämpa det förfaringsätt, som med hänsyn till särskilda orters förhållanden funnes lämpligast. Särskilt borde styrelserna tillerkännas viss frihet i fråga om bestämmande av statsbidragets storlek.

Skogsvårdsstyrelsen i Hallands län har ansett det böra tagas under omprövning, huruvida icke för kalmarsarealer, understigande en hektar, statsbidraget kunde utdelas på ett mera smidigt sätt än eljest och att det sålunda beträffande dylika arealer finge avgöras från fall till fall, i vad mån och på vad sätt skogsodlingen skulle understödjas.

Slutligen har skogsvårdsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhållit, att mindre bemedlade skötsamma markägare borde kunna medgivas högre statsbidrag än andra bidragsberättigade.

Kommittén. Vid bedömandet av förevarande fråga synes såsom allmän utgångspunkt böra fasthållas, att bidragsverksamheten bör anordnas på sådant sätt, att

den lämpligen kan anpassas såväl efter de olika mark- och skogsförhållanden, som äro rådande inom skilda delar av landet, som efter olika skogsägarekategoriers behov. Å andra sidan är uppenbart, att reglerna rörande verksamheten ej få givas en så allmän och obestämd avfattning, att de ej erbjuda tillräckliga garantier för verksamhetens handhavande på ett ändamålsenligt sätt.

I anslutning härtill anser sig kommittén ej kunna förorda, att statsbidraget principiellt bestämmes att helt eller delvis utgå i form av skogsodlingsmaterial eller arbetsledning. En dylik anordning skulle tydligen ej vara lämplig i de fall, då bidragstagarna själva förfoga över fullgott dylikt material eller äga erforderlig sakkunskap för självständigt utförande av här avsedda arbeten. Med det alltmera stegrade intresse för skogsvård, som skogsskötselns utveckling under senare tid medfört bland landets skogsägare, torde det antal bland dessa, som har förmåga att på ett betryggande sätt ombesörja arbeten av ifrågavarande art, komma att snabbt nog ökas. Kommittén förutsätter visserligen, såsom i det följande kommer att närmare framhållas, att det överlämnas åt vederbörande bidragsbeviljande myndigheter att i varje fall meddela erforderliga bestämmelser såväl angående beskaffenheten av det skogsodlingsmaterial, som må användas vid företag, vartill statsbidrag utgår, som angående sättet för utförande av dylika företag, men synas myndigheterna vid utövande av denna bestämmanderätt ej böra bindas av några snävt avfattade föreskrifter. Det torde jämväl böra påpekas, att ett fastställande av statsbidraget att helt eller delvis utgå in natura skulle innebära, att garantierna för verksamhetens bedrivande efter sunda ekonomiska principer skulle minskas, när de enskilda skogsägarnas intresse, att skogsodlingsmaterial och arbetsledning av vederbörande myndigheter tillhandahölles för skäligt pris, då skulle i större eller mindre mån bortelimineras.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts synes böra gälla, att statsbidraget städs skall fastställas till visst belopp i penningar. Detta innebär dock ej, att bidraget jämväl i alla fall skall kontant utbetalas till bidragstagaren, utan bör det, såsom redan antytts, ankomma å de bidragsbeviljande myndigheterna att bestämma, i vad mån bidraget skall kontant erläggas eller tillhandahållas i form av skogsodlingsmaterial, arbetsledning eller annan prestation. I sistangivna fall skall visst pris åsättas vederbörande material eller prestation, vilket pris avräknas å statsbidraget. Såväl i det förra som i det senare hänseendet böra erforderliga bestämmelser upptagas i planen till företaget.

Vad härefter angår frågan, enligt vilken grund statsbidraget bör beräknas, synes någon tvekan näppeligen kunna råda därom, att i likhet med vad som i motsvarande avseende gäller i fråga om statens skogsutdikningsanslag, bidraget bör utgå med vissa procent av den beräknade kostnaden för företaget. Med hänsyn till de betydande skiljaktigheter, som föreligga mellan olika delar av riket såväl beträffande beskaffenheten av

de åtgärder, som erfordras i förevarande syfte, som i fråga om sättet och kostnaderna för deras utförande, vore det säkerligen mindre lämpligt att, såsom från vissa håll föreslagits, bestämma statsbidraget till visst belopp per hektar mark, som företaget avser. Huru omsorgsfullt en regel i detta syfte än utformades, skulle den dock ej kunna givas en avfattning, som passade för alla fall. Härtill kommer, att vid växlande arbetslöner och priser å skogsodlingsmaterial m. m. en dylik bestämmelse lätt skulle kunna medföra, att statsbidraget bleve antingen för högt eller för lågt. Det är visserligen obestriddt, att bidragets fixerande till visst maximalbelopp per hektar är ägnat att förebygga missbruk vid bidragsverksamhetens utövande, särskilt i fråga om beräkning av kostnaderna för vederbörande företag, men torde med hänsyn till den granskning av gjorda ansökningar om bidrag, som enligt det förut anförda skall äga rum i samband med fördelningen av för ändamålet tillgängliga medel mellan respektive bidragsbeviljande myndigheter, faran för dylikt missbruk vara synnerligen ringa. På grund härav finner sig kommittén böra förorda, att statsbidraget bestämmas att utgå med viss del av den beräknade kostnaden för företaget.

Den faktor, som enligt denna regel i första rummet är avgörande för bidragets bestämmande, är alltså storleken av sagda kostnad. Denna varierar självfallet avsevärt, alltefter som företaget avser skogsodling av kal mark, röjning av skräpskog med efterföljande skogsodling, röjning av dylik skog för erhållande av naturlig förnygring samt gallring i stavs-skogsbestånd. Därjämte varierar i vissa fall kostnaden för de särskilda åtgärderna inom olika delar av landet. Då det är av vikt, att vid uppskattning av ifrågavarande kostnad enhetliga normer tillämpas inom landet i dess helhet, må till ledning vid dylik uppskattning följande framhållas.

Såsom förut anförts, böra särskilda föreskrifter meddelas angående sättet för bestridande av kostnaderna för upprättande av planer till ifrågavarande företag, enligt vilka föreskrifter allenast en mindre del av dessa kostnader skall gäldas av vederbörande skogsägare. Vid sådant förhållande böra tydligen sagda kostnader ej till någon del inräknas bland dem, som skola ligga till grund för statsbidragets beräkning. Ej heller böra bland dessa inbegripas övriga kostnader för bidragsverksamhetens handhavande, vilka kostnader helt böra gäldas av staten. Till dylika kostnader äro att hänföra utgifter för granskning av upprättade planer, för övervakande av företags behöriga utförande (dock ej arbetsledning), för avsyning och godkännande av däri ingående arbete m. m. Då vidare, såsom i det följande kommer att närmare utvecklas, speciella bestämmelser böra meddelas i fråga om ansvaret för vidmakthållande av skog, som uppdragits med hjälp av statsbidrag, samt dessa bestämmelser böra åsyfta, att det skall åligga vederbörande bidragstagare att vidtaga erforderliga åtgärder i detta avseende, dock i regel med rätt för honom att från den

bidragsbeviljande myndigheten kostnadsfritt erhålla skogsodlingsmaterial och arbetsledning, böra uppenbarligen ej heller kostnaderna för dessa åtgärder upptagas bland de utgifter, som skola tjäna till ledning för statsbidragets beräkning.

Med tillämpning av det nu anförda torde i allmänhet svårighet ej möta att närmare fastställa sistnämnda utgifter. Till dessa böra sålunda väsentligen hänföras erforderliga arbetskostnader för utförande av den skogsodlings- eller skogsvårdsåtgärd, varom fråga är, jämte nödiga utgifter för arbetsledning samt, där fråga är om skogsodling, kostnader för skogsodlingsmaterial och för slitage å erforderliga maskiner eller redskap. Härförutom bör, där den bidragsbeviljande myndigheten finner nödigt att i samband med nämnda åtgärds utförande hägnad uppföres för fredande av det område, varå åtgärden vidtages, kostnaden för uppförande av dylik hägnad inräknas i förevarande utgifter. Däremot bör ej i dessa inbegripas stämplingskostnad. I de fall, då stämpling erfordras, bör denna verkställas redan vid upprättande av plan till företaget och kostnaden för stämplingen sålunda inräknas i plankostnaderna.

Avser företaget röjning i skräpskog eller gallring i stavaskogsbestånd eller eljest avverkning av skog, bör det beräknade avsättningsvärdet å det virke, som skall avverkas, avdragas från summan av kostnaderna för företaget. Allenast restbeloppet bör sålunda läggas till grund för bidragets beräkning.

Vad härefter angår den andra faktorn för statsbidragets bestämmande eller den andel av ifrågavarande kostnadsbelopp, varmed bidraget bör utgå, må till en början erinras, att enligt kungl. kungörelsen den 20 maj 1927 (nr 206) angående statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk dylikt bidrag må uppgå till högst hälften av kostnaden för det företag, som bidraget avser, samt att jämlikt omförmälda kungörelse den 27 juni 1927 (nr 270) statsbidrag till skogsutdikningsföretag må beviljas till högst 40 procent av den utav vederbörande myndighet godkända kostnaden för torrlägningsarbetet.

Vid bestämmande av bidraget till här avsedda åtgärder bör givetvis tillses, å ena sidan, att bidraget erhåller sådan storlek, att det förmår uppväcka ett allmänt intresse bland vederbörande markägare för vidtagande av dylika åtgärder samt, å andra sidan, att staten ej för ändamålet gör större uppoffring än som verkligen är behöfligt. Med avseende å tillämpning av den förra synpunkten i förevarande fall är att märka, att det slutliga ekonomiska resultatet av skogsodling, särskilt sådan å gammal kalmark, torde i regel inträda betydligt senare än då fråga är om skogsdikning samt att behovet att använda legd arbetskraft är större med avseende å den förra åtgärden än beträffande den senare. Sistnämnda förhållande äger, bland annat, samband därmed, att skogsodling lämpligen kan utföras allenast under kortare tid av året, under det skogsdikning kan verkställas under alla årstider, blott marken ej är frusen.

Med hänsyn härtill och då kostnaden för skogsodling per hektar i stort sett torde få anses motsvara kostnaden för skogsdikning samt, på sätt i det följande kommer att närmare framhållas, utförande av skogsodling med hjälp av statsbidrag bör medföra förpliktelse att vidmakthålla den skog, som uppkommit genom odlingen, under viss tid, torde vägande skäl föreligga att medgiva högre statsbidrag i fråga om skogsodling än beträffande skogsdikning. I anslutning till vad flere skogsvårdsstyrelser hemställt finner sig kommittén därför böra föreslå, att statsbidrag till skogsodlingsföretag, varom här är fråga, må beviljas till högst 50 procent av den utav vederbörande myndighet godkända kostnaden för företaget.

Vad angår röjning i skräpskogar för erhållande av naturlig föryngring, torde visserligen dylik röjning i regel lämna något bättre ekonomiskt utbyte än skogsodling, men då även i detta fall statsbidraget bör förbindas med skyldighet för markägaren att vidmakthålla den efter röjningen uppkomna plantskogen samt det är ett nationalekonomiskt intresse av synnerlig vikt, att ifrågavarande röjningar skyndsamt komma till utförande, synes statsbidrag till dessa böra utgå efter samma grund som statsbidrag till skogsodling. Kommittén vill härvid erinra, att i Västerbottens och Norrbottens län, där ifrågavarande röjningar äro av särskild betydelse, skogsvårdsstyrelserna för närvarande bevilja bidrag till dessa åtgärder med belopp, som avsevärt överstiga halva kostnaden för arbetenas utförande.

Beträffande slutligen gallringar i stavaskogsbestånd, vilka bestånd, såvitt känt är, förekomma allenast i Norrland och Dalarna, är intresset för utförande av dylika gallringar i allmänhet ännu så ringa, att ett verkamt bidrag erfordras, därest några mera omfattande åtgärder av denna art inom en näraliggande framtid skola komma till stånd. Det är jämväl att märka, att gallringarna med hänsyn till skogarnas läge och beskaffenhet ofta lämna mindre gynnsamt ekonomiskt resultat än röjningarna i skräpskogarna. Av dessa skäl tillstyrker kommittén, att även berörda gallringar i fråga om statsbidrag likställas med förenämnda skogsodlingsföretag.

Enligt kommitténs mening föreligga ej tillräckliga skäl att från nu föreslagna grunder för statsbidragets beräknande medgiva undantag i fråga om kalmarsarealer av ringa storlek eller mindre bemedlade skogsägare. De av vissa skogsvårdsstyrelser härutinnan framställda förslagen finner kommittén därför ej böra föranleda någon åtgärd.

Allmänna villkor för statsbidrag.

*Markens
lämplighet för
skogsproduk-
tion.*

Enligt sakens natur bör statsbidrag till företag, varom här är fråga, kunna beviljas allenast under förutsättning, att den mark, som företaget avser, med hänsyn till de i det särskilda fallet föreliggande omständigheterna lämpligen bör användas till skogsproduktion. Det bör härvid ej anses tillfyllest, att de förhandenvarande skogsbiologiska förhållandena äro sådana, att marken är tjänlig till skogsbörd, utan bör därjämte fordras, att markens användande för skogsproduktion är förenligt med tillämpande av en rationell hushållning å vederbörande fastighet. Prövningen i detta avseende bör ankomma å vederbörande bidragsbeviljande myndighet. Finner denna, att marken eller någon del därav bör disponeras såsom betesmark för ordnat betesbruk eller eljest för annat ändamål än skogsbörd, bör alltså bidrag beträffande marken eller sagda del vägras. Vid ifrågavarande prövning torde hänsyn böra tagas till behovet av mark för olika bruksändamål ej allenast å den fastighet, varå marken är belägen, utan även å med denna sambrukad fastighet. Till underlättande av en dylik prövning, som i särskilda fall kan möta betydande svårighet, bör vid upprättande av plan till företag, varom fråga är, erforderlig utredning i ämnet verkställas. Av särskild betydelse är, att härvid behovet av betesmark för ordnat betesbruk undersökes, och torde en dylik undersökning i vissa fall förutsätta, att för vederbörande fastighet eller fastigheter en fullständig uppdelning verkställles mellan mark, som bör användas för skogsbörd, och mark, som bör brukas till förstnämnda ändamål. Då för bedömande av frågan, till vilket bruksändamål mark bör användas, understundom speciell sakkunskap i lanthushållning kräves, synes den bidragsbeviljande myndigheten böra äga rätt att vid prövning av dylik fråga infordra utlåtande från person med dylik sakkunskap. Kommittén förutsätter, att hushållningssällskapens tjänstemän härvid i första rummet komma att anlitas. Om så finnes lämpligt, är den bidragsbeviljande myndigheten själfvallet oförhindrad att uppdraga åt dylik tjänsteman att redan före eller i samband med upprättande av plan till företaget avgiva yttrande rörande spörsmål av ifrågavarande beskaffenhet.

*Företagets
ekonomiska
bärighet.*

En ytterligare förutsättning för beviljande av statsbidrag till här avsett företag bör, såsom förut antytts, vara, att nyttan av företaget minst motsvarar den kostnad, som företagets utförande kräver. Med nytta avses här det gagn, som företaget kan antagas medföra från skogsproduktiv synpunkt. De fördelar i socialt eller annat hänseende, som företaget kan medföra, må sålunda ej härvid tagas i betraktande. För bestämmande av företagets nytta i förstangivna avseende torde i allmän-

het ej erfordras några mera ingående beräkningar angående det värde-resultat, som genom företaget åstadkommes, utan torde vara tillfyllest med en uppskattning av företagens bärighet enligt allmänna erfarenhetsgrundsatser. Allenast i de fall, då tvekan i detta avseende råder, torde närmare kalkyler rörande företagens ekonomiska berättigande böra verkställas.

*Företråde för
företag, som
lämna störst
vinst.*

Från nationalekonomisk synpunkt är det uppenbarligen av vikt, att åtgärder i förevarande syfte först komma till utförande beträffande sådana marker, som erbjuda de gynnsammaste förutsättningarna för skogsproduktion. I anslutning härtill torde böra stadgas, att bidrag skall först utgå till sådana företag, som äro mest förtjänta av understöd. Denna bestämmelse bör dock ej anses innebära, att den bidragsbeviljande myndigheten i varje fall är pliktig att i första rummet lämna bidrag till de företag, som beräknas giva störst vinst. Med uppställande av en dylik fordran skulle inom vissa skogsvårdsstyrelseområden understöd i allmänhet ej kunna lämnas till skogsodling av lämpliga kalmarker, förrän bidrag enligt därom gjorda ansökningar utgått till rensningar och röjningar av de inom området befintliga skräpskogar, enär de senare åtgärderna i regel torde vara något mera vinstgivande än de förra. Såsom tidigare antytts, har emellertid den ifrågasatta bidragsverksamheten till ändamål ej allenast att direkt genom de åtgärder, vartill statsbidrag utgår, åstadkomma en ökad skogsproduktion å vissa marker och därigenom höja avkastningen av landets skogar utan även att skapa och utveckla ett allmänt intresse bland landets enskilda skogsägare för vidtagande av åtgärder i enahanda syfte. Ett förverkligande av sistnämnda önskemål förutsätter, att understöd lämnas till dylika åtgärder i vidast möjliga omfattning och sålunda beträffande samtliga de marktyper, vartill bidrag enligt kommitténs förslag överhuvud må utgå. Med denna utgångspunkt kan innebörden av förenämnda bestämmelse sägas vara, att samtliga dessa marktyper böra i fråga om rätt till bidrag anses likställda men att inom varje typ bidrag i första rummet bör lämnas till de företag, som kunna antagas medföra de gynnsammaste ekonomiska resultaten.

*Fråga om rätt
att kumulera
här avsett
statsbidrag
och annat all-
mänt under-
stöd.*

En fråga av stor praktisk betydelse är, huru den nu ifrågasatta bidragsverksamheten skall avgränsas i förhållande till annan liknande verksamhet från det allmännas sida. Såsom förut omnämnts har flertalet skogsvårdsstyrelser sedan länge av skogsvårds-kassornas medel lämnat understöd till skogsodling av kala skogsmarker och andra åtgärder, som enligt kommitténs förslag skola kunna bliva föremål för statsbidrag. Dessa understöd hava ej utgått efter enhetliga grunder utan varje skogsvårdsstyrelse har ägt befogenhet att härutinnan träffa de bestämmelser, som den med hänsyn till sin ekonomiska ställning och förhållandena

i orten funnit lämpligast. Vissa skogsvårdsstyrelser, som haft jämförelsevis god ekonomi, hava ställt avsevärda belopp till förfogande för ändamålet och bestritt en betydande del av kostnaderna för ifrågasättande åtgärder, under det andra kunnat understödja dessa allenast i mycket obetydlig omfattning.

Vid bedömandet av förevarande fråga må till en början erinras, att enligt kungl. kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270) angående villkoren för statsbidrag från statens skogsutdikningsanslag dylikt bidrag ej må utgå för sådant i torrläggning ingående arbete, vartill annat statsunderstöd i form av bidrag eller lån eller bidrag från skogsvårdskassa förut utgått eller utgår. Däremot utgör enligt kungörelsen den omständigheten, att till annan del av företaget än bidraget avser eller till upprättande av förslag till företaget statsunderstöd eller bidrag från skogsvårdskassa utgått eller utgår, ej hinder för bidrags beviljande.

Under förarbetena till nämnda kungörelse rådde enighet därom, att bidrag från skogsutdikningsanslaget ej borde utgå till sådant arbete, vartill annat statsunderstöd, vare sig i form av bidrag eller lån, utginge. Däremot voro meningarna delade, huruvida understöd från skogsvårdskassa borde i berörda avseende likställas med statsunderstöd och sålunda ej få kumuleras med bidrag från skogsutdikningsanslaget. I förenämnda betänkande den 26 november 1926, vari förslag framlades om anvisande av anslag för understödjande av skogsdikning, uttalades utan särskild motivering, att bidrag från nämnda anslag och understöd från skogsvårdskassa borde få utgå till samma företag, under det att i den proposition nr 156, vari nämnda förslag med vissa ändringar förelades 1927 års riksdag, gjordes gällande, att sådan kumulering ej borde vara medgiven. Till stöd för sistnämnda ståndpunkt, som godkändes av riksdagen, anförde föredragande departementschefen, att en dylik regel syntes påkallad särskilt med hänsyn till grundsatsen, att bidrag från det allmännas sida till skogsutdikningsföretag ej borde lämnas i större utsträckning än som vore nödigt för ernående av det med understödsverksamheten avsedda syftet. I propositionen redogjordes därjämte för vissa skogsvårdsstyrelsers yttranden över berörda betänkande, i vilka yttranden framhölls, att den i betänkandet i förevarande avseende intagna ståndpunkten syntes olämplig så till vida, att därigenom skogsägare inom de län, där skogsvårdskassans ställning medgäve, att bidrag lämnades till dikningar, ställdes i en allt för gynnsam ställning gentemot skogsägare inom andra län med mindre välbeställd skogsvårdskassa. Till följd härav skulle den enskilda dikningsverksamheten bliva vida lättare att stimulera i förstnämnda län, varigenom dessa finge större möjligheter att upptaga den tävlan om tilldelning från det ifrågasatta skogsutdikningsanslaget, som utan tvivel komme att uppstå mellan länen.

Kommittén anser, att de regler, som i förevarande avseende gälla beträffande bidrag från statens skogsutdikningsanslag, böra förlänas gil-

tighet även i fråga om bidrag från det nu ifrågasatta anslaget. En konsekvent tillämpning av grundsatsen, att statens kostnader för ifrågavarande ändamål i intet fall böra göras större än som erfordras för vinnande av det därmed avsedda syftet, förutsätter uppenbarligen, att kumulering ej medgives vare sig mellan här avsett bidrag och annat statsunderstöd eller mellan dylikt bidrag och understöd från skogsvårdskassa. Vad sistnämnda fall angår synes därjämte visst fog böra tilläggas den i berörda skogsvårdsstyrelsers yttranden framförda synpunkten, att, om kumulering i detta fall finge äga rum, en i ekonomiskt avseende gynnsamt ställd skogsvårdsstyrelse skulle bliva i tillfälle att bland skogsägarna inom sitt verksamhetsområde skapa ett mycket stort intresse för åtgärder i förevarande syfte och på denna väg, till förfång för fatigare skogsvårdsstyrelser, tillförsäkra sig en större andel av det ifrågasatta anslaget än som eljest kunnat ske. Det bör även i detta sammanhang uppmärksammas, att skogsvårdskassorna till övervägande del utgöras av anslag från staten samt av skogsvårdsavgifter, vilka senare måste anses såsom medel av statlig natur, samt att det därför synes i och för sig riktigt att i förevarande avseende likställa understöd från dylik kassa och egentligt statsunderstöd.

I likhet med vad som gäller i motsvarande avseende i fråga om statens skogsutdikningsanslag bör dock hinder ej möta, att bidrag från skogsvårdskassa lämnas till upprättande av förslag till sådant företag, varom här är fråga. Att härutinnan genomföra full likformighet mellan olika skogsvårdsstyrelseområden synes ej nödigt eller lämpligt.

Den ståndpunkt, som kommittén nu intagit med avseende å frågan om rätt att kumulera här avsett bidrag och annat allmänt understöd, innebär ej, att dylikt bidrag ej skulle kunna utgå för verkställande av skogsodling å mark, som tidigare varit föremål för torrläggning med understöd från skogsutdikningsanslaget. Skogsodlingen och torrläggningen äro i detta fall att betrakta såsom två skilda företag och kunna sålunda var för sig självständigt komma i åtnjutande av statsunderstöd.

Fråga om statsbidrag till aktiebolag.

I likhet med vad som gäller i fråga om bidrag från statens skogsutdikningsanslag torde statsbidrag från det nu ifrågasatta anslaget ej böra utgå till aktiebolag. Det synes böra förutsättas, att aktiebolagen i allmänhet förfoga över tillräckliga medel och erforderlig sakkunskap för att bedriva skötseln av dem tillhöriga skogar efter rationella grunder, och att de sålunda för detta ändamål i regel ej hava behov av statens hjälp.

Skyddande av område, var till statsbidrag utgår, mot skada genom betning.

Flere skogsvårdsstyrelser hava i sina yttranden i ärendet framhållit, att statsbidrag till åtgärder i förevarande syfte borde utgå under villkor, att markägaren förbunde sig att under viss tid, förslagsvis 10 å

20 år, freda det område, varå åtgärderna vidtagits, mot betning av kreatur. Om markägaren bruste i fullgörandet av denna förbindelse och skogsväxten å området härigenom skadades, borde han vara pliktig att antingen på egen bekostnad verkställa erforderlig hjälpkultur eller återbetala bekommet statsbidrag.

Skogsvårdsstyrelsen i Hallands län har däremot uttalat tvekan, huruvida särskilt skydd mot betesskador å områden, vartill statsbidrag beviljats, borde ifrågasättas. Styrelsen har härvid framhållit, att, då ägare av mark, som varit föremål för kulturåtgärder, själv nedlagt kostnader å dessa, han torde kunna förutsättas vara benägen att självmant vidtaga anstalter för kulturens skyddande mot betning. Möjligheten att utan dyrbara stängningsåtgärder inskränka betet begränsades visserligen till hans egna kreatur men, då kulturer av ifrågavarande slag komme att uppstå å de flesta hemman, syntes det som med vart år faran för betesskador skulle minska. Med nu gällande bestämmelser kunde för övrigt betning med får och getter stävjas. Styrelsen kunde visserligen ej förneka, att betesdjuren gjorde intrång å kulturerna, men å andra sidan vore skadegörelsen näppeligen av den omfattning, att man icke kunde invänta en ny betryggande stängselförordning.

Med hänsyn till de betydande skadegörelser, som betesdjur kunna förorsaka å kulturfält och plantskogar, anser kommittén, i likhet med ett flertal skogsvårdsstyrelser, att det principiellt bör åligga den markägare, som tilldelas statsbidrag till utförande av åtgärder i förevarande syfte, att vidtaga erforderliga anstalter för fredande mot betesdjur av det område, varå nämnda åtgärder vidtagits. Någon åtskillnad bör härvid ej göras mellan skogsodlingar och rensningshuggningar för erhållande av naturlig förnygring, då i båda fallen den uppkomna plantskogen kan ödeläggas genom betning. Enligt kommitténs mening bör dock ej någon allmän skyldighet att vidtaga fredningsåtgärder med avseende å företag, vartill statsbidrag utgår, stipuleras. I vissa fall äger över huvud betning ej rum å sådana marker, som kunna bliva föremål för bidrag — detta är exempelvis händelsen å de orter, där ordnat betesbruk allmänt genomförts — och i andra fall förekommer betning å dylika marker i så obetydlig omfattning, att den genom betningen förorsakade skadan å skogsväxten är mycket ringa eller ingen. Enligt vad kommittén inhämtat pläga sålunda skogsvårdsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län vid lämnande av understöd till hyggesrensningar, avseende borttagande av oväxtlig skog för erhållande av naturlig förnygring, i allmänhet ej föreskriva uppförande av hägnad omkring det område, varå rensningen ägt rum, enär styrelserna funnit vidtagandet av dylik åtgärd i regel draga allt för stor kostnad i förhållande till den nytta, som därigenom vinnes. Betning å skogsmarkerna äger visserligen rum inom styrelsernas verksamhetsområden men oftast i så liten omfattning i förhållande till markernas areal, att den av betningen för-

orsakade skadan å skogsväxten är obetydlig. Därest styrelserna såsom villkor för understödjande av berörda hyggesrensningar skulle fordra, att hyggesområdena inhägnades, skulle sannolikt markägarnas intresse för dessa åtgärder komma att avsevärt minskas.

På grund av vad sålunda anförts och då ett närmare bestämmande av de fall, i vilka fredningsåtgärder beträffande här avsedda områden böra av markägarna vidtagas, ej lämpligen kan ske, har kommittén ansett sig böra föreslå, att det skall ankomma å den bidragsbeviljande myndigheten att pröva och avgöra, när skyldighet att vidtaga dylika åtgärder skall föreligga. Finner myndigheten sådan åtgärd påkallad, har den sålunda att i det kontrakt, som skall upprättas med bidragstagaren, införa föreskrift härom. Denna föreskrift kan avse skyldighet vare sig att före eller i samband med utförandet av den skogsodlings- eller skogsvårdsåtgärd, vartill bidrag beviljats, uppföra för ändamålet erforderlig hägnad eller att framdeles efter påfordran av myndigheten göra detta. Föreskriften kan vidare äsyfta, antingen att markägaren skall uppföra hägnaden omkring det område, med avseende varå bidrag beviljats, eller att annan hägnadsåtgärd, som har enahanda verkan, skall vidtagas (exempelvis att hägnad skall anordnas omkring ett av markägaren till ständig betesvall utlagt område). En förutsättning för meddelande av föreskrift enligt det senare alternativet bör dock vara, att kostnaden för däri avsedd hägnadsåtgärd ej överstiger kostnaden för inhägnande av det område, för vilket bidrag beviljats. Tydligt är, att det även bör ankomma å den bidragsbeviljande myndigheten att bestämma beskaffenheten av den hägnad, som i varje fall skall uppföras, eller, om hägnad redan uppförts, godkänna denna.

Finner den bidragsbeviljande myndigheten skäl föreligga att föreskriva uppförande av hägnad i förevarande syfte, bör det åligga bidragstagaren att underhålla dylik hägnad under så lång tid, som skogsväxten å det område, med avseende varå bidrag utgått, behöver skyddas mot betesdjur. Denna tid är tydligen av växlande längd för olika trakter av landet, beroende på skiljaktigheter i klimat, markbeskaffenhet, läge m. m. och därav betingade olika växtförhållanden. Ett fixerande av denna tid, vare sig för riket i dess helhet eller för skilda delar därav, torde därför ej lämpligen kunna ske. Ett uttryck för den tidrymd, varunder hägnad i förevarande fall bör av markägaren underhållas, torde i stället böra vinnas genom en bestämmelse, som direkt hänför sig till utvecklingen av den skog, som uppkommit å ifrågavarande område. I anslutning härtill och då behov av skydd mot betesdjur väsentligen föreligger i fråga om skog, som befinner sig i plantskogsstadiet, har kommittén funnit sig böra föreslå, att skyldighet att underhålla hägnad i förevarande fall skall föreligga, intill dess å området uppkommen skog nått den utveckling, att den ej längre är att räkna såsom plantskog. Erinras må, att innebörden av begreppet plantskog, bland annat med hänsyn till

stadgandet i 9 § andra punkten skogsvårdslagen, numera torde vara allmänt känd bland landets skogsägare.

Försummar bidragstagaren honom åliggande skyldighet att uppföra eller underhålla hägnad för fredande av område, med avseende på statsbidrag utgått, bör den bidragsbeviljande myndigheten vara berättigad att på den försumliga bekostnad avhjälpa bristen, och bör den försumliga därjämte vara pliktig att, ifall företaget eller till följd därav uppkommen skog genom försummelsen skadats av betesdjur, enligt myndighetens bestämmande vidtaga för skadans avhjälpan erforderlig hjälpkultur eller annan för ändamålet påkallad åtgärd. Myndigheten bör dock även vara berättigad, om detta finnes lämpligare, att återfordra av bidragstagaren lyftat statsbidrag jämte ränta därpå.

Förenämnda skyldighet att uppföra och underhålla hägnad kan på grund av det med bidragstagaren upprättade kontraktet göras gällande allenast mot denne. Om bidragstagaren till annan överlåter det område, därpå skogsodlings- eller skogsvårdsåtgärder med hjälp av statsbidrag utförts, är den nye ägaren ej underkastad sagda skyldighet utan äger borttaga hägnaden och låta beta området. Han löper härvid ingen annan risk än att enligt 9 eller 10 §§ skogsvårdslagen skyldighet kan inträda för honom att vidtaga åtgärder för återväxtens betryggande. En dylik anordning kan ej anses tillfredsställande. Det kan visserligen antagas, att den nye ägaren i eget intresse i allmänhet låter hägnaden kvarstå, men däremot torde det ej kunna förutsättas, att han städse håller hägnaden i fredgillt skick, om han ej därtill har någon förpliktelse. För att göra bidragstagarens skyldigheter i förevarande avseende bindande även för den nye ägaren kunna väsentligen två vägar anlitas. Den ena avser att genom lagbestämmelser förklara, att nämnda skyldigheter skola gälla även mot ny ägare. Den andra åsyftar att i det med bidragstagaren upprättade kontraktet upptaga föreskrifter av innehåll, att bidragstagaren är pliktig tillse, att, innan det område, som företaget angår, av honom överlåtes till annan, denne till den bidragsbeviljande myndigheten avgiver skriftlig utfästelse att fullgöra bidragstagarens skyldigheter i förevarande avseende ävensom att i sin ordning ej överlåta området till annan, utan att denne till myndigheten gör enahanda åtagande. Om nu angivna utväg anlitas, bör därjämte i kontraktet införas bestämmelse om verkan därav, att överlåtelse av området sker i strid med vad sålunda föreskrivits, och synes för sådant fall böra gälla, att den försumliga skall vara pliktig att till den bidragsbeviljande myndigheten återgälda det lämnade statsbidraget jämte ränta därpå. Av nu angivna två alternativ är det förra från formella synpunkter otvivelaktigt att föredraga. Frågan om giltighet mot ny ägare av här avsedda skyldigheter torde dock knappast vara av den grundläggande betydelse, att man för dess lösning bör tillgripa en så ingripande åtgärd som lagstiftning. Finner den bidragsbeviljande myndigheten, att hägnad er-

fordras för fredande av här avsett område, torde den i regel föreskriva, att denna skall uppföras i samband med utförandet av den skogsodlings- eller skogsvårdsåtgärd, varom fråga är, och alltså innan ännu statsbidraget blivit till fullo utbetalt. Den sålunda uppförda hägnaden torde i regel utan underhåll stå fredgill under hela den tid, varunder å området uppkommen plantskog behöver skyddas mot betesdjur. Allenast i undantagsfall torde det förekomma, att behov av uppförande eller underhåll av hägnad för här avsett ändamål inträder, *efter det* företag, varom nu är fråga, slutförts och därtill beviljat statsbidrag utbetalts, och för dessa undantagsfall torde kontraktsbestämmelser av förut angivet innehåll vara tillfyllest för tillgodoseende av det allmännas intresse i fråga om skyddande av den å området uppkomna skogen mot skadegörelse genom betning.

Vidmakthållande av skog, som uppdragits med hjälp av statsbidrag.

Tydligt är, att beståndet av nämnda skog ej är tryggt allenast genom dess skyddande mot dylik skadegörelse. Skador å skogen kunna förorsakas även genom naturhändelser av olika slag (angrepp av svampar och insekter, frost, torka, vattenflöden etc.) samt genom brand, åverkan m. m.

Hänsyn till statens intresse torde kräva, att, om skada å skogen inträffar under dess tidigare utveckling, erforderliga åtgärder vidtagas för skadans avhjälpande. I annat fall skulle statsbidraget ej sällan komma att bliva till ingen eller ringa nytta. Å andra sidan är uppenbart, att statsbidraget ej lämpligen kan förbindas med villkor, att beståndet av den skog, som med hjälp av statsbidraget uppdragits, skulle tryggas under obegränsad tid.

Med dessa utgångspunkter och i anslutning till bestämmelsen i 9 § andra punkten skogsvårdslagen rörande vidmakthållande av skog, som genom vidtagna reproduktionsåtgärder eller naturlig förnygring uppkommit å avverkat område, har kommittén ansett sig böra föreslå, att skog, som uppkommit genom åtgärd, vartill statsbidrag utgått, skall av bidragstagaren vidmakthållas, intill dess skogen nått den utveckling, att den ej längre är att räkna såsom plantskog. Under denna tid bör det sålunda åligga bidragstagaren att, om skada å skogen uppstår, vidtaga för skadans botande erforderlig hjälpkultur eller nyodling eller annan för ändamålet behövlig åtgärd. Det torde dock ej böra överlämnas åt bidragstagaren att själv avgöra, när eller på vad sätt åtgärden skall utföras, utan synes bestämmanderätten härutinnan böra tillkomma den bidragsbeviljande myndigheten. I många fall torde det vara lämpligast, att redan i planen till här avsett företag föreskrift lämnas, inom vilken tid och på vilket sätt eventuellt erforderlig hjälpkultur skall utföras.

Det torde emellertid ej böra ifrågasättas, att bidragstagaren principiellt skall vidkännas hela kostnaden för avhjälpandet av de skador, som under förenämnda tid kunna uppkomma å skogen. En dylik bestäm-

melse skulle säkerligen avskräcka många skogsägare från att söka statsbidrag till ifrågavarande ändamål. Allenast för den händelse bidragstagaren själv varit vållande till skadan, synes en dylik föreskrift vara motiverad. I dylikt fall utgör bidragstagarens ansvar för berörda kostnad en konsekvens av det mellan bidragstagaren och den bidragsbeviljande myndigheten bestående kontraktsförhållandet, som måste anses vila på den förutsättning, att bidragstagaren skall göra vad å honom skäliga bör ankomma för att statens och hans gemensamma uppoffring skall leda till avsett resultat. Om däremot berörda förutsättning ej är för handen, torde skäliga hänsyn till bidragstagarens intresse kräva, att staten i viss omfattning understödjer botandet av uppkomna skador å skogen. Dylikt understöd synes lämpligen böra utgå i form av kostnadsfritt skogsodlingsmaterial samt sakkunnigt biträde vid arbetets utförande, vilka förmåner böra tillhandahållas genom den bidragsbeviljande myndigheten.

Underlåter bidragstagaren att fullgöra ifrågavarande botningsskyldighet, bör den bidragsbeviljande myndigheten vara berättigad att antingen kräva skyldighetens fullgörande eller att återfordra det statsbidrag, som av honom uppburits, jämte ränta därå, ävensom kräva ersättning för skogsodlingsmaterial och biträde, som myndigheten må hava lämnat till honom för botande av skada å skogen.

Den nu ifrågasatta skyldigheten kan lika litet som förenämnda hägnadsskyldighet på grund av det med bidragstagaren upprättade kontraktet göras gällande mot ny ägare till det område, vartill statsbidrag utgått. Då emellertid även den förra skyldigheten avser förpliktelse att vidtaga vissa åtgärder under längre tidrymd, är det uppenbarligen önskvärt, att jämväl denna skyldighet beredes giltighet mot ny ägare, och torde detta önskemål böra tillgodoses på enahanda sätt, som enligt kommitténs förslag skall tillämpas i fråga om förlänande av dylik giltighet åt berörda hägnadsskyldighet.

Den av kommittén föreslagna skyldigheten att vidmakthålla skog, som uppdragits med hjälp av statsbidrag, torde böra äga tillämpning även i det fall, att dylik skog skadats genom brand. Att, såsom skogsvårdsstyrelsen i Hallands län förordat, förebygga förlust på grund av dylik skada genom att såsom villkor för statsbidrag stadga förpliktelse att brandförsäkra skogen upp till en ålder av 30 år, finner sig kommittén ej kunna tillstyrka. Tillräckliga skäl torde ej föreligga att för avhjälpande eller förebyggande av skada genom brand i detta sammanhang träffa andra bestämmelser än i fråga om andra skador å här avsedd skog. Det bör jämväl uppmärksammas, att kostnaden för brandförsäkring å dylik skog enligt skogsvårdsstyrelsens förslag skulle bli ganska avsevärd och sannolikt bidra till minskande av skogsägarnas intresse för ifrågavarande understödsverksamhet.

Sättet för anvisande av medel till ifrågavarande ändamål.

Då de villkor, som enligt det förut anförda böra gälla för statsbidrag till åtgärder i förevarande syfte, väsentligen avvika från dem, som fastställts för understöd från andra statsanslag till skogliga ändamål, böra de medel, som äro avsedda att utdelas såsom dylika statsbidrag, ställas till förfogande genom anvisande för ändamålet av ett särskilt anslag. Detta anslag synes lämpligen kunna benämnas *statens skogsodlingsanslag*.

Anvisandet av ett dylikt anslag bör ej medföra någon inskränkning i den befogenhet, som nu tillkommer skogsvårdsstyrelserna att av dem tilldelade bidrag från anslaget till skogsvårdens befrämjande eller av andra i skogsvårdskassorna ingående medel fritt understödja skogsodling eller andra åtgärder i här avsett syfte å de under skogsvårdslagen lydande skogar. För bevarande av skogsvårdsstyrelsernas självständighet och oberoende är det av vikt, att styrelserna bibehållas vid sin nuvarande fria förfoganderätt över skogsvårdskassornas medel, vilken rätt av styrelserna utövats på ett för skogsvården mycket gagnande sätt. Det må i detta sammanhang jämväl erinras, att genom den centrala organisation för skogsvårdsstyrelserna, som år 1925 bildades med inrättandet av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, ökade garantier vunnits för en ändamålsenlig förvaltning av skogsvårdskassornas medel. Såsom förut berörts, bör dock i samband med anordnandet av ifrågavarande bidragsverksamhet den restriktion föreskrivas med avseende å skogsvårdskassornas handhavande, att statsbidrag från det nu ifrågasatta anslaget ej må lämnas till företag, vartill understöd utgått eller utgår från dylik kassa.

I det föregående har framhållits, att staten bör dels bestrida kostnaderna för handhavandet av ifrågavarande bidragsverksamhet med undantag av en mindre del av dessa, som bör gäldas av vederbörande bidragstagare, dels ock i viss omfattning understödja åtgärder för vidmakthållande av plantskog, som uppdragits med hjälp av statsbidrag. Då storleken av de belopp, som för dessa ändamål erfordras, är beroende av den omfattning, vari statsbidrag anvisas, torde sagda belopp böra beräknas till viss kvotdel av de medel, som äro avsedda att utdelas såsom statsbidrag, samt fördelas mellan de bidragsbeviljande myndigheterna efter enahanda grund som berörda medel. Med hänsyn härtill torde de belopp, som erfordras för berörda ändamål, lämpligen böra ställas till förfogande på det sätt, att det ifrågasatta skogsodlingsanslaget gives sådan storlek, att jämväl sagda belopp därur kunna anvisas.

Speciell motivering.

I överensstämmelse med de allmänna grunder, som i det föregående angivits, har kommittén utarbetat ett vid betänkandet fogat *förslag till kungörelse angående villkor för statsbidrag från statens skogsodlingsanslag*. Förslaget har, i den mån så lämpligen kunnat ske, avfattats i anslutning till förenämnda kungörelse den 27 juni 1927 (nr 270) angående villkoren för statsbidrag från statens skogsutdikningsanslag.

Beträffande de särskilda bestämmelserna i förslaget får kommittén anföra följande.

Mom. 1.

Med avseende å föreskrifterna i detta moment, vilka angiva det ändamål, vartill statsbidrag från det ifrågasatta anslaget må beviljas, hänvisas till det föregående.

Mom. 2.

I första stycket av detta moment hava i anslutning till vad kommittén tidigare anfört upptagits bestämmelser om sättet för anvisande till skogsvårdsstyrelserna av medel, avsedda att av styrelserna utdelas såsom statsbidrag, ävensom av särskilda förvaltnings- och understödsbidrag för bestridande av styrelsernas kostnader för bidragsverksamhetens handhavande samt för understödjande av åtgärder för vidmakthållande av skog, som uppdragits med hjälp av statsbidrag. Enligt dessa bestämmelser har skogsvårdsstyrelse att före viss dag hos Kungl. Maj:t göra framställning om anvisande av dylika medel och bidrag och därvid foga förteckning över sådana till styrelsen inkomna ansökningar om statsbidrag, som styrelsen funnit vara av beskaffenhet att böra beviljas. Då det är önskvärt, att berörda framställningar göras så tidigt, att ärendet hinner av Kungl. Maj:t prövas och avgöras i god tid innan de arbeten, vartill statsbidrag skall utgå, böra påbörjas, har i förslaget upptagits föreskrift, att dylika framställningar skola årligen ingivas före den 15 november. Därjämte har med hänsyn till önskvärheten, att förenämnda förteckningar av samtliga skogsvårdsstyrelser upprättas enligt enhetliga grunder, införts en bestämmelse av innehåll, att formulär till dessa förteckningar fastställas av Kungl. Maj:t.

Föreskrifterna i andra och tredje styckena, däri angives, huru här avsedda medel skola utbetalas till skogsvårdsstyrelserna samt av dem bokföras och redovisas m. m., hava avfattats i överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i mom. 2 i berörda kungörelse den 27 juni 1927 (nr 270), vilka bestämmelser ansetts böra vinna tillämpning även med avseende å medel, varom nu är fråga.

Mom. 3.

Beträffande första stycket, som upptager bestämmelser om sökande av statsbidrag samt om sättet för upprättande av förslag till utförande av företag, vartill statsbidrag sökes, hänvisas till den allmänna motiveringen.

I andra stycket har angivits vad ansökan om statsbidrag skall innehålla. Föreskrifterna härutinnan ansluta sig nära till motsvarande bestämmelser i mom. 3 av kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270).

Mom. 4—6.

Dessa moment, som upptaga bestämmelser om bidragsverksamhetens begränsande till sådan mark, som bör användas för skogsproduktion, om den ekonomiska bärigheten av företag, vartill statsbidrag må utgå, om olika företags företrädere till statsbidrag samt om rätt att kumulera bidrag och annat allmänt understöd, hava i det föregående närmare motiverats.

Mom. 7.

Beträffande bestämmelserna i första och andra styckena, som reglera sättet för statsbidrags utgående samt i vilket fall ersättning för hägnad må inräknas i kostnaden för här avsett företag, hänvisas till vad härutinnan förut anförts. Här må blott tilläggas, att enligt dessa bestämmelser allenast ersättning för *uppförande* av hägnad må inräknas i sagda kostnad samt att detta må ske blott i det fall, att den bidragsbeviljande myndigheten vid prövning av frågan om statsbidrag till företaget såsom sådant finner erforderligt, att hägnad uppföres för fredande av vederbörande område, och förty meddelar föreskrift härom. Har myndigheten vid tidpunkten för sagda prövning ansett behov av hägnad ej föreligga och sålunda ej meddelat någon bestämmelse i detta avseende, är myndigheten — under förutsättning att i kontraktet med bidragstagaren upptagits föreskrift enligt mom. 9 punkt 2) — väl oförhindrad att, om behov av hägnad senare inträder, fordra uppförande av sådan, men må statsbidrag till hägnadskostnaden i detta fall ej utgå. För sådan händelse synes dock billigheten kräva, att myndigheten berättigas att till sagda kostnad lämna särskilt understöd med högst 50 procent av denna, vilket understöd lämpligen bör utgå från det förvaltnings- och understödsbidrag, varom i mom. 2 förmåles.

Statsbidrag för här avsett ändamål bör utgå allenast till den, som med äganderätt innehar sådan skogsmark, som i mom. 1 sägs, dock att med äganderätt i förevarande sammanhang fideikommissrätt bör likställas. En dylik regel är påkallad, bland annat, med hänsyn till den i 9 mom. angivna skyldigheten för bidragstagare att vid överlåtelse av mark, med avseende varå statsbidrag utgått, öva tillsyn därå, att förvärvaren av marken utfäster sig att fullgöra bidragstagarens förpliktelser i vissa hänseenden. Sagda skyldighet förutsätter uppenbarligen, att bidragsta-

garen är markägare. En föreskrift i nu angivet syfte har införts i tredje stycket av detta moment. Av förut angivna skäl har därjämte här stadgats, att statsbidrag ej må utgå till aktiebolag.

Mom. 8.

Bestämmelsen i detta moment, enligt vilken skogsvårdsstyrelsen har att fastställa arbetsplan beträffande företag, vartill statsbidrag beviljats, motsvarar stadgandet i mom. 7 av kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270).

Mom. 9.

Med den, vars ansökan om statsbidrag beviljats, bör, såsom förut framhållits, vederbörande myndighet upprätta kontrakt, däri bidragstagarens skyldigheter i förhållande till myndigheten närmare angivas. I förevarande moment hava upptagits vissa föreskrifter om vad dylikt kontrakt skall innehålla.

Föreskrifterna i punkt 1), enligt vilka bidragstagaren i kontraktat skall förbinda sig att fullborda i företaget ingående arbete inom föreskriven tid och på behörigt sätt samt att tillskjuta för ändamålet utöver statsbidraget erforderliga medel ävensom att underkasta sig kontroll av myndigheten m. m., överensstämma i huvudsak med motsvarande bestämmelser i mom. 8 av kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270) och tarva ej särskild motivering. Det må dock framhållas, att enligt dessa föreskrifter den bidragsbeviljande myndigheten äger i kontraktet förbehålla sig bestämmanderätt, bland annat, angående sättet för arbetets utförande samt beskaffenheten av det skogsodlingsmaterial, som därvid må användas.

Vad angår föreskrifterna i punkterna 2) och 3), enligt vilka bidragstagaren skall i kontraktet tillförbindas, bland annat, dels att, om förhållandena därtill giva anledning, jämlikt vederbörande myndighets bestämmande uppföra och under viss tid underhålla hägnad för fredande av det område, som företaget avser, dels ock att i viss ordning vidmakthålla den skog, som uppdragits med hjälp av statsbidraget, hava de skäl, som ligga till grund för dessa föreskrifter, i det föregående närmare utvecklats. Detsamma gäller om motiven till föreskriften i punkt 4 rörande åläggande för bidragstagaren att före överlåtelse av det område, som företaget avser, tillse, att förvärvaren till skogsvårdsstyrelsen utfäster sig att fullgöra bidragstagarens förpliktelser enligt punkterna 2) och 3) m. m. Någon ytterligare motivering till dessa föreskrifter torde ej erfordras.

Mom. 10.

Den i detta moment upptagna ordningsföreskriften motsvarar bestämmelsen i mom. 8 sista stycket av kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270).

Mom. 11.

Vad i detta moment stadgas om ställande av säkerhet för fullgörande av kontrakt angående företag, varom nu är fråga, ävensom, därest mot kontraktet brytes, för återbärande av lyftad del av statsbidraget jämte ränta motsvarar bestämmelsen i mom. 9 av kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270). Förslaget avviker från berörda bestämmelse väsentligen därutinnan, att enligt förslaget vederbörande bidragsbeviljande myndighet äger medgiva befrielse från ställande av dylik säkerhet, när skäl därtill anses föreligga, under det enligt sagda bestämmelse bidragstagarens skyldighet i detta avseende är ovillkorlig. Förslagets ståndpunkt härutinnan är grundad därå, att statsbidragen till företag, varom här är fråga, i ej få fall torde uppgå till skäligen obetydliga belopp, i vilka fall ställande av säkerhet sålunda är mindre behöfligt, samt att fullgörandet av denna skyldighet för de mindre skogsägarna stundom kan vara mycket betungande. Därjämte är att märka, att statsbidragen till här avsedda företag ofta torde till huvudsaklig del komma att utgå i form av skogsodlingsmaterial och arbetsledning, därvid ställande av säkerhet ej är lika påkallat som vid penningbidrag. Vid nu angivna förhållanden synes någon betänklighet mot att medgiva den bidragsbeviljande myndigheten nyssangivna befogenhet desto mindre böra möta, som enligt förslaget statsbidrag må till övervägande del utbetalas allenast i mån av fortgången av det arbete, vartill bidraget utgår, samt att städse en fjärdedel av bidraget skall inestå, intill dess arbetet blivit vederbörligen avsynat och av myndigheten godkänt. Nu angivna bestämmelser om sättet för statsbidragets utbetalning innefatta visserligen ej någon garanti i fråga om fullgörande av bidragstagaren enligt 9 mom. åliggande förpliktelser att underhålla hägnad eller att vidmakthålla plantskog, men torde med hänsyn till beskaffenheten av dessa förpliktelser ställande av säkerhet för deras uppfyllande ej i alla fall vara nödigt.

Mom. 12.

Såsom under mom. 9 framhållits, äger enligt bestämmelserna i sagda moment den bidragsbeviljande myndigheten att i kontraktet med bidragstagaren förbehålla sig bestämmanderätt angående sättet för utförande av det arbete, vartill statsbidrag utgår, ävensom angående beskaffenheten av det skogsodlingsmaterial, som därvid må användas. I förevarande moment hava dessa bestämmelser kompletterats med föreskrift om skyldighet för myndigheten att öva tillsyn därå, att sagda arbete utföres på ändamålsenligt sätt, ävensom att meddela slutligt godkännande av arbetet. Härförutom har myndigheten särskilt anbefallts att, då fråga är om skogsodling, med synnerlig omsorg tillse, att därvid användes skogsfrö och plantor av kontrollerad, för orten lämplig beskaffenhet. Sistnämnda bestämmelse ansluter sig till föreskriften i 4 § punkten b) i förordningen den 15 juni 1923 (nr 213) angående skogsvårdsstyrelser, enligt

vilken föreskrift dylik styrelse har till uppgift att föranstalta därom, att inom dess verksamhetsområde finnes tillräcklig tillgång på skogsfrö och plantor av nyssangivna beskaffenhet.

Mom. 13.

Bestämmelsen i detta moment angående sättet för utbetalning av statsbidrag överensstämmer med motsvarande stadgande i mom. 11 av kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270). Bestämmelsen äger tydligen tillämpning allenast i fråga om statsbidrag eller del av sådant bidrag, som utgår i penningar.

Mom. 14.

Första stycket, som dels angiver vad den bidragsbeviljande myndigheten har att iakttaga vid meddelande av tillstånd till sådan avvikelse från fastställd arbetsplan, som föranleder minskning av kostnaden för företaget, dels ock upptager föreskrift om indragning av statsbidrag, överensstämmer, bortsett från en formell jämkning, med mom. 12 första stycket i kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270).

I andra stycket hava införts bestämmelser om verkan därav, att avvikelse utan tillstånd gjorts från fastställd arbetsplan eller att arbete, vartill statsbidrag utgår, icke fullbordats inom bestämd tid eller att föreskrifter, som den bidragsbeviljande myndigheten eljest meddelat beträffande sådant arbetes utförande (exempelvis angående beskaffenheten av det skogsodlingsmaterial, som därvid må användas), obehörigen åsidosatts. Enligt dessa bestämmelser, som nära ansluta sig till motsvarande stadganden i mom. 12 andra stycket i nyssberörda kungörelse, ankommer det å den bidragsbeviljande myndigheten att, om försummelse av nyss angiven art ägt rum, inställa vidare utbetalning av statsbidraget samt återfordra vad därav uppburits, varjämte ränta efter vissa grunder skall gäldas å sålunda uppburna medel.

Då föreskrifterna i andra stycket hava avseende allenast å arbete, vartill statsbidrag utgår, men dylikt bidrag, såsom förut framhållits, ej må lämnas till underhåll och, i vissa fall, ej heller till uppförande av hägnad för fredande av område, med avseende varå statsbidrag beviljats, samt statsbidrag vidare ej må beviljas till vidmakthållande av skog, som uppkommit å dylikt område — det understöd, som må utgå till en del av dessa arbeten är ej att likställa med statsbidrag — bliva bestämmelserna i andra stycket ej tillämpliga, därest någon eftersätter honom enligt upprättat kontrakt eller avgiven förbindelse åliggande skyldighet att utföra sådant arbete, som nyss sagts. Fullgörande av dylik skyldighet kan emellertid i många fall vara en nödvändig förutsättning för att vederbörande företag överhuvud skall medföra avsett resultat, och synes därför ett försummande av denna skyldighet böra hava samma verkan som ett eftersättande av arbete, vartill statsbidrag utgår. Även

dylik försummelse bör därför grunda rätt för den bidragsbeviljande myndigheten att dels återfordra det statsbidrag, som beviljats till vederbörande företag, dels ock kräva ränta därå. Härförutom torde emellertid dylik försummelse böra hava till följd, att den bidragsbeviljande myndigheten berättigas att, där skyldighet att uppföra eller underhålla hägnad eftersatts, återfordra särskilt understöd, som lämnats till hägnadens uppförande, jämte ränta därå samt, där skyldighet att vidmakthålla skog, som förut sagts, blivit åsidosatt, att fordra ersättning för skogsodlingsmaterial och biträde, som myndigheten tillhandahållit för skyldighetens fullgörande. Bestämmelser i nu angivet syfte hava införts i tredje stycket av detta moment.

Stadgandet i fjärde stycket överensstämmer i tillämpliga delar med föreskriften i mom. 12 tredje stycket av omförmälda kungörelse.

Mom. 15.

De i mom. 9 omförmälda skyldigheterna att uppföra och underhålla hägnad för fredande av område, med avseende varå statsbidrag utgått, samt att vidmakthålla å sådant område uppkommen skog skola, såsom förut nämnts, äga giltighet, intill dess dylik skog nått den utveckling, att den ej längre är att räkna såsom plantskog. Med hänsyn till den relativt långa tidrymd, varunder dessa skyldigheter sålunda äro avsedda att gälla, är det tydligen av särskild vikt, att vederbörande myndighet noggrant övervakar skyldigheternas fullgörande såväl av bidragstagaren som, därest bidragstagaren överlåter dylikt område till annan och denne gentemot myndigheten förbinder sig att fullgöra samma skyldigheter, av den senare. En föreskrift om myndighetens plikt i detta avseende har upptagits i förevarande moment. Då vidare giltighetstiden för ifrågavarande skyldigheter i vissa fall, särskilt i norra Sverige, torde sträcka sig utöver en tidrymd av tio år, har tillika stadgats förpliktelse för myndigheten att inom tio år efter upprättande av kontrakt angående här avsett företag eller efter avgivandet av sådan förbindelse, som nyss sagts, i laga ordning erinra vederbörande gäldenär om sagda skyldigheter, därest dessa vid sagda tidpunkt fortfarande äro gällande.

Mom. 16.

Den i detta moment upptagna bestämmelsen om skyldighet för varje skogsvårdsstyrelse, som förmedlar statsbidrag från ifrågavarande anslag, att årligen till Kungl. Maj:t avgiva redogörelse för verksamheten under nästföregående år, överensstämmer med stadgandet i mom. 14 av kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270).

Mom. 17.

I anslutning till den principiella uppfattning, som kommittén i det föregående uttalat angående skogssällskapets likställande med skogs-

vårdsstyrelse beträffande handhavandet av ifrågavarande bidragsverksamhet, har i detta moment stadgats, att vad enligt den föreslagna kungörelsen gäller om skogsvårdsstyrelse skall äga tillämpning jämväl i fråga om skogssällskapet med iakttagande, att skogssällskapet äger bevilja bidrag allenast till företag å skogar, vilka ägas av sällskapet eller vilkas vård och förvaltning utövas under medverkan och tillsyn av sällskapet. Sällskapets berörda befogenhet har dock, jämväl i anslutning till vad förut anförts, inskränkts att gälla allenast skogar under skogsvårdslagen. Sådana till sällskapet anslutna skogar, som omförmälas i 2 § 1 mom. skogsvårdslagen, hava följaktligen undantagits från rätt till bidrag.

Beräkning av behövt statsanslag.

En beräkning av det statsanslag, som med tillämpande av de av kommittén föreslagna grunder erfordras för vinnande av det med ifrågavarande understödsverksamhet avsedda syfte, är synnerligen vanskelig att verkställa. Till ledning för bestämmande av det belopp, som årligen bör av statsmedel anvisas till nämnda verksamhet, torde dock en approximativ uppskattning i berörda avseende här böra göras.

I första rummet synes härvid arealen av den mark, med avseende varå statsbidrag enligt kommitténs förslag må utgå, böra beräknas.

Såsom förut nämnts, må enligt förslaget under vissa villkor statsbidrag lämnas beträffande följande marker å skogarna under skogsvårdslagen:

1:o) kala skogsmarker, med avseende varå reproduktionsskyldighet enligt gällande eller äldre skogsvårdslag ej föreligger (till kala skogsmarker skola härvid hänföras jämväl skogsmarker, bevuxna med bestånd, som hava en slutenhetsgrad av högst 0·2);

2:o) vanhävdade marker, där skogsbeståndet är av synnerligen otillfredsställande slutenhet (d. v. s. där slutenhetsgraden utgör allenast 0·3 å 0·4) och tillika i stort sett saknar utvecklingsmöjligheter samt med avseende varå reproduktionsskyldighet enligt gällande eller äldre skogsvårdslag ej föreligger; och

3:o) marker, bevuxna med stavaskogsbestånd.

De under 1:o) avsedda kala markerna motsvara väsentligen de av ålder kala skogsmarkerna å skogar under skogsvårdslagen, vilka av kommittén i det föregående beräknats till 545 000 hektar. Markerna under 2:o) äro i huvudsak identiska med de i tabell IV angivna markerna med bestånd av

Uppskattning av den markareal, med avseende varå statsbidrag enligt förslaget må utgå.

slutenhetsgrad 0,3—0,4, vilka där beräknats omfatta en areal av 1 911 600 hektar.

Då enligt kommitténs förslag statsunderstöd ej må utgå till aktiebolag, böra emellertid nyssangivna arealer minskas med vad därav belöper å aktiebolag tillhöriga skogar under skogsvårdslagen.

Till upplysning i sistangivna avseende har kommittén med ledning av förenämnda inom finansdepartementet tillgängliga preliminära resultat från vissa utredningar i samband med 1928 års allmänna fastighetstaxering låtit upprätta omstående tabell (*tabell VII*) över de arealer kala skogsmarker och skogsmarker med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4, som finnas å skogar under skogsvårdslagen, vilka tillhöra andra skogsägare än aktiebolag. För fullständighetens skull hava i nämnda tabell upptagits jämväl de arealer skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd, som finnas å nämnda skogar. I tabellen hava särskilda uppgifter i nämnda hänseenden lämnats dels för varje landstingsområde och dels för en var av förenämnda tre zoner.

Av tabellen framgår, att å de däri avsedda skogar totala arealerna kala skogsmarker samt skogsmarker med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4 utgöra 1 061 600 respektive 1 305 400 hektar samt att av dessa arealer belöpa å zon I 355 600 respektive 671 100 hektar, å zon II 195 200 respektive 213 000 hektar och å zon III 510 800 respektive 421 300 hektar.

De i tabellen angivna arealerna kala skogsmarker inbegripa även den normala kalytan. Beräknas denna yta för ifrågavarande skogar efter enahanda grunder, som tillämpats för samtliga skogar under skogsvårdslagen, uppgår densamma för zon I till 280 600 hektar, för zon II till 140 200 hektar och för zon III till 175 800 hektar. Därest denna yta för varje zon drages från den i tabellen för zonen angivna arealen kalmark, erhålles den areal av ålder kal skogsmark, som finnes inom zonen å ifrågavarande skogar, och uppgår denna areal för zon I till 75 000 hektar, för zon II till 55 000 hektar och för zon III till 335 000 hektar. Totala arealen av denna mark å här avsedda skogar utgör sålunda 465 000 hektar.

De arealer av ålder kal skogsmark och skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4, som sålunda finnas å skogar under skogsvårdslagen, vilka tillhöra andra skogsägare än aktiebolag, kunna emellertid ej oförändrade läggas till grund för beräkning av behövliga statsanslag för ifrågavarande ändamål.

I detta avseende är att märka, att enligt kommitténs förslag statsbidrag må utgå allenast beträffande sådana skogsmarker med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4, för vilka röjningsvirkets avsättningsvärde understiger kostnaderna för erforderliga föryngringsåtgärder, samt att enligt förslaget statsbidrag ej heller må beviljas i fråga om mark, som finnes böra användas såsom betesmark för ordnat betesbruk eller eljest för annat ändamål än skogsproduktion eller som är av så dålig bonitet eller har så ogynn-

Tabell VII. Kal skogsmark, skogsmark, bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0·3—0·4 samt skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd å skogar under skogsvårdslagen, som tillhöra andra skogsägare än aktiebolag.

Zon	Landstingsområde	Skogsmark (hektar)			
		Kal (innefattande även mark med bestånd av slutenhetsgrad 0·0—0·2)	Bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0·3—0·4	Med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd ¹	
I	Norrbottnens	32 500	89 000	171 000	
	Västerbottnens	33 400	67 400	99 300	
	Jämtlands	107 400	180 000	186 500	
	Västernorrlands.....	38 200	75 700	170 000	
	Gävleborgs	42 200	41 000	73 800	
	Kopparbergs	51 900	170 000	288 000	
	Värmlands	50 000	48 000	60 000	
	Summa	355 600	671 100	1 048 600	
II	Västmanlands	8 800	15 900	20 600	
	Örebro.....	24 300	28 600	29 500	
	Uppsala	12 100	15 900	32 600	
	Stockholms.....	22 500	36 600	62 400	
	Södermanlands	41 400	42 000	54 800	
	Östergötlands.....	38 100	36 100	74 700	
	Skaraborgs	33 700	20 700	35 800	
Gotlands	14 300	17 200	19 900		
	Summa	195 200	213 000	330 300	
III	Älvsborgs	58 100	47 300	92 000	
	Kronobergs	81 100	72 200	152 000	
	Jönköpings.....	95 500	110 500	147 000	
	Kalmar norra	47 700	52 000	69 000	
	» södra	38 700	51 900	68 000	
	Göteborgs och Bohus	44 200	14 300	51 300	
	Hallands	56 000	15 000	78 400	
	Blekinge	20 300	26 000	63 700	
	Kristianstads	54 000	27 400	64 500	
	Malmöhus	15 200	4 700	12 700	
		Summa	510 800	421 300	798 600
		Totalsumma för zonerna I—III	1 061 600	1 305 400	2 177 500

¹ I de i denna kolumn angivna arealerna ingå betydande arealer kal skogsmark och skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0·3—0·4. Jämför texten å sid. 17.

sam belägenhet, att utförande av skogsodling eller andra här avsedda åtgärder å marken ej kan anses ekonomiskt berättigat.

Tydligt är, att i nyssnämnda arealer av ålder kal skogsmark och skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4 ingå betydande områden, med avseende varå statsbidrag enligt nyssangivna av kommittén föreslagna bestämmelser ej må utgå. En beräkning av arealerna av dessa områden är uppenbarligen utomordentligt vanskelig att verkställa. Med ledning av vissa från vederbörande länsjägmästare införskaffade uppgifter i ämnet har emellertid kommittén sökt uppskatta storleken av dessa områden för en var av berörda två markgrupper, och har kommittén därvid trots sig kunna antaga, att arealen av ifrågavarande områden för gruppen av ålder kal skogsmark ungefärligen motsvarar inom zon I 20 procent, inom zon II 27 procent och inom zon III 25 procent av gruppens totala areal inom respektive zoner samt att för gruppen skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4 motsvarande procenttal utgöra 41, 53 och 64 procent.

Med stöd härav och då arealen stavaskogar, vartill statsbidrag enligt förslaget må utgå, torde kunna uppskattas till cirka 200 000 hektar, har kommittén beräknat, att de marker, som enligt förslaget kunna bli föremål för statsbidrag, omfatta följande arealer: 1) av ålder kal skogsmark 350 000 hektar, därav 60 000 hektar torde vara belägna inom zon I, 40 000 hektar inom zon II och 250 000 hektar inom zon III, motsvarande 80, 73 och 75 procent av gruppens totala areal inom respektive zoner, 2) skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4 650 000 hektar, varav 400 000 hektar antagits ligga inom zon I, 100 000 hektar inom zon II och 150 000 hektar inom zon III, motsvarande 59, 47 och 36 procent av gruppens totala areal inom varje zon och 3) stavaskogar 200 000 hektar, samtliga liggande inom zon I. Totala arealen skogsmark, som enligt förslaget må bli föremål för statsbidrag, har sålunda uppskattats till 1 200 000 hektar.

Beräkning av kostnaderna för erforderliga åtgärder.

För beräkning av det för ifrågavarande ändamål behövlige statsanslag måste vidare uppskattning ske av kostnaderna för de åtgärder, som erfordras för försättande av nyssangivna markarealer i nöjaktigt produktivt skick.

Vid verkställandet av denna uppskattning har kommittén utgått ifrån, att för vinnande av berörda syfte hela arealen av ålder kal skogsmark måste skogsodlas, under det att beträffande berörda areal stavaskogar verkställande av röjningsgallringar äro tillfyllest för ändamålet.

Vad angår gruppen mark med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4 äro de åtgärder, som beträffande denna grupp påkallas för vinnande av tillfredsställande produktion, såsom förut berörts, av delvis olika slag för två skilda kategorier av denna. För den ena kategorien erfordras för ändamålet allenast rensningshuggning och röjning jämte i vissa fall markberedning — efter utförandet av dessa åtgärder erhålles nöjaktigt återväxt genom naturlig föryngring — under det i fråga om den andra kategorien förutom

dylik huggning och röjning jämväl skogsodling påkallas. Orsakerna till den skiljaktighet i föryngringsavseende, som sålunda föreligger mellan berörda tvenne kategorier, av vilka den senare i det följande benämnes kategorien a) och den förra kategorien b), äro att söka i olika förekomst av naturlig frötillgång samt markens och markvegetationens olika beskaffenhet. Kommittén har beräknat, att av förenämnda grupps totala areal, 650 000 hektar, 150 000 hektar äro att hänföra till kategorien a) och 500 000 hektar till kategorien b). Av den förra kategorien torde 50 000 hektar kunna antagas vara belägna inom zon I, 25,000 hektar inom zon II och 75 000 hektar inom zon III. Motsvarande siffror för den senare kategorien torde kunna beräknas till 350 000, 75 000 och 75 000 hektar.

Uppskattning av kostnaderna för de åtgärder, som beträffande förenämnda tre markgrupper erfordras för här avsett ändamål, har verkställts med ledning av omförmälda från länsjägmästarna införskaffade uppgifter. Kommittén har därvid särskilt beaktat, att med hänsyn till markens och markvegetationens beskaffenhet relativt dyra skogsodlingsåtgärder ofta måste tillgripas.

I anslutning härtill har kommittén beräknat, att kostnaderna för skogsodling av den av ålder kala skogsmarken i genomsnitt uppgå inom zon I till 75 kronor samt inom en var av zonerna II och III till 120 kronor, allt per hektar. Kommittén har härvid förutsatt, att skogsodlingen i regel utföres i norra Sverige medelst sådd samt i mellersta och södra Sverige medelst plantering. I kostnaderna hava inräknats utgifter för erforderligt stängsel ävensom för röjning i vissa fall.

Vad härefter angår gruppen skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0₃—0₄ har kommittén beräknat de kostnader, som beträffande kategorien a) erfordras i förevarande syfte, innefattande rensningshuggning, röjning och skogsodling, till 65 kronor inom zon I samt till 90 kronor inom envar av zonerna II och III, allt per hektar. Vid denna uppskattning har från dragits beräknad inkomst genom avsättning av utfallande röjningsvirke, vilken inkomst för de särskilda zonerna i genomsnitt uppskattats till respektive 5, 20 och 30 kronor per hektar, varjämte antagits, att redan före skogsodlingen plantskog i någon utsträckning förefinnes. Beträffande kategorien b) hava kostnaderna för erforderliga åtgärder i förevarande syfte, omfattande rensningshuggning och röjning samt i vissa fall markberedning, efter avdrag av enahanda inkomst genom avsättning av röjningsvirke, som nyss sagts, uppskattats till 15 kronor per hektar för samtliga zoner. Kostnad för erforderligt stängsel har för båda kategorierna medräknats.

Vid kostnadsberäkningarna för nu angivna två markgrupper har kommittén antagit, att uppförande av stängsel för fredande av område, som varit föremål för här avsedda åtgärder, erfordras beträffande 20 procent av markgruppernas totala areal inom zon I och i fråga om 50 procent av gruppernas totala areal inom zonerna II och III.

Beträffande slutligen stavaskogarna har kommittén beräknat kostnaderna för verkställande av erforderliga röjningsgallringar i dessa till 20 kronor per hektar. Kommittén har härvid förutsatt, att röjningsvirket saknar avsättningsvärde.

Beräkning av totala beloppet statsmedel, som erfordras för ändamålet.

Med ledning av de arealer skogsmark, som enligt förenämnda beräkningar kunna bli föremål för statsbidrag, samt de kostnader, som, på sätt nu angivits, här avsedda åtgärder betinga, har kommittén, såsom närmare framgår av en såsom bilaga III vid betänkandet fogad tablå, uppskattat det belopp, som för nämnda arealers försättande i nöjaktigt produktivt skick erfordras, till sammanlagt 63 050 000 kronor, därunder 39 300 000 kronor belöpa på av ålder kal skogsmark, 19 750 000 kronor å mark med bestånd av slutenhetsgrad 0,3—0,4 samt 4 000 000 kronor å stavaskogar. Då enligt kommitténs förslag statsbidrag ej må utgå med mera än 50 procent av den godkända kostnaden för vederbörande företag, må enligt samma förslag av berörda kostnadssumma högst hälften eller 31 525 000 kronor täckas genom statsanslag.

Till sistnämnda belopp komma emellertid dels kostnaderna för bidragsverksamhetens handhavande i den mån dessa ej skola gäldas av vederbörande sakägare, dels ock kostnaderna för det statsunderstöd, som enligt kommitténs förslag må utgå för vidmakthållande av plantskog, som uppdragits med hjälp av statsbidrag.

Vad angår förstnämnda kostnader har kommittén, under förutsättning att vederbörande sakägares andel av dessa bestämmes enligt av kommittén i det föregående angivna grunder, med ledning av omförmälda från länsjägmästarna införskaffade uppgifter uppskattat statens andel av samma kostnader till cirka 15 procent av det belopp, som utgår i statsbidrag. Kommittén vill härvid erinra, att statens kostnader för handhavandet av förenämnda bidragsverksamhet för främjande av skogsdikning i regel uppgått till 15 procent av det till sagda ändamål anvisade beloppet samt i undantagsfall överstigit nämnda procentsats. Även om den av kommittén föreslagna organisationen för ifrågavarande verksamhet i vissa avseenden är enklare än organisationen för berörda skogsdikningsverksamhet, får ej förbises, att arbetet med övervakande av här avsedda åtgärders utförande och av uppkomna plantskogars vidmakthållande kommer att bli synnerligen omfattande och tidsödande. Med hänsyn härtill synes statens andel i förevarande kostnader ej kunna uppskattas lägre än nyss angivits.

Beträffande statens utgifter för understöd i syfte att vidmakthålla med statsbidrag uppdragna plantskogar må erinras, att kostnaden för erforderlig hjälpkultur efter verkställd skogsodling i genomsnitt för landet i dess helhet torde kunna beräknas uppgå till cirka 25 procent av kostnaden för skogsodlingens verkställande. Är fråga om rensningshuggning för erhållande av naturlig föryngring, torde visserligen kostnaden för avhjälpande av skador å den genom självsådd uppkomna plantskogen i allmänhet ställa

sig lägre än motsvarande kostnad vid skogsodling, men tillkommer i detta fall risken, att naturlig föryngring efter avverkningen till följd av ringa frötillgång, markens eller markvegetationens mindre gynnsamma beskaffenhet eller annan dylik orsak ej inställer sig i avsedd omfattning utan att hjälpkultur måste vidtagas för erhållande av nöjaktig återväxt. Även till dylik åtgärd bör givetvis här avsett understöd kunna lämnas. I förevarande avseende är vidare att märka, att med hänsyn till de av kommittén föreslagna villkoren för här avsett statsbidrag torde beträffande plantskogar, varom nu är fråga, kunna bortses från skadegörelse genom betes kreatur. Vid nu angivna förhållanden och då ifrågavarande statsunderstöd i stort sett torde kunna beräknas motsvara halva kostnaden för den åtgärd, vartill understödet utgår, har kommittén ansett sig kunna uppskatta statens utgifter för dylika understöd till 10 procent av det belopp, som utgår i statsbidrag.

Statens sammanlagda kostnader för bidragsverksamhetens handhavande och lämnande av understöd, som nyss sagts, skulle sålunda uppgå till 25 procent av förenämnda bidragsbelopp, 31 525 000 kronor, eller alltså till 7 881 250 kronor. Statens totala utgifter för ifrågavarande bidragsverksamhet skulle följaktligen belöpa sig till cirka 39% miljoner kronor.

Såsom förut framhållits, är från nationalekonomisk och social synpunkt synnerligen önskvärt, att de åtgärder för ökad skogsproduktion, varom här är fråga, så skyndsamt som möjligt komma till utförande. Med den organisation för bidragsverksamhetens handhavande, som kommittén föreslagit, torde, under förutsättning att erforderliga medel ställas till förfogande för ändamålet och intresset för verksamheten bland landets skogsägare blir tillräckligt omfattande, möjlighet föreligga att under en tidrymd av cirka 15 år i stort sett utföra de arbeten, vartill enligt kommitténs förslag statsbidrag må utgå. Det belopp, som vid tillämpande av en dylik plan årligen bör anvisas till statsbidrag, uppgår följaktligen till cirka 2 miljoner kronor. Härtill kommer statens andel i de kostnader, som årligen erfordras för bidragsverksamhetens handhavande samt för vidmakthållande av med statsbidrag uppdragna plantskogar, vilken andel i det föregående beräknats till 25 procent av bidragsbeloppet. Totala beloppet av det statsanslag, som årligen bör anvisas till ifrågavarande ändamål, utgör sålunda cirka 2% miljoner kronor.

Kommittén anser sig emellertid ej böra ifrågasätta, att ett anslag å nyssangivna belopp ställes till förfogande för ändamålet redan vid verksamhetens igångsättande. Det torde vara nödvändigt, att de bidragsbeviljande myndigheterna lämnas visst rådrum för förberedande av nämnda verksamhet, innan denna gives en sådan omfattning, som nyss berörts. Det är sålunda uppenbart, att viss tid erfordras för anskaffande av behövt skogsodlingsmaterial, för anställande av nödig personal samt för verksamhetens ändamålsenliga organiserande i övrigt. Enligt kommitténs

*Storleken av
årligt stats-
anslag.*

uppfattning torde den härför erforderliga tiden kunna beräknas till cirka tre år. Under denna organisationsperiod torde anslag böra utgå till statsbidrag för här avsett ändamål med successivt ökade belopp.

Vad angår storleken av det anslag, som bör anvisas till ifrågavarande ändamål för första verksamhetsåret, anser kommittén, att det till statsbidrag avsedda beloppet för detta år ej bör sättas lägre än 500 000 kronor. Redan med den tillgång å skogsfrö och plantor, som för närvarande förefinnes, och med sin nuvarande personal äro skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet väl rustade för att på ett ändamålsenligt sätt disponera sagda belopp för understödande av åtgärder i förevarande syfte. Förutom nämnda belopp böra erforderliga medel ställas till förfogande till bestridande av statens kostnader för verksamhetens handhavande under sagda år. Då de bidragsbeviljande myndigheterna under detta år hava att nyorganisera verksamheten och för sådant ändamål måste anskaffa, bland annat, erforderliga redskap och maskiner, torde statens kostnader för verksamhetens handhavande under samma år böra uppskattas till ett något högre belopp än kommittén i det föregående beräknat såsom under normala förhållanden behövt för detta ändamål. Enligt kommitténs uppfattning böra sagda kostnader för ifrågavarande år uppskattas till 20 procent av bidragsbeloppet eller till 100 000 kronor.

Tydligt är, att under första verksamhetsåret statsunderstöd för vidmakthållande av plantskog ej erfordras. Behov av dylikt understöd torde komma att föreligga först under tredje verksamhetsåret.

Då enligt kommitténs förslag de medel, som må komma att anvisas till ifrågavarande ändamål, skola ställas till skogsvårdsstyrelsernas och skogssällskapets förfogande och av dem särskilt bokföras och redovisas samt styrelsernas och sällskapets räkenskaper enligt gällande bestämmelser skola avslutas för kalenderår, böra sagda medel av styrelserna och sällskapet disponeras för ändamålet under visst kalenderår. Av de av kommittén föreslagna reglerna om fördelningen av berörda medel mellan vederbörande bidragsbeviljande myndigheter följer, att medelns användande för ändamålet bör äga rum under det kalenderår, vars första hälft ingår i det budgetår, för vilket medeln blivit anvisade.

Kommitténs hemställan.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer kommittén, att herr statsrådet behagade tillstyrka Kungl. Maj:t att i proposition föreslå riksdagen att

a) godkänna härvid fogade förslag till grunder för understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet inom område, varå skogsvårdslagen äger tillämpning, av företag, som avser skogsodling eller annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å vissa marker med otillfredsställande skogstillstånd; samt

b) till sådant understödjande anvisa för budgetåret 1930/1931 under benämning *statens skogsodlingsanslag* ett extra reservationsanslag av 600 000 kronor.

Vidare hemställer kommittén att, därest det ovan framställda förslaget varder i huvudsak av Kungl. Maj:t och riksdagen godkänt, herr statsrådet behagade tillstyrka Kungl. Maj:t att i anslutning till de synpunkter kommittén i motiveringen framhållit meddela föreskrifter dels angående ordningen för upprättande av förslag till företag, vartill statsbidrag må utgå, dels ock angående det bidrag till kostnaderna för uppgörande av sådant förslag, som skogsvårdsstyrelsen eller skogssällskapet må äga att utkräva av vederbörande markägare.

Förslag

till

kungörelse angående villkor för statsbidrag från statens skogsodlingsanslag.

Kungl. Maj:t har — sedan riksdagen *dels* godkänt av Kungl. Maj:t gjord framställning om vissa grunder för understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av företag, som avser skogsodling eller annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å vissa marker med otillfredsställande skogstillstånd, *dels ock* till sådant understödjande anvisat anslag under benämningen *statens skogsodlingsanslag* — funnit gott förordna, att följande villkor skola lända till efter rättelse för bidrag från nämnda anslag:

Mom. 1. Från statens skogsodlingsanslag må anvisas statsbidrag till utförande inom område, varå skogsvårdslagen äger tillämpning, av företag, som avser skogsodling eller annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å följande marker med otillfredsställande skogstillstånd, nämligen:

1:o) skogsmark, som helt saknar trädvegetation eller är bevuxen med blott enstaka träd;

2:o) vanhävdad skogsmark, där skogsbeståndet är av synnerligen otillfredsställande slutenhet och tillika i väsentlig mån saknar utvecklingsmöjligheter; samt

3:o) skogsmark, som är bevuxen med s. k. stavaskogsbestånd.

Beträffande mark, som omförmäles under 2:o), må statsbidrag utgå allenast under förutsättning, att avsättningsvärdet å det virke, som bör avverkas å marken för erhållande av nöjaktig föryngring, understiger kostnaden för de åtgärder, som för sådant ändamål böra utföras.

Statsbidrag må ej utgå till torrlägningsföretag, som avser höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd, eller till åtgärd, som någon enligt gällande eller äldre skogsvårdslag är pliktig vidtaga, dock att statsbidrag må lämnas till utförande av erforderliga återväxtåtgärder efter avverkning, som verkställts för erhållande av nöjaktig föryngring å mark, varom förmäles under 2:o) eller 3:o).

Förutom statsbidrag, som nu sagts, må från statens skogsodlingsanslag jämväl anvisas särskilt förvaltnings- och understödsbidrag efter ty i mom. 2 förmäles.

Mom. 2. På framställning av skogsvårdsstyrelse beslutar Kungl. Maj:t, efter hörande av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, om anvisande till styrelsen från statens skogsodlingsanslag dels av medel att av styrelsen utdelas såsom statsbidrag enligt bestämmelserna i denna kungörelse, dels ock av särskilt förvaltnings- och understödsbidrag för bestridande av styrelsens kostnader för handhavandet av sagda verksamhet ävensom för understödjande enligt denna kungörelse av åtgärder för vidmakthållande av skog, som uppdragits med hjälp av statsbidrag. Dylik framställning skall av styrelsen göras före den 15 november och åtföljas av förteckning över sådana till styrelsen inkomna ansökningar om statsbidrag, som styrelsen funnit vara av beskaffenhet att böra beviljas. Formulär till sagda förteckning fastställes av Kungl. Maj:t.

Medel, som anvisats till skogsvårdsstyrelse enligt första stycket, skola, mot avlämnande av särskild av styrelsen utfärdad och av statskontoret godkänd förbindelse att använda sagda medel enligt därom gällande föreskrifter, av statskontoret ställas till styrelsens förfogande genom medlens insättande i riksbanken för styrelsens räkning eller, där styrelsen har sitt säte å ort, varest riksbankskontor ej finnes, efter rekvisition i mån av behov utanordnas till styrelsen. Medlen skola av styrelsen särskilt bokföras och redovisas, och skall därå upplupen ränta tillgodoföras samma medel.

I den i första stycket omförmälda framställning skall skogsvårdsstyrelsen uppgiva, huruvida och till vilket belopp ej disponerad behållning förefinnes å medel, som enligt samma stycke anvisats till styrelsen.

Mom. 3. Ansökan om statsbidrag göres hos vederbörande skogsvårdsstyrelse, som, där ej styrelsen finner ansökningen omedelbart böra avslås, föranstaltar om upprättande av förslag till utförande av det företag, vartill statsbidrag sökes. Dylikt förslag skall upprättas i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer.

I ansökan om statsbidrag skola så fullständigt som möjligt angivas beskaffenheten och omfattningen av det företag, vartill statsbidrag sökes. Ansökningen skall tillika innehålla uppgift å den eller de fastigheter, som företaget angår, samt vederbörande ägares namn och hemvist.

Mom. 4. Finner skogsvårdsstyrelsen, att företaget eller viss del därav angår mark, som bör användas för vederbörande fastighets eller därmed sambrukad fastighets behov såsom betesmark för ordnat betesbruk eller eljest för annat ändamål än skogsproduktion, må statsbidrag ej lämnas till företaget eller sagda del därav. Vid prövning av fråga, som i detta moment avses, äger skogsvårdsstyrelsen, där sådant av förhållandena påkallas, inhämta utlåtande från i lanthushållning sakkunnig person.

Mom. 5. Statsbidrag kan av skogsvårdsstyrelsen beviljas under förutsättning, att styrelsen finner nytta av företaget minst motsvara kostnaden därför.

Skogsvårdsstyrelsen skall tillse, att statsbidrag främst lämnas till företag, som äro mest förtjänta av understöd.

Mom. 6. Statsbidrag må icke utgå till sådant företag, vartill annat statsunderstöd i form av bidrag eller lån eller bidrag från skogsvårdskassa förut utgått eller utgår. Den omständigheten, att till upprättande av förslag till företaget statsunderstöd eller bidrag från skogsvårdskassa utgått eller utgår, utgör dock icke hinder för bidrags beviljande.

Mom. 7. Statsbidrag kan beviljas till högst femtio procent av den utav skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för företaget.

I sagda kostnad må, där skogsvårdsstyrelsen finner erforderligt, att det område, som företaget avser, inhägnas eller att annan hägnadsåtgärd för områdets fredande mot betesdjur vidtages, inräknas ersättning för åtgärdens utförande. Har skogsvårdsstyrelsen vid prövning av fråga om statsbidrag till företaget ansett behov av hägnad för berörda ändamål ej föreligga, men finner styrelsen senare dylikt behov vara för handen, äge styrelsen att av det i mom. 2 omförmälda förvaltnings- och understödsbidrag bevilja ett särskilt understöd till hägnadens uppförande, vilket understöd må uppgå till högst femtio procent av den av styrelsen godkända kostnaden härför.

Statsbidrag må ej lämnas till annan än den, som med ägande- eller fideikommissrätt innehar mark, varom i mom. 1 förmäles. Statsbidrag må ej utgå till aktiebolag.

Mom. 8. Beträffande företag, vartill statsbidrag beviljas, fastställer skogsvårdsstyrelsen arbetsplan.

Mom. 9. Med den, som mot åtnjutande av statsbidrag åtager sig arbete, som i mom. 1 avses, skall skogsvårdsstyrelsen upprätta skriftligt kontrakt, och skall därvid iakttagas följande:

- 1) Genom kontraktet skall bidragstagaren förbinda sig
 - att inom bestämd tid fullborda i företaget ingående arbete i överensstämmelse med den fastställda arbetsplanen,
 - att därvid iakttaga de föreskrifter, som skogsvårdsstyrelsen utöver planen meddelat,
 - att fullgöra de övriga åligganden, som enligt denna kungörelse åvila bidragstagaren,
 - att bestrida vad till fullbordande av sagda arbete må erfordras utöver beviljat bidrag från förevarande anslag, samt
 - att vid arbetets utförande underkasta sig kontroll av skogsvårdsstyrelsen.

- 2) I kontraktet skall, om förhållandena därtill giva anledning, intagas föreskrift, att bidragstagaren är pliktig att enligt styrelsens bestämmande inhägnas det område, som företaget avser, eller vidtaga annan hägnadsåtgärd, som på ett betryggande sätt fredar området mot betesdjur, och att underhålla för sådant ändamål uppförd hägnad, intill dess å området uppkommen skog nått den utveckling, att den ej längre är att räkna

såsom plantskog, *att*, om fullgörande av bidragstagarens skyldighet i något av nu angivna avseenden försummas, skogsvårdsstyrelsen är berättigad att på den försumliges bekostnad avhjälpa bristen, *samt att*, ifall företaget eller till följd därav uppkommen skog genom dylik försummelse skadats av betesdjur, den försumlige är pliktig att enligt skogsvårdsstyrelsens bestämmande vidtaga för skadans avhjälpande erforderlig åtgärd.

3) I kontraktet skall därjämte föreskrivas, *att* skog, som uppdragits med hjälp av statsbidraget, skall av bidragstagaren vidmakthållas, intill dess densamma nått den utveckling, att den ej längre är att räkna såsom plantskog, *att* för sådant ändamål behöfelig åtgärd skall utföras enligt skogsvårdsstyrelsens bestämmande *samt att* bidragstagaren vid utförande av dylik åtgärd, där ej sådant fall är för handen, som avses under punkt 2) härovan eller åtgärden eljest avser avhjälpande av skada, vartill bidragstagaren varit vållande, är berättigad att kostnadsfritt från skogsvårdsstyrelsen erhålla dels erforderligt skogsodlingsmaterial, levererat å i kontraktet bestämd plats, dels ock sakkunnigt biträde vid arbetets utförande.

4) Härförutom skall i kontraktet stadgas, *att* det åligger bidragstagaren att tillse, *att*, därest det område, som företaget angår, av bidragstagaren överlåtes till annan, denne före överlåtelsen till skogsvårdsstyrelsen avger skriftlig utfästelse att fullgöra bidragstagarens förpliktelser enligt punkt 3) samt, därest bestämmelse jämlikt punkt 2) upptagits i kontraktet, jämväl enligt sistnämnda punkt, ävensom att i sin ordning ej överlåta området till annan, utan att denne till styrelsen gör enahanda åtagande, *samt att*, om överlåtelse av området sker i strid mot vad sålunda stadgats, överlåtaren är pliktig att till skogsvårdsstyrelsen återgälda det statsbidrag, som lämnats till företaget, jämte fem procent årlig ränta därå från tiden för bidragets lyftande till dess återbetalning sker, dock högst under tio år.

Mom. 10. Kontraktet skall jämte avskrifter av den fastställda arbetsplanen och därtill hörande handlingar förvaras hos skogsvårdsstyrelsen.

Mom. 11. För fullgörande av kontraktet ävensom, därest mot kontraktet brytes, för återbärande av lyftad del av statsbidraget jämte därå upplupen ränta skall, om ej skogsvårdsstyrelsen finner skäl att därifrån medgiva befrielse, ställas säkerhet, som av skogsvårdsstyrelsen godkännes. Sådan säkerhetsförbindelse skall upphöra att äga giltighet, så snart det i kontraktet avsedda arbetet blivit av skogsvårdsstyrelsen godkänt, dock att säkerhetsförbindelsen skall fortfara att gälla beträffande sådana bidragstagaren enligt kontraktet åliggande förpliktelser, som avses i mom. 9 punkterna 2)—4). Säkerhetsförbindelsen skall förvaras hos skogsvårdsstyrelsen.

Mom. 12. Det åligger skogsvårdsstyrelsen att öva tillsyn därå, att arbete, varom kontrakt blivit upprättat, utföres på ändamålsenligt sätt samt att meddela slutligt godkännande av arbetet. Är fråga om skogsodling, skall

skogsvårdsstyrelsen med synnerlig omsorg tillse, att därvid användas skogsfrö och plantor av kontrollerad, för orten lämplig beskaffenhet.

Mom. 13. Sedan kontrakt avslutats och säkerhetsförbindelse, där sådan ifrågakommer, godkänts samt hos skogsvårdsstyrelsen styrkts, att det arbete, vartill statsbidraget utgår, blivit påbörjat, må en första utbetalning ske till bidragstagaren enligt skogsvårdsstyrelsens bestämmande.

Återstoden av statsbidraget får, likaledes enligt skogsvårdsstyrelsens bestämmande, lyftas i den mån arbetets fortgång styrkes genom till styrelsen ingivna bevis eller intyg, dock att städse en fjärdedel av bidraget skall inestå, intill dess arbetet blivit vederbörligen avsynat och av skogsvårdsstyrelsen godkänt.

Mom. 14. Meddelar skogsvårdsstyrelsen tillstånd till avvikelse från fastställd arbetsplan och föranleder sådan avvikelse minskning av kostnaden för företaget, åligger det styrelsen att såsom villkor för dylikt tillstånd föreskriva motsvarande minskning av statsbidraget. Å skogsvårdsstyrelsen ankommer jämväl att, då bidragstagare mot avstående av statsbidrag önskar befrielse från villkor, som föreskrivits för bidragets tillgodonjutande, meddela för bidragets indragande erforderliga föreskrifter.

I händelse avvikelse utan därtill erhållet tillstånd skett från den fastställda arbetsplanen

eller arbete, vartill statsbidrag utgår, icke blivit fullbordat inom bestämd tid,

eller de föreskrifter skogsvårdsstyrelsen i övrigt meddelat beträffande sådant arbetes utförande obehörigen åsidosatts,

ankommer det på skogsvårdsstyrelsen att inställa all vidare utbetalning av statsbidraget samt återfordra vad därav uppburits att inom viss angiven tid på en gång eller efter hand inbetalas till styrelsen. Å sålunda uppburna medel skall gäldas fem procent årlig ränta från lyftningsdagen till dess återbetalning sker.

Vad i andra stycket stadgas äge tillämpning jämväl i det fall, att den, som jämlikt upprättat kontrakt eller avgiven förbindelse är pliktig att uppföra eller underhålla hägnad för fredande av område, med avseende varå statsbidrag utgått, eller att vidmakthålla skog, som uppkommit genom åtgärd, vartill statsbidrag beviljats, eftersätter sådan skyldighet; och ankommer å skogsvårdsstyrelsen i dylikt fall att, därest skyldighet i förstnämnda hänseende eftersatts, tillika återfordra särskilt understöd, som lämnats till hägnadens uppförande, jämte fem procent årlig ränta därå från lyftningsdagen till dess återbetalning sker, samt, i fall skyldighet i sistnämnda hänseende blivit åsidosatt, fordra ersättning för skogsodlingsmaterial och biträde, som styrelsen tillhandahållit för skyldighetens fullgörande.

Alla kostnader, som föranledas för skogsvårdsstyrelsen till följd av indragning eller återbäring av statsbidrag eller av särskilt understöd eller till följd av utkrävande av ersättning för skogsodlingsmaterial eller bi-

träde, skola bestridas eller gottgöras av bidragstagaren eller den, som betalningsskyldighet eljest åligger.

Mom. 15. Det åligger skogsvårdsstyrelsen att övervaka, att den, som jämlikt upprättat kontrakt eller avgiven förbindelse är skyldig att uppföra eller underhålla hägnad för fredande av område, med avseende varå statsbidrag utgått, eller att vidmakthålla skog, som uppkommit genom åtgärd, vartill statsbidrag beviljats, fullgör denna skyldighet ävensom att inom tio år från kontraktets upprättande eller förbindelsens avgivande i laga ordning erinra gäldenären om sagda skyldighet, där denna vid nämnda tidpunkt fortfarande är gällande.

Mom. 16. Varje skogsvårdsstyrelse, som förmedlar statsbidrag från ifrågavarande anslag, skall årligen till Kungl. Maj:t avgiva redogörelse för verksamheten under nästföregående år enligt föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t.

Mom. 17. Vad enligt denna kungörelse gäller om skogsvårdsstyrelse skall äga tillämpning jämväl i fråga om skogssällskapet med iakttagande, att skogssällskapet äger bevilja bidrag allenast till företag å skogar, vilka ägas av sällskapet eller vilkas vård och förvaltning utövas under medverkan och tillsyn av sällskapet, dock med undantag av skogar, varom i 2 § 1 mom. skogsvårdslagen förmäles.

188

188

188

188

188

188

188

1911-1912

1912-1913

1913-1914

Year
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930

BILAGOR

1931-1932

Year
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940

1941-1942

Skogsvårdsstyrelsernas skogsodlings-

Landstingsområde	Medeltal per år skogsodlad (nyodad) areal					
	1905—1909			1910—1914		
	gammal	övrig	summa	gammal	övrig	summa
Stockholms	—	402	402	—	395	395
Uppsala	219	—	219	137	100	237
Södermanlands	48	58	106	21	210	231
Östergötlands	335	502	837	33	1 255	1 288
Jönköpings	519	135	654	291	1 233	1 524
Kronobergs	777	215	992	251	855	1 106
Kalmar norra	433	18	451	187	219	406
Kalmar södra	157	20	177	150	178	328
Blekinge	108	60	168	50	123	173
Kristianstads	278	650	928	31	73	104
Malmöhus	—	—	—	—	—	—
Hallands	418	686	1 104	286	352	638
Göteborgs och Bohus	780	—	780	233	547	780
Älvsborgs	2 000	223	2 223	1 740	1 160	2 900
Skaraborgs	458	240	698	36	640	676
Värmlands	—	1 886	1 886	—	1 831	1 831
Örebro	431	235	666	145	416	561
Västmanlands	—	452	452	4	904	908
Kopparbergs	168	425	593	567	343	910
Gävleborgs	403	21	424	—	550	550
Västernorrlands	—	147	147	161	233	394
Jämtlands	150	33	183	87	95	182
Summa	7 682	6 408	14 090	4 410	11 712	16 122

Bilaga I.

verksamhet åren 1905—1928.

å »gammal» kal skogsmark samt annan skogsmark									Summa skogsodlad areal perioden 1905—1928		
1915—1919			1920—1925 (6 år)			1926—1928 (3 år)			gammal	övrig	summa
gammal	övrig	summa	gammal	övrig	summa	gammal	övrig	summa			
—	318	318	—	481	481	—	273	273	—	8 876	8 876
124	124	248	175	178	353	142	142	284	3 300	2 671	5 971
40	272	312	14	643	657	3	185	188	602	7 149	7 751
42	1 076	1 118	11	994	1 005	5	472	477	2 130	21 549	23 679
611	1 389	2 000	544	1 592	2 136	319	1 037	1 356	11 324	26 474	37 798
190	1 492	1 682	255	1 661	1 916	164	735	899	8 113	24 986	33 099
100	602	702	26	363	389	—	489	489	3 760	7 838	11 598
76	152	228	98	155	253	75	81	156	2 634	2 835	5 469
52	216	268	74	178	252	48	56	104	1 533	3 173	4 706
81	—	81	262	—	262	109	49	158	3 359	3 223	6 582
100	—	100	135	61	196	77	5	82	1 136	683	1 819
374	11	385	282	89	371	381	137	518	8 220	6 201	14 421
2 838	103	2 941	121	160	281	209	102	311	20 609	4 515	25 124
482	2 722	3 204	150	3 336	3 486	414	562	976	22 355	43 022	65 377
123	803	926	94	1 139	1 233	160	508	668	3 675	16 530	20 205
—	1 468	1 468	—	1 245	1 245	—	1 048	1 048	—	34 653	34 653
72	601	673	55	637	692	22	196	218	3 207	10 430	13 637
28	1 077	1 105	44	647	691	35	343	378	282	17 423	17 705
274	1 404	1 678	65	828	893	1	642	643	3 736	19 458	23 194
—	850	850	—	878	878	—	781	781	1 612	14 715	16 327
124	552	676	19	153	172	—	42	42	1 216	6 024	7 240
33	299	332	—	271	271	—	307	307	2 021	4 026	6 047
5 764	15 531	21 295	2 424	15 689	18 113	2 164	8 192	10 356	104 824	286 454	391 278

Promemoria

angående räntabiliteten av kostnader för skogsodling av utav ålder kala skogsmark.

De kostnader, som ur räntabilitetssynpunkt kunna nedläggas på skogsodling av utav ålder kala marker, tjänliga till skogsbörd, få ej överstiga nuvärdet av skogens framtida inkomster av marken ifråga. För att fastställa räntabiliteten måste därför ett så säkert nuvärde som möjligt beräknas.

Nuvärdet av en skogs framtida inkomster äro beroende av följande faktorer:

- 1) Markens virkesproducerande förmåga (bonitet).
- 2) Virkets nettopris på avsättningsorten och i samband därmed kostnaderna för virkets utdrivning (skogens läge).
- 3) Skogshushållningens ändamål (omloppstid, träslag m. m.).
- 4) Räntefoten.

1) Skogsmarkens virkesproducerande förmåga.

För de delar av landet, där de flesta av ålder kala skogsmarkerna äro belägna, eller i södra och mellersta Sverige, har antagits, att skogsmark producerar årligen i genomsnitt 3° kubikmeter virke per hektar, vilket ungefärligen motsvarar riksskogstaxeringsnämndens uppgifter rörande kalmarens medelbonitet för nämnda trakter. Denna produktion motsvarar därvid *icke* skogsmarkens ideala virkesproducerande förmåga, utan den produktion, som i skogsbruk i stort sett kan uppnås och vilken i regel anses utgöra 70 procent av den ideala produktionen. Inom stora delar av särskilt södra delarna av landet har dock denna mark en icke oväsentligt högre virkesproducerande förmåga.

2) Virkets pris på avsättningsorten samt avsättningsförhållandena.

Virkespriset inverkar väsentligt på nuvärdet av skogens framtida inkomster och är den svårast bestämbara faktorn, då här en ren bedömning på framtiden måste ske. Virkespriserna äro icke blott utsatta för ständiga växlingar under årens lopp utan variera även starkt för skilda orter. För att erhålla en möjligast säker grund för bedömning av ett representativt virkesvärde vore givetvis en utredning över de skilda sortimentens värden under en längre gången tidsperiod inom olika trakter synnerligen önskvärd. I föreliggande beräkning har *med ledning av nuvarande priser* följande rotnettovärden antagits såsom skäliga nämligen:

Timmer m. m., 7⁰⁰—10⁰⁰ kronor, massaved (sulfit- och sulfatvel) samt props 6⁵⁰ kronor och brännved m. m. 1⁵⁰ kronor per kubikmeter fast mått verklig massa på bark.

Beträffande avsättningsförhållanden inverkan på rotpriset bör i detta sammanhang uppmärksammas, att skogsmark med goda avsättningsförhållanden mycket väl kan bära avsevärt större kostnad för skogsodling än skogsmark med lika god bonitet men med dåliga avsättningsförhållanden. I föreliggande fall har ansetts, att medelgoda avsättningsförhållanden, innebärande 3 à 4 kilometers drivningsavstånd, föreligga.

3) Skogshushållningens ändamål.

Produktionens värde är beroende av trädslag, speciella avsättningsmöjligheter m. m. samt omloppstidens längd. För södra och mellersta Sverige torde en 70-årig omloppstid, vari även innefattas förnygringstiden, vara den kortast tänkbara tid, som man här bör räkna med. Den har ock använts i följande beräkning.

4) Räntefoten.

Beträffande räntefoten bör uppmärksammas, att man för olika kapitalinvesteringar har att räkna med olika räntefot. Riskfyllda företag t. ex. få alltid räkna med högre räntefot, vilket även ofta är fallet vid kapitalinvesteringar på kort sikt, då kapitalets upprepade omplacering medför tid och kostnader. Investering av kapital i skogsbruk betyder i huvudsak kapitalplacering på lång sikt samt en förhållandevis säker placering. Givetvis växlar även medelräntefoten för olika slag av kapitalplaceringar inom skogsbruket. Med hänsyn till nyssnämnda skäl torde man emellertid kunna räkna med att medelräntefoten vid kapitalinvestering i skogsbruk är lägre än den för landet genomsnittliga, och att det kan vara skäligt att för skogsbruket kalkylera med en medelräntefot av 4 procent.

Det förutsättes, att den skogsodlade marken tidigare legat alldeles kal under längre tid ävensom utan egentlig avkastning i form av bete eller dylikt samt att markens tillstånd och belägenhet är sådan, att naturlig förnygring av skog å densamma icke kan förväntas.

Med nu angivna utgångspunkter har virkesavkastningens storlek och beskaffenhet samt värdeproduktionen i efterföljande avkastningstabell och värdeproduktionstabell beräknats med tillhjälp av tillgängliga erfarenhetstal.

Avkastningstabell.

Ålder år	Kbm. per hektar	Utgallrat under föregående 10 år, kbm.	Total produktion i kbm.		
			på livstiden	per år	därav gall- ringsvirke
20	25	—	25	1·25	—
30	50	6	56	1·9	6
40	75	11	92	2·3	17
50	100	18	135	2·7	35
60	120	20	175	2·9	55
70	135	20	210	3·0	75

Värdeproduktionstabell.

Ålder år	Timmer m. m.			Massaved m. m.			Ved m. m.			Summa värde kr.
	kbm.	å kr.	värde kr.	kbm.	å kr.	värde kr.	kbm.	å kr.	värde kr.	
20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	—	—	—	—	—	—	6	1·50	9·00	9·00
40	—	—	—	4	6·50	26·00	7	1·50	10·50	36·50
50	1	7·00	7·00	8	6·50	52·00	9	1·50	13·50	72·50
60	2	9·00	18·00	10	6·50	65·00	8	1·50	12·00	95·00
70	60	10·00	600·00	73	6·50	474·50	22	1·50	33·00	1 107·50
Summa	63	—	625·00	95	—	617·50	52	—	78·00	1 320·50
Procent	30	—	—	45	—	—	25	—	—	—

Totala massaproduktionen utgör 210 kubikmeter, totala värdeproduktionen 1,320·50 kronor samt värdet per kubikmeter 6·30 kronor.

Avkastningens värde vid omloppstidens slut kan härefter beräknas på följande sätt:

$$9 \times 1\cdot04^{45} + 36\cdot50 \times 1\cdot04^{35} + 72\cdot50 \times 1\cdot04^{25} + 95 \times 1\cdot04^{15} + 126 \times 1\cdot04^5 + 981\cdot50 = 52\cdot57 + 144\cdot03 + 193\cdot27 + 171\cdot09 + 153\cdot30 + 981\cdot50 = 1\,695\cdot76 \text{ kronor, eller i runt tal } 1\,700 \text{ kronor.}$$

Nuvärdet av detta kapital utgör $\frac{1\,700}{1\cdot04^{70}} = 109\cdot14$ kronor.

Antages vidare, att vid omloppstidens slut tillfredsställande självföryngring infunnit sig och att sålunda inga kulturkostnader då behöva nedläggas — ett antagande, som får anses vara fullt skäligt — inflyta under all framtid varje sjuttionde år 1700 kronor, vilka räntor representera ett nuvärde av $\frac{1\,700}{1\cdot04^{70} - 1} = 116\cdot62$ kronor eller i runt tal 115 kronor.

Nuvärdet av första omdrevet utgör sålunda 109 kronor och nuvärdet av alla efterföljande omdrev cirka 6 kronor per hektar.

Föreliggande beräkning torde alltså utvisa, att efter 4 procents räntefot och med i övrigt angivna förutsättningar skogsodlingen kan få kosta 115 kronor per hektar. Hänsyn har icke tagits till, bland annat, vissa indirekta inkomster och fördelar, som erhållas genom markens försäntande i skogbärande skick och vilka endast med största svårighet eller ej alls kunna värdesättas direkt i penningar. Dessa frågor skola senare något beröras.

Nettopriserna för virket äro beräknade utan avdrag för skatter och skogsägarens förvaltningskostnader. Då ett kapital beskattas vare sig det är placerat i skogsbruk eller på annat sätt, torde avdrag för skatter knappast böra göras i en räntabilitetskalkyl för skogsbruk. Endast under förutsättning att skog är beskattad hårdare än övriga slag av kapitaltillgångar, bör skillnaden införas som kostnad i beräkningen. Så är emellertid icke fallet.

Med förvaltningskostnader har som nämnts ej heller räknats. De skogsmarker, vilka enligt kommitténs förslag komma att bli föremål för skogsodling, torde i stort sett tillhöra bondehemman, d. v. s. små fastigheter, där man knappast behöver räkna med egentliga förvaltningskostnader. Det ökade besvär och arbete, som är förenat med en skogs sköt-

sel, motväges för övrigt helt eller delvis av de indirekta inkomster och fördelar ägaren har av skogstillgången.

I detta sammanhang synes böra erinras, att enligt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts förordning med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid allmän fastighetstaxering år 1928 (nr 309:1927) skall vid fastighetstaxeringen av skog 25 procent av avkastningens värde avdragas för kostnader för skogens vård, förvaltning, bevakning, skatter m. m. Med denna utgångspunkt skulle skogsodlingskostnaden få uppgå till cirka 87 kronor per hektar.

I beräkningen ingå icke skogsvårdsstyrelsernas hit hänförliga kostnader för arbetenas planläggning m. m.

I det föregående omnämndes de indirekta inkomster och fördelar, som erhållas genom att kala marker skogsodlas. Skogsodling innebär en form för ökning av det i nationalförmögenheten ingående fasta kapitalet, där dessa indirekta fördelar synas särskilt böra uppmärksammas. Vad som är allmänt bekant och direkt påtagligt är skogskapitalets betydelse med hänsyn till att skogsavkastningen lämnar råvaran för vårt lands betydelsefullaste industrier, sågverks-, pappersmasse- och pappersindustrierna, varjämte skogsprodukterna även i övrigt finna en mångsidig användning för olika ändamål. För stora delar av landet utgöra också skogsbruket och de på skogens avkastning uppbyggda industrierna den för befolkningen utan jämförelse värdefullaste förvärvskällan. Skogsbruket intager emellertid därutöver en ställning till vissa andra näringsgrenar, som ekonomiskt och socialt knyter det nära samman med dessa. För den föreliggande frågan är också detta förhållande av betydelse. Det är sålunda av vikt att uppmärksamma det inre samband, som särskilt för skogsbygden föreligger mellan jordbruk och skogsbruk samt andra näringar. Den i dessa trakter bosatta befolkningen sysselsättes nämligen omväxlande inom olika förvärvsgrenar. Av särskild betydelse äro härvid de inom skogarna bedrivna arbetena, vilka erfordra arbetskraft väsentligen under den del av året, då jordbruket ej tager denna i anspråk. Betydelsen av denna kombinerade driftsform framträder vid en jämförelse mellan befolkningssiffran och arealen odlad jord inom kommuner, där jordbruk är den praktiskt taget enda förekommande näringskällan, och kommuner, där jämte jordbruk även skogshantering har mera framträdande omfattning. En sådan jämförelse har sålunda, som arbetslöshetsutredningen framhöll i sin skrivelse till jordbruksutskottet, givit vid handen, att — under i övrigt lika ekonomiska förutsättningar — inom bygder av det senare slaget ofta förekommer en befolkning, som per hektar odlad jord är väsentligt större än inom den förra. Inom flera landsdelar förekomma också i mycket stor utsträckning kombinationer mellan skogsbruk, jordbruk och andra näringar. Detta inre samband mellan näringarna, som tager sig uttryck i arbetsfördelning och arbetsgemenskap dem emellan, och som ekonomiskt och socialt är av största betydelse, giver ofta stora möjligheter för ett utnyttjande av de produktiva krafterna. Alldeles givet är, att dessa kombinerade driftsformer äro av särskild betydelse för vårt land, där t. ex. jordbrukets och skogsbrukets arbetssäsonger infalla vid skilda årstider, vid vilka icke blott den mänskliga arbetskraften utan även dragare, byggnader och vägar m. m. kunna utnyttjas gemensamt.

Stockholm den 30 oktober 1929.

Erik Lindeberg.

Bilaga III.

Tablå över beräknade kostnader för försättande i nöjaktigt skogsproduktivt skick av de skogsmarker, med avseende varå enligt kommitténs förslag statsbidrag må utgå.

Z o n	Skogsmarker, med avseende varå statsbidrag må utgå, i hektar			Total nettokostnad i kronor per hektar för åtgärder i förevarande syfte & olika markgrupper			Total nettokostnad i kronor för åtgärder i förevarande syfte & olika markgrupper							
	I Av ålder kal skogs- mark	II Skogsmark med be- stånd av slutenhets- grad 0'3—0'4		III Skogs- mark med stava- skogsbe- stånd	I	II		III	Summa	%				
		katego- rien a) ¹	katego- rien b) ¹			a)	b)							
<i>Zon I.</i>														
Norrbottnens och Västerbot- tens läns kustland samt Jämtlands, Västernor- rlands, Gävleborgs, Koppar- bergs och Värmlands läns landstingsområden	60 000	50 000	350 000	200 000	75	65	15	20	4 500 000	3 250 000	5 250 000	4 000 000	17 000 000	27
<i>Zon II.</i>														
Västmanlands, Örebro, Upp- sala, Stockholms, Söder- manlands, Östergötlands, Skaraborgs och Gotlands läns landstingsområden ...	40 000	25 000	75 000	—	120	90	15	—	4 800 000	2 250 000	1 125 000	—	8 175 000	13
<i>Zon III.</i>														
Älvsborgs, Kronobergs, Jön- köpings, Kalmar norra och södra, Göteborgs och Bo- hus, Hallands, Blekinge, Kristianstads och Malmö- hus läns landstingsområ- den	250 000	75 000	75 000	—	120	90	15	—	30 000 000	6 750 000	1 125 000	—	37 875 000	60
	350 000	150 000	500 000	200 000	112	82	15	20	39 300 000	12 250 000	7 500 000	4 000 000	63 050 000	100
													19 750 000	

¹ Till kategorien a) är att hänföra sådan skogsmark med bestånd av slutenhetsgrad 0'3—0'4, där för erhållande av nöjaktigt förnyringseffekt, såväl resningsskuggning och röjning som skogsodling, och till kategorien b) sådan skogsmark med bestånd av djuk beskaffning.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet	3
Kommitténs uppdrag	5
Vilka skogar bör utredningen avse?	8
Redogörelse för de enskilda skogarnas areal och skogstillstånd m. m.	9
Areal m. m. sid. 9. — Tabell I. Arealen skogar under skogsvårdslagen och dennas fördelning å aktiebolags och andra skogsägares skogar sid. 10. — Tabell II. Arealen skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna samt dennas fördelning å aktiebolags och andra skogsägares skogar sid. 11. — Tabell III. Arealen skogar under skyddsskogslagen och dennas fördelning å aktiebolags och andra skogsägares skogar sid. 11. — Skogstillstånd sid. 12. — Tabell IV. Kal skogsmark, skogsmark, bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0 ³ —0 ⁴ , samt skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd å skogar under skogsvårdslagen sid. 14. — Tabell V. Kal skogsmark etc. å skogar under lappmarks- och husbehovsskogslagarna sid. 15. — Tabell VI. Kal skogsmark etc. å skogar under skyddsskogslagen sid. 15.	
Beskrivning över de å enskilda skogar förekommande kala skogsmarker samt skogsmarker med synnerligen glesa bestånd.....	18
Kala skogsmarker sid. 18. — Skogsmarker med bestånd av slutenhetsgrad 0 ³ —0 ⁴ sid. 20.	
Med allmänna medel understödd hittillsvarande verksamhet för ifrågavarande ändamål	21
Anslag till skogsodling och främjande av skogsvård sid. 21. — Skogsvårdsavgifter sid. 23. — Bidrag från landsting och hushållningssällskap sid. 26. — Av allmänna medel understödda åtgärder för ifrågavarande ändamål: a) Skogsodling å kala eller därmed jämförliga skogsmarker sid. 27. — b) Åtgärder för glesa och oväxtliga skogars försäktande i produktivt skick sid. 30. — c) Gallringar i över slutna bestånd sid. 33. — d) Resultatet av ifrågavarande åtgärder sid. 33.	
Behovet av statsåtgärder för ifrågavarande ändamål	34
Till vilka åtgärder i förevarande syfte bör statsunderstöd utgå?	39
Yttranden sid. 39. — <i>Kommittén</i> : a) Understöd till betesförbättring sid. 42. — b) Understöd till skogsdikning sid. 45. — c) Understöd till andra åtgärder för skogsproduktion än skogsdikning sid. 46.	
Bör statsunderstödet begränsas till vissa enskilda skogar?	54
Formen för statsunderstödet	58
1928 års riksdag sid. 58. — Yttranden sid. 62. — 1926 års skogsdikningssaksakkunniga sid. 62. — <i>Kommittén</i> sid. 64.	

	Sid.
Allmänna grunder för bidragsverksamhetens handhavande.....	68
<p style="margin-left: 2em;">Organ för bidragsverksamhetens handhavande sid. 68. — Grunderna för medelsfördelningen mellan de bidragsbeviljande myndigheterna sid. 70. — Ordningen för upprättande av plan till här avsett företag sid. 72. — Kostnaderna för bidragsverksamhetens handhavande sid. 72.</p>	
Sättet för statsbidragets utgående	74
<p style="margin-left: 2em;">Yttranden sid. 74. — <i>Kommittén</i> sid. 74.</p>	
Allmänna villkor för statsbidrag	79
<p style="margin-left: 2em;">Markens lämplighet för skogsproduktion sid. 79. — Företagets ekonomiska bärighet sid. 79. — Företråde för företag, som lämna störst vinst sid. 80. — Fråga om rätt att kumulera här avsett statsbidrag och annat allmänt understöd sid. 80. — Fråga om statsbidrag till aktiebolag sid. 82. — Skyddande av område, vartill statsbidrag utgår, mot skada genom betning sid. 82. — Vidmakthållande av skog, som uppdragits med hjälp av statsbidrag sid. 86.</p>	
Sättet för anvisande av medel till ifrågavarande ändamål.....	88
Speciell motivering till förslag till kungörelse angående villkor för statsbidrag från statens skogsodlingsanslag	89
<p style="margin-left: 2em;">Mom. 1 och 2 sid. 89. — Mom. 3—7 sid. 90. — Mom. 8—10 sid. 91. — Mom. 11 och 12 sid. 92. — Mom. 13 och 14 sid. 93. — Mom. 15—17 sid. 94.</p>	
Beräkning av behövt statsanslag	95
<p style="margin-left: 2em;">Uppskattning av den markareal, med avseende varå statsbidrag enligt förslaget må utgå sid. 95. — Tabell VII. Kal skogsmark, skogsmark, bevuxen med bestånd av slutenhetsgrad 0³—0⁴, samt skogsmark med överhuvudtaget otillfredsställande skogstillstånd å skogar under skogsvårdslagen, som tillhöra andra skogsägare än aktiebolag sid. 97. — Beräkning av kostnaderna för erforderliga åtgärder sid. 98. — Beräkning av totala beloppet statsmedel, som erfordras för ändamålet sid. 100. — Storleken av årligt statsanslag sid. 101.</p>	
Kommitténs hemställan	103
Förslag till kungörelse angående villkor för statsbidrag från statens skogsodlingsanslag.....	104
<p style="margin-left: 2em;"><i>Bilagor:</i></p>	
I. Skogsvårdsstyrelsernas skogsodlingsverksamhet	112
II. Promemoria angående räntabiliteten av kostnader för skogsodling av utav ålder kal skogsmark	114
III. Tablå över beräknade kostnader för försättande i nöjaktigt skogsproduktivt skick av de skogsmarker, med avseende varå enligt kommitténs förslag statsbidrag må utgå	118

Statens offentliga utredningar 1929

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Förslag till omorganisation av rättsobducentväsendet m. m. [11]
Lagberedningens förslag ang. vissa internationella rättsförhållanden. 1. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap m. m. [12] 2. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge ang. indrivning av underhållsbidrag m. m. [13]
Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken. 3. Förslag till lag om testamente m. m. [22]
Yttranden av häradshövdingar och rådhusrätter över processkommissionens betänkande ang. rättegångsväsendets ombildning. [25]
Förberedande utkast till strafflag. Falsk förklaring. Falsk angivelse m. m. [26]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande ang. rationell skatteuppörd. [17]
Förslag till tillämpningsföreskrifter till tulltaxeförordningen. [23]

Politi.

Betänkande med förslag till lagstiftning om åtgärder mot lösdriveri samt åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. [9]

Socialpolitik.

Svenska aktiebolags balansräkningar åren 1911—1925. [4]
Betänkande ang. en reformerad sjukförsäkring m. m. [24]

Hälsa- och sjukvård.

Berättelse rörande studier i vissa sinnessjukvårdstrågor — särskilt arbetsterapi och hjälpverksamhet — i Danmark, Tyskland, Holland och Schweiz. [7]
Betänkande med förslag till steriliseringslag. [14]
Förslag till lag ang. bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar (epizootilag) och förordning med närmare föreskrifter ang. bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar (epizootiförordning). [18]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Redogörelse för de ecklesiastika boställena. 6. Kopparbergs län. [5]
Utredning beträffande centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet och en blivande högre lantbruksundervisnings inbördes ställning. [19]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande ang. statens medverkan för vinnande av ökad skogsproduktion å vissa marker. [27]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande och förslag ang. vissa ekonomiska spörsmål berörande enskilda järnvägar. [2]
Betänkande med förslag till förordning om motorfordon m. m. jämte därmed sammanhängande författningar samt till stadga om trafiken å vägar och gator. [16]
Betänkande med förslag rörande understöd åt den civila luftfarten. [21]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Betänkande med utkast till lagstiftning om ekonomiska föreningars rätt att driva inlåningsrörelse. [15]

Försäkringsväsen.

Betänkande och förslag ang. tryggande av hos enskild arbetsgivare anställd personals rätt till utfäst pension. [3]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Utredning och förslag rörande studieunderstöd åt lärjungar vid statens läroverk och med dem jämförliga läroanstalter. [6]
Utredning och förslag rörande praktisk lärarkurs för blivande lärare vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter. [10]
Utredning och förslag rörande lantmåteriundervisningens ordnande. [20]

Försvarsväsen.

Förenkling av organisationen å flottans stationer m. m. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid flottans station i Stockholm. (Supplement till del 3. Lokalfrågor.) [1]
1928 års tjänstesakkunnigas utredning och förslag i fråga om underofficerarnas tjänsteställning. [8]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.